(২০১৭) ১৬ উচ্চতম ন্যায়ালয় গোচৰ নং ৬৮০ : (২০১৮) ২ উচ্চতম ন্যায়ালয় গোচৰ নং (ফৌজদাৰী) ২০৫ : (২০১৮) ৩ উচ্চতম ন্যায়ালয় গোচৰ নং (দেৱানী) ২৪৮ : ২০১৭ এচ.চি.চি. অনলাইন এচ.চি. ১২৭০

ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়

(মুখ্য ন্যায়াধীশ দীপক মিশ্ৰ আৰু ন্যায়াধীশ এ. কে. ছিক্রি, ন্যায়াধীশ এ. এম. খানৱিলকৰ, ন্যায়াধীশ ড° ডি. ৱাই. চন্দ্ৰচূড় আৰু ন্যায়াধীশ অশোক ভূষণৰ বিচাৰপীঠত)

নেশ্যনেল ইঞ্চ্যুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড

আবেদনকাৰী;

বনাম

প্ৰণয় শেঠী আৰু অন্যান্য .. উত্তৰদাতাসকল।

২০১৪ চনৰ বিশেষ অনুমতি আবেদন (দেৱানী) নং ২৫৫৯০-ৰ সৈতে ২০১৪ চনৰ ১৬৩৭৫ নং, ২০১৬ চনৰ ১৬৩, ৩৩৮৭, ৭০৭৬, ৮৭৭০, ১৬০৫৬, ২২১৩৪, ২৪১৬৩, ২৫৮১৮, ২৬২২৭, ২৬২৬৩, ২৯৫২০-২১,

৩২৮৪৪, ৩৪২৩৭, ৩৪৩৯৫, ৩৫৩৭১, ৩৫৬৭৯, ৩৬০২৭, ৩৬০৭২, ৩৭৬১৭ নং, ২০১৭ চনৰ ৭২৪১, ৮৩০৬, ১২০৪৬, ১৭৪৩৬ নং, ২০১৫ চনৰ চি.এ. নং ৬৯৬১, ২০১৬ চনৰ ৮০৪৫–৪৬, ৮৭৭০ নং, ২০১৭ চনৰ ১২০৪৬ আৰু ৮৬১১ নং।

ৰায়দানৰ তাৰিখ : ৩১ অক্টোবৰ, ২০১৭

ক] **যান-বাহন আইন, ১৯৮৮ - ধাৰা নং ১৬৬, ১৬৩-এ, আৰু ১৬৮ - ন্যায়সংগত ক্ষতিপূৰণ - নিম্নলিখিত দিশসমূহৰ ভিত্তিত আইন সুস্পষ্ট কৰা হৈছে :**

- **(ক) গুণ্য নিৰ্ধাৰণৰ বাবে ব্যক্তিগত আৰু দৈনন্দিন খৰছ কৰ্তন কৰা;**
- **(খ) মৃতকৰ বয়সৰ ভিত্তিত গুণকৰ বাছনি;**
- **(গ) মৃতকৰ বয়সৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গুণকৰ প্ৰয়োগ;**
- **(ঘ) প্ৰচলিত শীৰ্ষক, অৰ্থাৎ ভূ-সম্পত্তিৰ ক্ষতি, সাহচৰ্যৰ ক্ষতি, আৰু অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয়ৰ ওপৰত বৃদ্ধিৰ সৈতে যুক্তিসংগত পৰিসংখ্যা;**
- **(ঙ) সকলো বৰ্গৰ আৰু সকলো বয়সৰ ব্যক্তিৰ বাবে ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশা : স্থায়ী চাকৰিৰ সৈতে; স্ব-নিয়োজিত অথবা নিৰ্দিষ্ট দৰমহা**

খ] ভাৰতীয় সংবিধান – অনুচ্ছেদ ১৪১ – সময়ৰ আগতে ৰায়দান দিয়া হৈছে – সমন্বিত বিচাৰপীঠসমূহৰ ওপৰত বাধ্যবাধকতা – পুনৰাবৃত্তি কৰা হৈছে যে সমতুল্য বিচাৰপীঠৰ এক পূৰ্ববৰ্তী সিদ্ধান্তৰ দ্বাৰা বিচাৰপীঠখনক একে ক্ষমতাই ন্যস্ত কৰিছে।

গ] ভাৰতীয় সংবিধান – অনুচ্ছেদ ১৪১ – আইনৰ প্ৰতি যথাযথ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰা সিদ্ধান্তসমূহ – কি – সমন্বিত বিচাৰপীঠৰ ৰায়দান – কেতিয়া আইনৰ প্ৰতি যথাযথ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰা হ'ব পাৰে – আদালতৰ দৃষ্টিগোচৰ নকৰা এক বিধি, নীতি, বা নিয়মৰ কোনো বিধানৰ প্ৰতি যথাযথ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰাকৈ কোনো সিদ্ধান্ত বা ৰায়দান প্ৰদান কৰা হ'ব পাৰে – আকৌ কোনো সিদ্ধান্ত বা ৰায়দান আইনৰ প্ৰতি যথাযথ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰাকৈ প্ৰদান কৰা হ'ব পাৰে যদিহে এখন সমতুল্য বা তাতোকৈ অধিক ক্ষমতাসম্পন্ন বিচাৰপীঠৰ সৈতে ইয়াৰ অনুপাতৰ সামঞ্জস্য ৰাখিব নোৱাৰি।

ৰায় প্ৰদান কৰা হ'ল :

পূৰ্বৱৰ্তী সমন্বিত বিচাৰপীঠৰ ৰায়দানৰ বাধ্যবাধকতাৰ ওপৰত; বাধ্যতামূলক পূৰ্বদৃষ্টান্তৰ ধাৰণা

এটা পূৰ্বৱৰ্তী সিদ্ধান্ত, প্ৰশ্ন এটা পাছত বিবেচনা কৰি থকা সমন্বিত ক্ষেত্ৰাধিকাৰৰ বিচাৰপীঠ এখনৰ বাবে এই ভিত্তিত ভুল যেন লাগিব পাৰে যে, আদালতৰ সন্মুখত বিচাৰ্য বিষয়টোৰ এক সম্ভাব্য দিশ বিবেচনা কৰা হোৱা নাছিল নাইবা উত্থাপন কৰা হোৱা নাছিল অথবা বিচাৰ্য বিষয়টোৰ ওপৰত সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা আদালতৰ দ্বাৰা অন্য কিছু দিশৰ পৰ্যালোচনা হ'ব লাগিছিল, কিন্তু এয়া তেনেকৈ কোৱাৰ কাৰণ নহ'ব যে সিদ্ধান্তটো আইনৰ প্ৰতি যথাযথ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰাকৈ প্ৰদান কৰা হৈছিল আৰু ইয়াক অগ্ৰাহ্য কৰাই সমিচীন। পূৰ্বৱৰ্তী ৰায়দানটো সঠিক যেন নালাগিলেও সমন্বিত ক্ষেত্ৰাধিকাৰ থকা পৰৱৰ্তী বিচাৰপীঠৰ ওপৰত ইয়াৰ বাধ্যতামূলক প্ৰভাৱ থাকিব। পূৰ্বৱৰ্তী সিদ্ধান্তটো আইনৰ প্ৰতি গুৰুত্ব আৰোপ নকৰাকৈ প্ৰদান কৰা

বুলি সহজভাৱে কোৱাটো অনুমোদনযোগ্য নহয় আৰু বিচাৰ্য বিষয়টোৰ দুই প্ৰকাৰে সমাধান কৰিব পাৰি – পূৰ্বৱৰ্তী সিদ্ধান্তটো পালন কৰা নাইবা পূৰ্বৱৰ্তী সিদ্ধান্তটো যুক্তিসংগতভাৱে সঠিক নোহোৱা বুলি অনুভৱ কৰিলে বিচাৰ্য বিষয়টো এখন অধিক ক্ষমতাসম্পন্ন বিচাৰপীঠলৈ পঠিয়াব পাৰি।

(দফা ১৬–২০)

আমাৰ ন্যায় ব্যৱস্থাৰ প্ৰশাসনত বাধ্যতামূলক পূৰ্বদৃষ্টান্তৰ নীতিৰ সৰ্বাধিক গুৰুত্ব আছে। ই ন্যায়িক সিদ্ধান্তসমূহত নিশ্চয়তা আৰু ধাৰাবাহিকতা প্ৰদান কৰে। ন্যায়িক ধাৰাবাহিকতাই সমগ্ৰ ব্যৱস্থাটোৰ ওপৰত আস্থা জন্মায়। গতিকে, উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্তসমূহত আইনী নীতিসমূহৰ ঘোষণাত এক স্থিৰতাৰ প্ৰয়োজন আছে।

(দফা ২১)

মাদ্ৰাছ বাৰ এছচিয়েছন বনাম *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ*, (২০১৫) ৮ এচ.চি.চি. ৫৮৩; *প্ৰদীপ চন্দ্ৰ পাৰিজা* বনাম *প্ৰমোদ চন্দ্ৰ পাটনাইক*, (২০০২) ১ এচ.চি.চি ১; *চন্দ্ৰ প্ৰকাশ* বনাম *উত্তৰ প্ৰদেশ চৰকাৰ*, (২০০২) ৪ এচ.চি.চি. ২৩৪ : ২০০২ এচ.চি.চি. (এল.&এচ.) ৪৯৬; *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ* বনাম *ৰঘুবীৰ সিংহ*, (১৯৮৯) ২ এচ.চি.চি. ৭৫৪, *অনুসৰণ কৰা হৈছে*

বিহাৰ ৰাজ্য বনাম *কালিকা কুৱেৰ*, (২০০৩) ৫ এচ.চি.চি. ৪৪৮; *জি. এল. বাট্ৰা* বনাম *হাৰিয়ানা চৰকাৰ*, (২০১৪) ১৩ এচ.চি.চি. ৭৫৯ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি (এল.&এচ.) ৫৭৫; *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ* বনাম *গডফ্ৰে ফিলিপছ ইণ্ডিয়া লিমিটেড*, (১৯৮৫) ৪ এচ.চি.চি. ৩৬৯ : ১৯৮৬ এচ.চি.চি (কৰ) ১১; *চুন্দৰজাচ কন্যালাল ভাটিজা* বনাম *কলেক্টৰ, থানে*, (১৯৮৯) ৩ এচ.চি.চি. ৩৯৬:

ত্ৰিভোবনদাস পুৰুষোত্তমদাস থাক্কাৰ বনাম *ৰাতিলাল মতিলাল পেটেল*, এ.আই.আৰ. ১৯৬৮ এচ.চি. ৩৭২, *সত্যাপন আৰু অনুসৰণ কৰা হৈছে*

জয়শ্ৰী চাহু বনাম *ৰাজদেৱান ডুবে*, এ.আই.আৰ. ১৯৬২ এচ.চি. ৮৩, *সত্যাপন কৰা হৈছে*

ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ বনাম *মাদ্ৰাছ বাৰ এছচিয়েছন*, (২০১০) ১১ এচ.চি.চি. ১, বিবেচনা কৰা হৈছে

প্ৰদীপ চন্দ্ৰ পাৰিজা বনাম *প্ৰমোদ চন্দ্ৰ পাটনাইক*, ১৯৯৩ চনৰ দেৱানী আবেদন সংখ্যা ৭৯১, ২৪-১০-১০০৬ তাৰিখৰ আদেশ (এচ.চি.); *নিত্যানন্দ কাৰ* বনাম *উৰিষ্যা চৰকাৰ*, ১৯৯১ ছুপ (২) এচ.চি.চি. ৫১৬ : ১৯৯২ এচ.চি.চি. (এল.&এচ.) ১৭৭, *প্ৰসংগ উত্থাপিত হৈছে*

দশৰথ সিংহ বনাম *দাম্ৰি সিংহ*, ১৯২৫ এচ.চি.চি. অনলাইন পেট ২৪২ : এ.আই.আৰ. ১৯২৭ পেট ২১৯; *ৰাম আশ্ৰে সিংহ* বনাম *অম্বিকা লাল*, এ.আই.আৰ. ১৯২৯ পেট ২১৬; *গুণ্ডাভাৰুপু শেশাম্মা* বনাম *কৰ্ণেপাটি ভেংকট নৰসিংহৰাও*, ১৯৩৯ এচ.চি.চি. অনলাইন মেড ৩৮৭ : এই.এল.আৰ. ১৯৪০ মেড ৪৫৪; *কাট্ৰাগাদ্দা ভিৰায়্যা* বনাম *কাট্ৰাগাদ্দা ভেংকট চুব্বায়্যা*, ১৯৫৫ এচ.চি.চি. অনলাইন এ.পি. ৩৪ : এ.আই.আৰ. ১৯৫৫ এ.পি. ২১৫; *ডি. ডি. বিলিমৰিয়া* বনাম *চেন্ট্ৰেল বেংক অৱ ইণ্ডিয়া*, ১৯৪৩ এচ.চি.চি. অনলাইন এম.পি. ৯৭ : এ.আই.আৰ. ১৯৪৩ নাগ ৩৪০, *উদ্ধৃত*

ন্যায়িক শিষ্টাচাৰ আৰু নিয়মানুৱৰ্তীতাৰ গুৰুত্ব সৰ্বাধিক আৰু সেইবাবে এখন সমন্বিত বিচাৰপীঠে আন এখন সমন্বিত বিচাৰপীঠে প্ৰদান কৰা ৰায়দান আৰু আদেশৰ সন্মান কৰাটো জৰুৰী।

ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ বনাম *ৰঘুবীৰ সিংহ,* (১৯৮৯) ২ এচ.চি.চি. ৭৫৪, *অনুসৰণ কৰা হৈছে*

সন্ধ্যা এডুকেশ্যনেল ছছাইটী বনাম *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ,* (২০১৩) ৭ এচ.চি.চি. ৭০১; *ৰট্টিৰাম* বনাম *মধ্য প্ৰদেশ চৰকাৰ,* (২০১২) ৪ এচ.চি.চি. ৫১৬ : (২০১২) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৪৮১; *ইণ্ডিয়ান অইল কৰ্পৰেশ্যন লিমিটেড* বনাম *মিউনিচিপাল কৰ্পৰেশ্যন,* (১৯৯৫) ৪ এচ.চি.চি. ৯৬, *সত্যাপন কৰা হৈছে*

মিউনিচিপাল কৰ্পৰেশ্যন, ইন্দোৰ বনাম *ৰত্নাপ্ৰভা ধাণ্ডা,* ১৯৮৮ এচ.চি.চি অনলাইন এম.পি. ১১৬ : ১৯৮৯ এম.পি. এল.জে. ২০, *ৰায় দিয়া হ'ল, বাতিল কৰা হ'ল*

মিউনিচিপাল কৰ্পৰেশ্যন, ইন্দোৰ বনাম *ৰত্নাপ্ৰভা ধাণ্ডা,* (১৯৭৬) ৪ এচ.চি.চি. ৬২২, *উদ্ধৃত হৈছে*

এক পূৰ্বদৃষ্টান্তই দাবী কৰা নিয়মানুৰৰ্তীতা অথবা অসাৱধানতাৰ নিয়মৰ প্ৰয়োগত এক সিদ্ধান্তৰ অযোগ্যতা বা গুৰুত্বহীনতাৰ যথেষ্ট আৱশ্যকতা আছে, যিহেতু ইয়াৰ অবিহনে আইনৰ নিশ্চয়তা , ৰায়দানৰ ধাৰাবাহিকতা আৰু আদালতৰ শিষ্টতা এক ব্যয়বহুল ক্ষতিহে হ'ব। আদালতৰ দৃষ্টিগোচৰ নকৰা এক বিধি, নীতি, বা নিয়মৰ কোনো বিধানৰ প্ৰতি যথাযথ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰাকৈ কোনো সিদ্ধান্ত বা ৰায়দান প্ৰদান কৰা হ'ব পাৰে। আকৌ কোনো সিদ্ধান্ত বা ৰায়দান আইনৰ প্ৰতি যথাযথ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰাকৈ প্ৰদান কৰা হ'ব পাৰে যদিহে এখন সমতুল্য বা তাতোকৈ অধিক ক্ষমতাসম্পন্ন বিচাৰপীঠৰ সৈতে ইয়াৰ অনুপাতৰ সামঞ্জস্য ৰাখিব নোৱাৰি।

(দফা ২৮)

সন্দীপ কুমাৰ বাফনা বনাম মহাৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰ, (২০১৪) ১৬ এচ.চি. ৬২৩ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৫৫৮, সত্যাপন কৰা হৈছে

ৰাজেশ বনাম *ৰাজবীৰ সিংহ,* (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৫৪ ; (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৭৯ : (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৮১৭ : (২০১৩) ১ এচ.চি.চি. (এল&এচ) ১৪৯; *সন্তোষ দেৱী* বনাম *নেশ্যনেল ইঞ্চুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড,* (২০১২) ৬ এচ.চি.চি. ৪২১ : (২০১২) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৭২৬ : (২০১২) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৬০ : (২০১২) ২ এচ.চি.চি. (এল&এচ) ১৬৭; *মুন্না লাল জৈন* বনাম *ভিপিন কুমাৰ শৰ্মা,* (২০১৫) ৬ এচ.চি.চি. ৩৪৭ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৩১৫ : (২০১৫) ৪ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৯৫, *ৰায় দিয়া হ'ল, বস্তুতঃ অসাৱধান হৈ*

(i) ব্যক্তিগত আৰু জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ কৰ্তন

সৰলা বাৰ্মা, (২০০৯) ৬ এচ.চি.চি. ১২১-ৰ দফা নং ৩০, ৩১, আৰু ৩২-ত দৰ্শোৱা হৈছে : (এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ১৩৬)

"*৩০.* ...মৃতক বিবাহিত হ'লে মৃতকৰ ব্যক্তিগত আৰু জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ কৰ্তন ২-ৰ পৰা ৩ গৰাকী নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সদস্যৰ ক্ষেত্ৰত এক-তৃতীয়াংশ হ'ব, ৪-৬ গৰাকী নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সদস্যৰ ক্ষেত্ৰত এক-চতুৰ্থাংশ (১/৪) হ'ব আৰু ৬ গৰাকীতকৈ অধিক নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সদস্যৰ ক্ষেত্ৰত এক-পঞ্চমাংশ (১/৫) হ'ব।

৩১. মৃতক অবিবাহিত আৰু দাবীদাৰসকল পিতৃ-মাতৃ হ'লে কৰ্তনে অন্য এক নীতি অনুসৰণ কৰে। অবিবাহিতসকলৰ ক্ষেত্ৰত সাধাৰণতে ব্যক্তিগত আৰু জীৱন

যাপনৰ ব্যয় হিচাপে ৫০% কৰ্তন কৰা হয়, যিহেতু এয়া ধাৰণা কৰা হয় যে এগৰাকী অবিবাহিত ব্যক্তিৰ নিজৰ বাবে অধিক ব্যয় কৰাৰ প্ৰৱণতা থাকিব। আকৌ ইয়াৰ বাহিৰেও কম সময়ৰ ভিতৰতে তেওঁৰ বিয়া হোৱাৰো সম্ভাৱনীয়তা থাকে যিটো ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ পিত-মাতৃ আৰু ভাতৃ-ভগ্নীলৈ প্ৰদত্ত ৰাশি যথেষ্টভাৱে কৰ্তন হোৱাৰ সম্ভাৱনীয়তা থাকে। আকৌ, পিতৃৰ নিজস্ব আয় থকাৰ সম্ভাৱনীয়তা থাকে আৰু মাতৃক অকলে নিৰ্ভৰশীল বুলি বিবেচনা কৰা নহয়, যদিহে ইয়াক নস্যাৎ কৰিবলৈ প্ৰমাণ নাথাকে। ভ্ৰাতৃ আৰু ভগ্নীসকলক নিৰ্ভৰশীল হিচাপে গ্ৰহণ কৰা নহয় কাৰণ তেওঁলোকে হয়তো স্বাধীন আৰু উপাৰ্জনকাৰী হ'ব, বা বিবাহিত হ'ব, অথবা পিতৃৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হ'ব, যদিহে ইয়াক নস্যাৎ কৰিবলৈ প্ৰমাণ নাথাকে।

৩২. গতিকে, যদিও মৃতকে পিতৃ-মাতৃ, ভ্ৰাতৃ-ভগ্নীক এৰি থৈ যায়, তথাপিও অকল মাতৃকহে নিৰ্ভৰশীল বুলি গ্ৰহণ কৰা হ'ব, আৰু মৃতকৰ ব্যক্তিগত আৰু জীৱন যাপনৰ ব্যয় ৫০% হিচাপে আৰু পৰিয়ালক প্ৰদান কৰা ৰাশি ৫০% হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হ'ব। কিন্তু অবিবাহিত ব্যক্তিগৰাকীৰ পৰিয়াল বৃহৎ হ'লে তথা মৃতকৰ আয়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হ'লে, উদাহৰণস্বৰূপে তেওঁৰ এক বিধৱা মাতৃ আৰু বহুতো কমবয়সীয়া, নিজস্ব উপাৰ্জন নথকা ভগ্নী বা ভ্ৰাতৃ থাকিলে, তেওঁৰ ব্যক্তিগত আৰু জীৱন যাপনৰ ব্যয় এক-তৃতীয়াংশলৈ সীমাবদ্ধ কৰা হ'ব পাৰে আৰু পৰিয়ালক দুই-তৃতীয়াংশ ৰাশি প্ৰদান কৰা হ'ব পাৰে।"

(দফা ৩৭)

ৰেশমা কুমাৰী গোচৰত তিনিগৰাকী ন্যায়াধীশ যুক্ত বিচাৰপীঠে *সৰলা বাৰ্মা* গোচৰৰ দফা নং ৩০, ৩১, আৰু ৩২ পুনৰ প্ৰকাশ কৰিছিল আৰু তলত উল্লেখ কৰা কথাখিনিৰে একেখিনি অনুমোদন জনাইছিল:

"*৪১.* উপৰোক্ত কথাখনিয়ে ব্যক্তিগত আৰু জীৱন যাপনৰ ব্যয় যথাযথ কৰ্তনৰ বাবে নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰে। মনত ৰখা উচিত যে এগৰাকী ব্যক্তিয়ে বেলেগৰ ভৰণ-পোষণৰ বাবে একচেটিয়াভাৱে জমা কৰা বা খৰছ কৰা মুঠ আয় তেওঁৰ জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ অংশ নহয়, বৰঞ্চ তেওঁ সম্পূৰ্ণৰূপে নিজৰ বাবে খৰছ কৰাখিনিহে তাৰ অংশ হয়। ব্যক্তিগত আৰু জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ ভিত্তিত কৰ্তনৰ শতকৰা হাৰ পৰিয়ালটোৰ নিৰ্ভৰশীল সদস্যসকলৰ সংখ্যাৰ সাপেক্ষে বিভিন্ন হ'ব পাৰে আৰু মৃতকৰ ব্যক্তিগত জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ নিৰ্ভৰশীলসকলৰ সংখ্যাৰ সৈতে সম্পূৰ্ণৰূপে সংগতি নাথাকিবও পাৰে।

(দফা ৩৯)

৪৩.৬ ব্যক্তিগত আৰু জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ কৰ্তনৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এয়া নিৰ্দেশ দিয়া হৈছে যে ন্যায়াধিকৰণসমূহে ওপৰৰ দফা নং ৪১-ত আমাৰ পৰ্যবেক্ষণ সাপেক্ষে সাধাৰণতে *সৰলা বাৰ্মা* [৪] গোচৰৰ দফা নং ৩০,৩১, আৰু ৩২-ত নিৰ্ধাৰিত মানদণ্ড অনুসৰণ কৰিব"

(দফা ৪০)

ব্যক্তিগত আৰু জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ যথাযথ কৰ্তনৰ বাবে প্ৰদান কৰা নিৰ্দেশনাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহক *ৰেশমা কুমাৰী* গোচৰৰ ৪৩.৬ সামৰণিৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰা উচিত। গুণ্য, ব্যক্তিগত আৰু দৈনন্দিন

খৰছৰ কৰ্তনৰ নিৰ্ধাৰণৰ বাবে ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহক *সৰলা বাৰ্মা,* (২০০৯) ৬ এচ.চি.চি. ১২১ গোচৰৰ দফা ৩০-ৰ পৰা ৩২-ৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰা উচিত।

(দফা ৪১ আৰু ৫৯.৫)

গুণক সন্দৰ্ভত দাবী ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহক *সৰলা বাৰ্মা* গোচৰৰ দফা নং ১৯-ৰ সৈতে পঢ়া উক্ত ৰায়দানৰ দফা নং ৪২-ৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰা উচিত। সম্পূৰ্ণতাৰ বাবে তলত দফা নং ৪২ দাঙি ধৰা হ’ল:

"*৪২.* সেয়েহে আমি ধাৰণা কৰোঁ যে, ব্যৱহাৰ কৰিবলগীয়া গুণক ওপৰৰ তালিকাৰ স্তম্ভ (৪)ত উল্লেখ কৰাৰ দৰে হ'ব লাগে, যি ১৮ৰ কাৰ্য্যকৰী গুণকৰে আৰম্ভ হয় (১৫ৰ পৰা ২০ আৰু ২১ৰ পৰা ২৫বছৰ বয়সৰ গোটৰ ক্ষেত্ৰত), প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ বাবে এটা একক হ্ৰাস কৰা হয়, অৰ্থাৎ ২৬ৰ পৰা ৩০বছৰৰ বাবে গুণক-১৭, ৩১ৰ পৰা ৩৫বছৰৰ বাবে গুণক-১৬, ৩৬ৰ পৰা ৪০বছৰৰ বাবে গুণক-১৫, ৪১ৰ পৰা ৪৫বছৰৰ বাবে গুণক-১৪, আৰু ৪৬ৰ পৰা ৫০বছৰৰ বাবে গুণক-১৩, তাৰপিছত প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ বাবে দুটা একক হ্ৰাস কৰা হয়, অৰ্থাৎ ৫১ৰ পৰা ৫৫বছৰৰ বাবে গুণক-১১, ৫৬ৰ পৰা ৬০বছৰৰ বাবে গুণক-৯, ৬১ৰ পৰা ৬৫বছৰৰ বাবে গুণক-৭, ৬৬ৰ পৰা ৭০ বছৰৰ বাবে গুণক-৫।"

(দফা ৪২)

সৰলা বাৰ্মা বনাম *ডি.টি.চি.*, (২০০৯) ৬ এচ.চি.চি. ১২১ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৭৭০ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১০০২, *সত্যাপন কৰা হৈছে*

য়ু.পি. এচ.আৰ.টি.চি. বনাম *ত্রিলোক চন্দ্র,* (১৯৯৬) ৪ এচ.চি.চি. ৩৬২; *কেৰালা এচ.আৰ.টি.চি.* বনাম *ছুছাম্মা থমাচ,* (১৯৯৪) ২ এচ.চি.চি. ১৭৬ : ১৯৯৪ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৩৩৫; *নিউ ইণ্ডিয়া এছ্যুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *চাৰ্লি,* (২০০৫) ১০ এচ.চি.চি. ৭২০ : ২০০৫ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৬৫৭, *এই সন্দৰ্ভত সত্যাপন কৰা হৈছে*

ভুক্তভোগীৰ বয়স সৰ্বাধিক ১৫ বছৰ হোৱা গোচৰসমূহৰ ক্ষেত্ৰত, ধাৰা ১৬৩-এ বা ধাৰা ১৬৬ নিৰ্বিশেষে ক্ষতিপূৰণৰ দাবী কৰা এনে গোচৰসমূহত *সৰলা বাৰ্মা* গোচৰৰ স্তম্ভ (৬)-ত আঙুলিয়াই দিয়া সংশোধন সাপেক্ষে দ্বিতীয় অনুসূচীত উল্লেখ কৰা ১৫-ৰ গুণক আৰু মূল্যায়ন অনুসৰণ কৰা উচিত। এইটো এয়া নিশ্চিত কৰাৰ বাবে কৰা হয় যাতে দাবীদাৰসকলক ১৯৮৮ চনৰ আইনখনৰ ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনত আবেদন কৰাৰ সময়ত কম পৰিমাণৰ ধন প্ৰদান কৰা নহয়। ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনত আবেদন কৰা মৃত্যুৰ অন্য যিকোনো গোচৰসমূহত *সৰলা বাৰ্মা* গোচৰৰ তালিকাখনৰ স্তম্ভ (৪)-ত উল্লেখ কৰা গুণকটো অনুসৰণ কৰা উচিত।

(দফা ৪৩)

গুণকৰ বাছনি *সৰলা বাৰ্মা,* (২০০৯) ৬ এচ.চি.চি. ১২১ গোচৰৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা অনুসৰি হ'ব লাগে, যিটো সেই ৰায়দানৰ দফা নং ৪২-ৰ সৈতে পঢ়া হয়। মৃতকৰ বয়সটো গুণক প্ৰয়োগ কৰাৰ ভিত্তি হোৱা উচিত।

(দফা ৫৯.৬ আৰু ৫৯.৭)

মৃতকৰ আইনী প্ৰতিনিধিসমূহৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠা কৰা আয় অনুসৰি গুণ্য/গুণক গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশা শতকৰা হাৰৰ ভিত্তিত (তলত উল্লেখ

কৰা অনুসৰি) মুঠ ৰাশিৰ সৈতে সংযোজন কৰিব লাগিব আৰু “আয়”ৰ অৰ্থ হৈছে কৰ কৰ্তন কৰাৰ পাছত প্ৰকৃত আয়।

(দফা ৪৪)

সৰলা বাৰ্মা বনাম *ডি.টি.চি.*, (২০০৯) ৬ এচ.চি.চি. ১২১ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৭৭০ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১০০২, *সত্যাপন কৰা হৈছে*

ৰেশমা কুমাৰী বনাম *মদন মোহন,* (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৬৫ : (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৯১ : (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৮৩৬, *এই সন্দৰ্ভত সত্যাপন কৰা হৈছে*

ii) ভূ-সম্পত্তিৰ ক্ষতি, সাহচৰ্যৰ ক্ষতি আৰু অনুদান

প্ৰচলিত মুঠ ৰাশি আইনখনৰ দ্বিতীয় অনুসূচীত প্ৰদান কৰা হৈছে। উক্ত অনুসূচীটোত বিসংগতি পোৱা গৈছে।

(দফা ৪৮)

এয়া উল্লেখ কৰা নিস্প্ৰয়োজন যে প্ৰচলিত আৰু পৰম্পৰাগত শীৰ্ষককেইটা শতকৰা হাৰৰ ভিত্তিত নিৰ্ধাৰণ কৰিব নোৱাৰি কাৰণ সেয়া গ্ৰহণযোগ্য মানদণ্ড নহ’ব। আয় নিৰ্ণয়ৰ বিপৰীতে উক্ত শীৰ্ষককেইটাৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰিব লাগে। যিকোনো পৰিমাপৰ এক যুক্তিসংগত ভিত্তি থাকিবই লাগিব। এয়া কোনো বিতৰ্কিত বিষয় নহয় যে মূল্য সূচকাংক, বেংকৰ সূতৰ হ্ৰাস, বিভিন্ন ক্ষেত্ৰৰ হাৰৰ বৃদ্ধিৰ প্ৰতি গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লাগিব। আদালত এই বিষয়ে অজ্ঞাত হৈ থাকিব নোৱাৰিব। এই

ক্ষেত্রত এক প্ৰতিষ্ঠিত নীতি আছে। অন্যথা এয়া নিৰ্ধাৰণ কৰাটো যথেষ্ট কষ্টসাধ্য হব, আৰু এই প্ৰতিষ্ঠিত নীতি পালন নকৰিলে যিকোনো স্থিৰতাবিহীন বহুল তাৰতম্য থাকিব যাৰ ফলত ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহ প্ৰদান কৰা আদেশসমূহ অনিৰ্দেশিত হোৱাৰ সম্ভৱনা থাকিব। সেয়েহে আমি যুক্তিসংগত ৰাশি নিৰ্ধাৰণ কৰাটো উচিত বুলি ভাবোঁ। প্ৰচলিত শীৰ্ষকসমূহ, অৰ্থাৎ সম্পত্তিৰ ক্ষতি, সাহচৰ্যৰ ক্ষতি, আৰু অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয়ৰ যুক্তিসংগত ৰাশিসমূহ হ'ব, ক্ৰমে ১৫,০০০ টকা, ৪০,০০০ টকা, আৰু ১৫,০০০ টকা। উক্ত শীৰ্ষককেইটা পুনৰাই বিবেচনা কৰাৰ নীতি এক গ্ৰহণযোগ্য নীতি। কিন্তু পুনৰাই বিবেচনা কৰাটো তথ্য-কেন্দ্ৰিক বা পৰিমাণীকৰণ-কেন্দ্ৰিক হোৱাটো অনুচিত। এয়া উপযুক্ত হ'ব যে পৰিমাণীকৰণ কৰা ৰাশি শতকৰা হাৰৰ ভিত্তিত প্ৰত্যেক তিনি বছৰত বৃদ্ধি কৰা উচিত আৰু প্ৰত্যেক তিনি বছৰত এই বৃদ্ধিৰ হাৰ ১০% হোৱা উচিত।

(দফা ৫২)

প্ৰচলিত শীৰ্ষকসমূহ, অৰ্থাৎ সম্পত্তিৰ ক্ষতি, সাহচৰ্যৰ ক্ষতি, আৰু অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয়ৰ যুক্তিসংগত ৰাশিসমূহ হ'ব, ক্ৰমে ১৫,০০০ টকা, ৪০,০০০ টকা, আৰু ১৫,০০০ টকা। উপৰোক্ত ৰাশিকেইটা প্ৰত্যেক তিনি বছৰত ১০% হাৰত বৃদ্ধি কৰা উচিত।

(দফা নং ৫৯.৮)

ৰাজেশ বনাম *ৰাজবীৰ সিংহ*, (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৫৪ : (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৭৯ : (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৮১৭ : (২০১৪) ১ এচ.চি.চি. (এল&এচ) ১৪৯, *এই সন্দৰ্ভত বাতিল কৰা হৈছে*

য়ু.পি. এচ.আৰ.টি.চি. বনাম *ত্রিলোক চন্দ্র,* (১৯৯৬) ৪ এচ.চি.চি. ৩৬২; পুট্টাম্মা বনাম *কে. এল. নাৰায়ণা ৰেদ্দী,* (২০১৩) ১৫ এচ.চি.চি. ৪৫ : (২০১৪) ৪ এচ.চি.চি. ৪৫ : (২০১৪) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৩৮৪ : (২০১৪) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৫৭৪, *বিবেচিত*

iii) গুণ্য নির্ধাৰণ কৰিবলৈ ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্রত্যাশাৰ সংযোজন

আইনখনৰ ধাৰা ১৬৮-ত “নায্য ক্ষতিপূৰণ”ৰ ধাৰণাটো আলোচনা কৰা হৈছে আৰু একেটাই গ্ৰহণযোগ্য আইনী মানদণ্ডৰ ন্যায়পৰায়ণতা, যুক্তিযুক্ততা আৰু সমতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নিৰ্ধাৰণ হ’ব লাগে, কাৰণ এনে নিৰ্ধাৰণ কেতিয়াও গাণিতিকভাৱে সঠিক হ’ব নোৱাৰে। এয়া কেতিয়াও ক্ৰুটিবিহীন হ’ব নোৱাৰে। ইয়াৰ লক্ষ্য হৈছে এটা গোচৰত নথিভুক্ত কৰা তথ্যৰ ভিত্তিত গাণিতিক নিখুঁততাৰ গ্ৰহণযোগ্য মাত্ৰা লাভ কৰা। “নায্য ক্ষতিপূৰণ”ৰ ধাৰণাটো ন্যায়পৰায়ণতা, যুক্তিযুক্ততা, আৰু সমতাৰ নীতি উলংঘা নকৰাৰ দৃষ্টিভংগীৰে বিবেচনা কৰিব লাগিব। মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত দাবীদাৰৰ বৈধ উত্তৰসূৰীয়ে এক অপ্ৰত্যাশিত বৃহৎ ধনৰাশিৰ আশা কৰিব নোৱাৰে। একে সময়তে প্ৰদান কৰা ক্ষতিপূৰণখিনি ক্ষতিপূৰণৰ বাবে ক্ষমাপ্ৰাৰ্থনাস্বৰূপ হ’ব নোৱাৰে। এয়া এক অপৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ ধন হ’ব নোৱাৰে। যদিও ন্যায়াধিকৰণৰ ওপৰত নিহিত আস্থাৰ পৰিসৰ যথেষ্ট বহল, তথাপিও ন্যায়াধিকৰণে এই অভিব্যক্তি, অৰ্থাৎ “নায্য ক্ষতিপূৰণ”ৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হোৱাটো বাধ্যতামূলক। এই নিৰ্ণয় মৃতকৰ বয়স আৰু আয়ৰ ক্ষেত্ৰত নথিভুক্ত প্ৰমাণৰ ভিত্তিত হ’ব লাগিব আৰু তাৰ পাছত প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া উপযুক্ত গুণকৰ ভিত্তিত হ’ব লাগিব। ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহে মনত ৰখা উচিত যে মূল নীতিটো ব্যৱহাৰিক গণনাত নিহিত হৈ আছে যিটো প্ৰায় বাস্তৱিক। এয়া এক সু-গ্ৰহণযোগ্য আদৰ্শ যে ধন এটা জীৱনৰ বিকল্প হ’ব নোৱাৰে, কিন্তু তথাপিও সম-দৃষ্টিভংগীৰে নায্য

ক্ষতিপূৰণ প্ৰদান কৰাৰ এক প্ৰচেষ্টা চলোৱা উচিত। দুই চৰমতা, অৰ্থাৎ অপ্ৰত্যাশিত বৃহৎ ধন ৰাশি আৰু অপৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ ধনৰাশি বা সমৃদ্ধি আৰু অল্পাংশৰ মাজত এক ভাৰসাম্য থাকিব লাগিব। এনে বিচাৰত ন্যায়াধিকৰণৰ দায়িত্ব কষ্টকৰ আৰু সেইবাবে উচ্চতম ন্যায়ালয়ে মানদণ্ড নিৰ্ধাৰণৰ এক প্ৰচেষ্টা চলাইছে যাৰ পৰিসৰত বৰ্তমানৰ প্ৰমাণিত আয়ৰ লগত ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ সংযোজন কৰা হৈছে। ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ সন্দৰ্ভত নিশ্চয়তা, স্থায়ীত্ব আৰু ধাৰাবাহিকতাৰ নীতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি মানদণ্ড নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে।

(দফা ৫৫)

যেতিয়া আমি মানদণ্ড নিৰ্ধাৰণৰ নীতি গ্ৰহণ কৰো, তেতিয়া উক্ত নীতি এগৰাকী স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তি বা নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী ব্যক্তিৰ ওপৰত প্ৰয়োগ নকৰাৰ কোনো যুক্তি নাই। গুণ্য নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ মৃত্যুৰ সময়ৰ প্ৰকৃত আয়ৰ নীতি অনুসৰণ কৰি আৰু ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ অৰ্থে কোনো ৰাশি আয়ৰ সৈতে সংযোজন নকৰাটো অন্যায় হ'ব। ক্ষতিপূৰণ গণনাৰ সময়ত আয়ৰ নিৰ্ধাৰণত ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশা সংযোজন কৰিব লাগিব যাতে পদ্ধতিটো পৰিসৰৰ ভিতৰত আহে আৰু আইনখনৰ ধাৰা ১৬৮-ত উল্লেখ কৰা অনুসৰি নায্য ক্ষতিপূৰণৰ সংজ্ঞা পূৰণ কৰে। বাৰ্ষিক আয়বৃদ্ধিৰ অনুদান অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থকা স্থায়ী চাকৰি থকা মৃতক এগৰাকীৰ ক্ষেত্ৰত এক গ্ৰহণযোগ্য নিশ্চয়তা আছে। কিন্তু ক্ষতিপূৰণৰ গণনাৰ সন্দৰ্ভত নিৰ্দিষ্ট দৰমহাপ্ৰাপ্ত মৃতক এগৰাকীৰ আইনী প্ৰতিনিধিসমূহৰ ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ সুবিধাৰ অধিকাৰ নাই বুলি কোৱাটো অন্যায় হ'ব। কাৰণ সেই পৰিঘটনাটোত দুয়োটাৰে মাজৰ পাৰ্থক্যৰ মাপকাঠী হৈছে এহাতে নিশ্চয়তা আৰু অন্যহাতে স্থিৰতা। কোনোবাই ধাৰণা কৰিব পাৰে যে তুলনামূলক পৰিমাপটো হৈছে এহাতে নিশ্চয়তা আৰু অন্যাহাতে অনিশ্চয়তা, কিন্তু তেনে ধাৰণা অশুদ্ধ। কিয়নো মূল্যবৃদ্ধিয়ে সদায়েই এগৰাকী স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়; আৰু তাৰ উপৰিও জীৱন নিৰ্বাহৰ বাবে নিজৰ উপাৰ্জন বৃদ্ধি কৰিবলৈ এক অহৰহ প্ৰচেষ্টা সদায়েই চলি থাকে। দৰমহা বৃদ্ধি প্ৰাপ্তি আৰু বেতন সংশোধন বা সেৱা ব্যৱস্থাৰ অন্যান্য সালসলনিৰ বাবে স্থায়ী চাকৰি কৰা দৰমহাপ্ৰাপ্ত ব্যক্তি এগৰাকীৰ ক্ৰয় ক্ষমতা বৃদ্ধি হয়। ব্যক্তিগত খণ্ডত কৰ্মচাৰীসকলৰ পৰা উন্নত কাৰ্যক্ষমতা প্ৰাপ্তিৰ বাবে সদায়েই এক প্ৰতিযোগিতামূলক মনোভাৱ থাকে। একেদৰে এগৰাকী স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিয়ে একেধৰণৰ সা-সুবিধাৰে জীৱন-যাপন কৰাৰ অৰ্থে

তেওঁৰ সম্পদসমূহ জমা কৰিবলৈ তথা তেওঁৰ শুল্ক/মাচুল বঢ়াবলৈ বাধ্য। তেওঁ স্থিতিশীল হৈ থাকিব বুলি আৰু তেওঁৰ আয় একেই থাকিব বুলি ধাৰণা কৰাটো মানৱীয় দৃষ্টিকোণৰ প্ৰাথমিক ধাৰণাৰ বিপৰীত যিটোৱে সদায় গতিশীলতাৰ সৈতে জীয়াই থাকিবলৈ বিচাৰে আৰু সময়ৰ সৈতে আগবাঢ়িবলৈ আৰু সলনি হ'বলৈ বিচাৰে। যদিও এয়া সঠিক যেন ধাৰণ হয় যে এগৰাকী স্থায়ী চাকৰি থকা ব্যক্তিৰ বাহিৰে অন্য ক্ষেত্ৰত বৰ্তমানৰ আয়ত ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ সংযোজনৰ কোনো নিশ্চয়তা নাথাকে, তথাপিও উক্ত ধাৰণাটো আচলতে স্বীকৃতিপ্ৰাপ্ত হোৱাৰ যোগ্য নহয়। আমি ভাবিবলৈ বাধ্য যে এগৰাকী স্থায়ী চাকৰি থকা মৃতকৰ তুলনাত এগৰাকী স্ব-নিয়োজিত মৃতক বা নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী এগৰাকী মৃতকৰ হৈ দাবী কৰা আইনী উত্তৰসূৰীৰ সন্দৰ্ভত বুজোৱা বা প্ৰয়োগ কৰা শতকৰা হাৰৰ কিছু পৰিমাণে পাৰ্থক্য থাকিব পাৰে। কিন্তু অনুভূত নিশ্চয়তাৰ অভাৱৰ ওপৰত মানদণ্ড নিৰ্ধাৰণৰ নীতি প্ৰয়োগ নকৰাটো বাস্তৱৰ বিষয়ে অজ্ঞাত থকাৰ সমকক্ষ হ'ব। আৰু সেয়েহে মাত্ৰাৰ পৰীক্ষা অপৰিহাৰ্য। যদিহে মাত্ৰাৰ পৰীক্ষা প্ৰয়োগ কৰা নহয় আৰু প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে প্ৰমাণ দাখিল কৰিবলৈ পক্ষসমূহৰ ওপৰত এৰি দিয়া নহয়, তেন্তে এয়া অসমিচীন আৰু অসমতাপূৰ্ণ হ'ব। মাত্ৰা পৰীক্ষাটোত শতকৰা হাৰৰ ধাৰণা অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থাকিব লাগিব। ক্ৰমবৰ্ধমান কাৰকসমূহ, যেনে সময়ৰ গতি, পৰিৱৰ্তিত সমাজ, মূল্যবৃদ্ধি, মূল্য সূচকাংকৰ পৰিৱৰ্তন, এক বিশেষ আৰ্হিৰ জীৱন-যাপন কৰাৰ মানৱীয় দৃষ্টিকোণ ইত্যাদি বিবেচনা কৰিলে মৃতকৰ বয়স ৪০ বছৰতকৈ কম হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত মৃতকৰ প্ৰতিষ্ঠিত আয়ৰ ৪০% ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাত সংযোজন কৰিলে আৰু মৃতকৰ বয়স ৪০-ৰ পৰা ৫০ বছৰ হলে ২৫% সংযোজন যুক্তিসংগত হ'ব।

(দফা ৫৭)

ন্যায়িকভাৱে লক্ষ্য কৰিব পাৰি যে দৰমহা একেই নাথাকে। যেতিয়া এগৰাকী ব্যক্তি স্থায়ী পদত নিযুক্ত হৈ থাকে, তেতিয়া সদায়েই এটা নাইবা আনটো কাৰণৰ বাবে আয়বৃদ্ধি হয়। ৫০ বছৰ বয়সৰ পাছত কোনো সংযোজন নহ'ব বুলি এক প্ৰতিৰ্ষ্ঠিত নীতি পালন কৰাটো এক অগ্ৰহণীয় ধাৰণা। সেয়েহে, যদি মৃত ব্যক্তিগৰাকীৰ বয়স ৫০ বছৰৰ পৰা ৬০ বছৰৰ ভিতৰত হয়, তেন্তে ১৫% সংযোজন হোৱা উচিত, আৰু তাৰ পাছত কোনো সংযোজন হ'ব নালাগে। একেদৰে, ৫০-ৰ পৰা ৬০ বছৰ বয়সৰ স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী মৃত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত সংযোজন ১০% হ'ব লাগে। উপৰোক্ত মানদণ্ড নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে যাতে ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহে গ্ৰহণ কৰা কাৰ্যপন্থাৰ ধাৰাবাহিকতা থাকে।

(দফা ৫৮)

স্থায়ী পদবীত থকা ৪০ বছৰতকৈ কম বয়সৰ মৃত ব্যক্তিৰ আয় নিৰ্ধাৰণ কৰোতে মৃতকৰ আয়ত প্ৰকৃত দৰমহাৰ ৫০% ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ অৰ্থে সংযোজন কৰা উচিত। যদি মৃতকৰ বয়স ৪০-ৰ পৰা ৫০ বছৰৰ ভিতৰত হয়, তেন্তে ৩০% সংযোজন হোৱা উচিত। মৃতকৰ বয়স ৫০-ৰ পৰা ৬০ বছৰ হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত ১৫% সংযোজন হোৱা উচিত। প্ৰকৃত আয়ক কৰ কৰ্তন কৰা প্ৰকৃত আয় হিচাপে পঢ়া উচিত।

(দফা ৫৯.৩)

৪০ বছৰতকৈ কম বয়সৰ স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী মৃত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰতিৰ্ষ্ঠিত আয়ৰ ৪০% সংযোজন হোৱা উচিত। মৃত ব্যক্তিগৰাকীৰ বয়স ৪০-ৰ পৰা ৫০ বছৰ হ'লে ২৫% সংযোজন আৰু মৃত ব্যক্তিগৰাকীৰ বয়স ৫০-ৰ পৰা

৬০ বছৰ হ'লে ১০% সংযোজন গণনাৰ প্ৰয়োজনীয় পদ্ধতি হিচাপে গ্ৰহণ কৰা উচিত। প্ৰতিষ্ঠিত আয়ৰ অৰ্থ হৈছে কৰ কৰ্তন হোৱা আয়।

(দফা ৫৯.৪)

ৰাজেশ বনাম *ৰাজবীৰ সিংহ,* (২০১৩)৯ এচ.চি.চি. ৫৪ : (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৭৯ : (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৮১৭ : (২০১৪) ১ এচ.চি.চি. (এল&এচ) ১৪৯; *সন্তোষ দেৱী* বনাম *নেশ্যনেল ইঞ্চুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড,* (২০১২) ৬ এচ.চি.চি. ৪২১ : (২০১২) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৭২৬ : (২০১২) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৬০ : (২০১২) ২ এচ.চি.চি. (এল&এচ) ১৬৭; *মুন্না লাল জৈন* বনাম *ভিপিন কুমাৰ শৰ্মা,* (২০১৫) ৬ এচ.চি.চি. ৩৪৭ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৩১৫ : (২০১৫) ৪ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৯৫, *নীতিগতভাৱে সত্যাপন কৰা হৈছে, যদিও বস্তুতঃ অসাৱধানৱশতঃ বুলি ৰায় দিয়া হৈছে*

সৰলা বাৰ্মা বনাম *ডি.টি.চি,* (২০০৯) ৬ এচ.চি.চি. ১২১ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৭৭০: (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১০০২; *ৰেশমা কুমাৰী* বনাম *মদন মোহন,* (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৬৫ : (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৯১ : (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৮২৬, *এই সন্দৰ্ভত বাতিল কৰা হৈছে*

ৰেশমা কুমাৰী বনাম *মদন মোহন,* (২০০৯) ১৩ এচ.চি.চি. ৪২২ : (২০০৯) ৫ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৪৩ : (২০১০) ১ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১০৪৪; *সৰলা দিক্ষিত* বনাম *বলৱন্ত যাদৱ,* (১৯৯৬) ৩ এচ.চি.চি. ১৭৯; *অৱতী বেজবৰুৱা* বনাম

ভাৰতৰ ভূতাত্ত্বিক জৰীপ, (২০০৩) ৩ এচ.চি.চি. ১৪৮ : ২০০৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৭৪৬; *মালেট* বনাম *মেকমনাগল,* ১৯৭০ এ.চি. ১৬৬ : (১৯৬৯) ২ ডাব্লু্য.এল.আৰ. ৩২৯ (এইচ্.এল.); *অৰিয়েণ্টেল ইঞ্চু্যৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *যশোবেন,* (২০০৮) ৪ এচ.চি.চি. ১৬২ : (২০০৮) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৭৫২; *ছুপে দেই* বনাম *নেশ্যনেল ইঞ্চু্যৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড,* (২০০৯) ৪ এচ.চি.চি. ৫১৩ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ২৪৪ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৫২৮; *য়ুনাইটেড ইণ্ডিয়া ইঞ্চু্যৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *পেট্ৰিচিয়া জিন মহাজন,* (২০০২) ৬ এচ.চি.চি. ২৮১ : ২০০২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১২৯৪; *দীপাল গিৰিশভাই ছনি* বনাম *য়ুনাইটেড ইণ্ডিয়া ইঞ্চু্যৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড,* (২০০৪) ৫ এচ.চি.চি. ৩৮৫ : ২০০৪ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৬২৩; *নেশ্যনেল ইঞ্চু্যৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *পুস্পা,* (২০১৫) ৯ এচ.চি.চি. ১৬৬ : (২০১৫) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৩৩৫ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৭৪৪, *প্ৰসংগ উত্থাপিত হৈছে*

য়ু.পি. এচ.আৰ.টি.চি. বনাম *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ,* ১৯৩৩ এচ.চি.চি. অনলাইন এ.আই.আই. ৮৩ : এ.আই.আৰ. ১৯৯৩ এ.আই.আই. ৩৩০; *ডেভিছ* বনাম *পাৱেল ডাফ্রিন এছছিয়েটেদ কলেৰিছ লিমিটেড,* ১৯৪২ এ.চি. ৬০১ : (১৯৪২) ১ এ.আই.আই. ই.আৰ. ৬৫৭ (এইচ্.এল.); *নেঞ্চ* বনাম *ব্ৰিটিছ কলাম্বিয়া ইলেক্ট্ৰিক ৰেলৱে কোম্পেনী লিমিটেড,* ১৯৫১ এ.চি. ৬০১ : (১৯৫১) ২ এ.আই.আই. ই.আৰ. ৪৪৮ (পি.চি.); *টাফ ভেল ৰেলৱে কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *জেনকিঞ্চ,* ১৯১৩ এ.চি. ১ : (১৯১১–১৩)এ.আই.আই. ই.আৰ. ৰেপ ১৬০ (এইচ্.এল.); *নিৰুমালাহ ভি. কানাপাথি পিল্লাই* বনাম *টিঅ' ইং ছুৱান,* (২০০৩) ৩ এচ.এল.আৰ. (আৰ.) ৬০১। *উদ্ধৃত*

এই গোচৰত হাজিৰ হোৱা অধিবক্তাসমূহঃ

ৰাকেশ কুমাৰ খান্না, জয় বাসু, জয়ন্ত ভুষণ, এ.এন. কৃষ্ণ স্বামী আৰু বাসৱ প্ৰভু পাটিল, জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা [ড° ৰশ্মি খান্না, মিছ সীমা ৰাও, মোহিত নগৰ, মিছ মীৰা অগৰৱাল, ৰমেশ চন্দ্ৰ মিশ্ৰ, ৰাজীৱ মহেশ্বৰানন্দ ৰয়, অভিনৱ, পি. শ্ৰীনিৱাসন, সমীৰ নন্দৱানী, আশীষ ভিৰ্মানী, পল্লৱ মংগিয়া, অক্ষয় অব্ৰোল, চি.এচ. আশ্ৰী, অৰু কে. সিনহা, সুমিত সিনহা, সিনহা শ্ৰেয়া নিখিলেশ, হৰ্ষ ভাটি, মিছ অৰুনা মেহতা, মিছ মঞ্জিত চাওলা, নকুল দেৱান, প্ৰধুমন, গোহিল, বিকাশ সিংহ, মিছ তৰুণা সিংহ গোহিল, হিমাংশু চৌবে, মিছ ইশিতা সিংহ, মিছ নীলু মোহন, অনুজ ভাণ্ডাৰী, মিছ দিশা ভাণ্ডাৰী, এচ. কে. সিনহা, আৰ.এচ. সিংহ, আৰ.এল. চাইনী, মিছ সীমা কাশ্যপ, বিপিন বেহাৰী সিনহা, ৰাজেশ কুমাৰ গুপ্তা, চি. এন. শ্ৰীকুমাৰ, টি. জি. নাৰায়ণন নাইৰ, কে.এন. মধুসূধনন, অৰুণ মেনন, এম.জে. পল, ঋষি মালহোত্ৰা, সুধীৰ নাগৰ, মোহিত সিংহ, অভিষেক কুমাৰ গোলা, প্ৰশান্ত খাতানা, এচ.এন. পৰাশৰ, মিছ বিনিশা মোহান্তি, মৃত্যুঞ্জয় কুমাৰ সিনহা, আৰ. আয়্যাম পেৰুমাল, মিছ এনাক্ষী মুখপাধ্যায়, প্ৰমোদ দায়াল, মিছ সংগীতা কুমাৰ, শৰণ ঠাকুৰ, শীদ্ৰাথ ঠাকুৰ, বিজয় কুমাৰ প্ৰদেশী, অজয় সিংহ, সুশীল বালৱাড়া, মিছ প্ৰেৰণা মেহতা, পুনীত জৈন, মিছ খ্ৰিষ্টি জৈন, অভিনৱ গুপ্তা, মিছ প্ৰিয়া জৈন, মিছ য়াশিকা শৰ্মা, হৰ্ষ জৈন, মিছ প্ৰতিভা জৈন, মুনিশ কুমাৰ গাৰ্গ, নিতিন কুমাৰ গুপ্তা, মিছ মঞ্জু শৰ্মা জেটলী, মিছ গৰিমা প্ৰসাদ, অশোক কুমাৰ শৰ্মা, দীপক জ্যোতি ঘিলাডিয়াল, মিছ বন্দনা সিংহ, বিকল্প মুড়গল, পি. কে. শেঠ, মিছ মঞ্জিত চাওলা, আৰ. নেডুমৰণ, মিছ অস্বথি এম.কে., ভি. বাসুদেৱন, পি.আৰ. কভিলান, মুকেশ কুমাৰ শৰ্মা, মিছ শ্বেতা শুক্লা, সঞ্চাৰ আনন্দ, অপুৰ্ব সিংহল, অনন্ত কে. বাৎস্য, ৰাজীৱ সিংহল, দেৱেন্দ্ৰ সিংহ,

অমিত কুমাৰ সিংহ, মিছ কে. এনাটলি সেমা, অমিথ জে. এচ.পি. জৈন, হিমাংশু গম্ভীৰ, মিছ অমনদীপ কৌৰ, ৰণবীৰ সিংহ যাদৱ, মিছ অঞ্জু কে. ভাৰ্কে, মিছ মীনাক্ষি মিধা, কপিল মিধা, চন্দ্ৰ শেখৰ আশ্ৰি, জে.পি.এন. শ্বাহী, ড° (মিছ) ভিপিন গুপ্তা, ড° মণিকা গোসাই, ৰঞ্জন দ্বিৱেদী, ভাৰত ভূষণ, নিখিল জৈন, অশোক কুমাৰ সিংহ, আনছাৰ আহমদ চৌধাৰী, ৰবীন্দাৰ কুমাৰ যাদৱ, বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ শ্ৰীবাস্তৱ, কৌশল যাদৱ, দেৱাশীষ মিশ্ৰ, বীৰেশ বি. সাহাৰ্য, মিছ গীথা কভিলন, নৱদ্বীপ সিংহ, ৰৱি মেহৰোত্ৰা, আৰ. কে. সিংহ, ধৰ্মেন্দ্ৰ কুমাৰ সিনহা, অশ্বনি কুমাৰ ডুবে, আমোল সিনহা আৰু ৰাহুল কোচাৰ, অধিবক্তাসমূহ] হাজিৰ হোৱা পক্ষসমূহৰ হৈ।

উদ্ধৃত গোচৰসমূহৰ ক্ৰমাগত তালিকা

১) (২০১৫) ৯ এচ.চি.চি. ১৬৬ : (২০১৫) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৩৩৫ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৭৪৪, *নেশ্যনেল ইঞ্চুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *পুস্পা* ৬৮৯এফ-জি

২) (২০১৫) ৮ এচ.চি.চি. ৫৮৩, *মাদ্ৰাছ বাৰ এছছিয়েছন* বনাম *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ* ৬৯৭এফ

৩) (২০১৫) ৬ এচ.চি.চি. ৩৪৭ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৩১৫ : (২০১৫) ৪ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৯৫, *মুন্না লাল জৈন* বনাম *ভিপিন কুমাৰ শৰ্মা* ৭০১বি, ৭০১ডি, ৭০১ই-এফ, ৭০৫চি, ৭০৯এফ-জি

৪) (২০১৪) ১৬ এচ.চি.চি. ৬২৩ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৫৫৮, *সন্দীপ কুমাৰ বাফনা* বনাম *মহাৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰ* ৭০১জি

৫) (২০১৪) ১৬ এচ.চি.চি. ৬২৩ : (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (এল&এচ) ৫৭৫, *জি. এল. বাট্ৰা* বনাম *হাৰিয়ানা চৰকাৰ* ৬৯৭ই-এফ

৬) (২০১৪) ৭ এচ.চি.চি. ৭০১, *সন্ধ্যা এডুকেশ্যনেল ছছাইটী* বনাম *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ* ৬৯৯ই-এফ

৭) (২০১৩) ১৫ এচ.চি.চি. ৪৫ : (২০১৪) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৩৮৪ : (২০১৪) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৫৭৪, *পুট্টাম্মা* বনাম *কে.এল. নাৰায়ণা ৰেদ্দী*

৭১০এ

৮) (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৬৫ : (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৯১ : (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৮২৬, *ৰেশমা কুমাৰী* বনাম *মদন মোহন* **(আংশিকভাৱে বাতিল কৰা হৈছে)**

৬৮৯এফ-জি, ৬৯০এ, ৬৯১এফ, ৬৯৩বি-চি, ৬৯৩ডি-ই, ৬৯৪বি, ৬৯৫এ-

বি, ৬৯৫বি, ৭০০ডি, ৭০১ই-এফ, ৭০১এফ-জি, ৭০২বি, ৭০৪ই, ৭০৫চি, ৭০৬বি-চি, ৭০৬চি, ৭০৬-ই, ৭০৭এ, ৭০৭ই, ৭০৭ই-এফ, ৭০৮এ-বি, ৭০৮-এফ-জি, ৭১২এ-বি, ৭১৩এ-বি, ৭১৩ই-এফ, ৭১৪এ

৯) (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৫৪ : (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৭৯ : (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৮১৭ : (২০১৪) ১ এচ.চি.চি. (এল&এচ) ১৪৯, *ৰাজেশ* বনাম *ৰাজবীৰ সিংহ* ৬৮৯এফ-জি, ৬৯০এ, ৭০০চি-ডি, ৭০০ডি, ৭০০ডি-ই, ৭০১ডি, ৭০১ডি-ই, ৭০১এফ-জি, ৭০২বি, ৭০৪এফ, ৭০৫চি, ৭০৯এ-বি, ৭০৯চি-ডি, ৭১০ই-এফ, ৭১০এফ, ৭১০এফ-জি, ৭১০জি, ৭১৪এ

১০) (২০১২) ৬ এচ.চি.চি. ৪২১ : (২০১২) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৭২৬ : (২০১২) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৬০ : (২০১২) ২ এচ.চি.চি. (এলএচ) ১৬৭, *সন্তোষ দেৱী* বনাম *নেশ্যনেল ইঞ্চুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* ৬৯৫ই-এফ, ৬৯৬জি-এইচ্, ৭০০ডি, ৭০০ডি-ই, ৭০২বি, ৭০৯এ, ৭০৯বি-চি, ৭১১এ, ৭১১ডি-ই, ৭১৩জি

১১) (২০১২)৪এচ.চি.চি. ৫১৬ : (২০১২) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৪৮১, *ৰাডিৰাম* বনাম *মধ্য প্ৰদেশ চৰকাৰ* ৬৯৯এফ, ৭০০এ, ৭০০বি-চি

১২) (২০১০) ১১ এচ.চি.চি. ১, *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ* বনাম *মাদ্ৰাছ বাৰ এছছিয়েশ্যন* ৬৯৭এফ-জি

১৩) (২০০৯) ১৩ এচ.চি.চি. ৪২২ : (২০০৯) ৫ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ১৪৩ : (২০১০) ১ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১০৪৪, *ৰেশমা কুমাৰী* বনাম *মদন মোহন* ৬৯০এ-বি, ৬৯০বি-চি, ৬৯১এ-বি, ৬৯১চি

১৪) (২০০৯) ৬ এচ.চি.চি. ১২১ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ৭৭০ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১০০২, *সৰলা বাৰ্মা* বনাম *ডি.টি.চি.* **(আংশিকভাৱে বাতিলকৰণ কৰা হৈছে)**

৬৯০এ, ৬৯৩এ-বি, ৬৯৩বি-চি, ৬৯৩চি-ডি, ৬৯৩এফ, ৬৯৪এ, ৬৯৪বি-চি, ৬৯৪চি, ৬৯৪ডি, ৬৯৪ই-এফ, ৬৯৪জি, ৬৯৫এ, ৬৯৫এ-বি, ৬৯৫ই, ৬৯৫ই-এফ, ৬৯৫এফ, ৬৯৬এফ, ৬৯৬জি-এইচ্, ৬৯৭এ, ৬৯৭এ-বি, ৭০০ই, ৭০১এ, ৭০১ই-এফ, ৭০২বি-চি, ৭০২ই, ৭০৪ই-এফ, ৭০৪এফ-জি, ৭০৫চি, ৭০৫চি-ডি, ৭০৬বি-চি, ৭০৬ই, ৭০৬জি, ৭০৭এ-বি, ৭০৭বি-চি, ৭০৭চি-ডি, ৭০৭ডি, ৭০৭ডি-ই, ৭০৭ই, ৭০৭০এফ-জি, ৭০৮বি-চি, ৭০৮চি, ৭০৮ডি-ই, ৭০৮ই-এফ, ৭০৮এফ-জি, ৭০৯এ-বি, ৭১১ই-এফ, ৭১২এ-বি, ৭১২ডি, ৭১৩ই-এফ, ৭১৪এ, ৭১৪ডি, ৭১৪ডি-ই

১৫) (২০০৯) ৪ এচ.চি.চি. ৫১৩ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (দেৱানী) ২৪৪ : (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৫২৮, *ছুপে দেই* বনাম *নেশ্যনেল ইঞ্চুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* ৬৯২এফ-জি

১৬) (২০০৮) ৪ এচ.চি.চি. ১৬২ : (২০০৮) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৭৫২, *অৰিয়েণ্টেল ইঞ্চ্যুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *যশোবেন* ৬৯০ডি-ই, ৬৯৩-এ-বি

১৭) (২০০৫) ১০ এচ.চি.চি. ৭২০ : ২০০৫ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৬৫৭, *নিউ ইণ্ডিয়া এছ্যুৰেঞ্চ কোম্পেনী* বনাম *চাৰ্লি* ৬৯২চি-ডি, ৬৯৩ই, ৭০৭জি

১৮) (২০০৪) ৫ এচ.চি.চি. ৩৮৫ : ২০০৪ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১৬২৩, *দীপাল গিৰিশভাই ছনি* বনাম *য়ুনাইটেড ইণ্ডিয়া ইঞ্চ্যুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* ৬৯৩ এ-বি

১৯) (২০০৩) ৫ এচ.চি.চি. ৪৪৮, *বিহাৰ ৰাজ্য* বনাম *কালিকা কুৱেৰ* ৬৯৭বি-চি

২০) (২০০৩) ৩ এচ.চি.চি. ১৪৮ : ২০০৩ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৭৪৬, *অৰতী বেজবৰুৱা* বনাৰ *ভাৰতৰ ভূতাত্ত্বিক জৰীপ* ৬৯০বি-চি, ৭০৩বি

২১) (২০০৩) ৩ এচ.এল.আৰ. (আৰ) ৬০১, *নিৰুমালান ভি. কাণাপাৰ্ঠি পিল্লাই* বনাম *টিঅ' ইং ছুৱান* ৭০৫বি

২২) (২০০২) ৬ এচ.চি.চি. ২৮১ : ২০০২ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ১২৯৪, *য়ুনাইটেড ইণ্ডিয়া ইঞ্চ্যুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *পেট্ৰিচিয়া জিন মহাজন* ৬৯৩এ

২৩) (২০০২) ৪ এচ.চি.চি. ২৩৪ : ২০০২ এচ.চি.চি. (এলএচ) ৪৯৬, *চন্দ্ৰ প্ৰকাশ* বনাম *উত্তৰ প্ৰদেশ চৰকাৰ* ৬৯৯এ, ৬৯৯ই-এফ

২৪) (২০০২) ১ এচ.চি.চি. ১, *প্ৰদীপ চন্দ্ৰ পাৰিজা* বনাম *প্ৰমোদ চন্দ্ৰ পাটনাইক* ৬৯৯এ, ৬৯৯ই-এফ

২৫) (১৯৯৯) ১ এ.চি. ৩৪৫ : (১৯৯৮) ৩ ডাব্লু্য.এল.আৰ. ৩২৯ (এইচ্.এল.), *ৰেলছ* বনাম *ৰেলছ* ৬৯০বি–চি

২৬) (১৯৯৬) ৪ এচ.চি.চি. ৩৬২, *য়ু.পি. এচ.আৰ.টি.চি.* বনাম *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ* ৬৯১এফ, ৬৯২এফ, ৬৯৩ই, ৭০২ডি, ৭০২ই, ৭০৩এ, ৭০৫ডি, ৭০৭জি, ৭১০এ, ৭১০ই

২৭) (১৯৯৬) ৩ এচ.চি.চি. ১৭৯, *সৰলা দিক্ষিত* বনাম *বলৱন্ত যাদৱ* ৬৯০বি, ৭০৩বি

২৮) ১৯৯৩ চনৰ দেৱানী আৱেদন সংখ্যা ৭৯১, ২৪–১০–১৯৯৬ তাৰিখৰ আদেশ (এচ.চি.), *প্ৰদীপ চন্দ্ৰ পাৰিজা* বনাম *প্ৰমোদ চন্দ্ৰ পাটনায়ক*

৬৯৯এ–বি

২৯) (১৯৯৫) ৪ এচ.চি.চি. ৯৬, *ইণ্ডিয়ান অইল কৰ্পৰেশ্যন লিমিটেড* বনাম *মিউনিচিপাল কৰ্পৰেশ্যন* ৭০০এ, ৭০০বি

৩০) (১৯৯৪) ২ এচ.চি.চি. ১৭৬ : ১৯৯৪ এচ.চি.চি. (ফৌজদাৰী) ৩৩৫, *কেৰালা এচ.আৰ.টি.চি.* বনাম *ছুজাম্মা থমাছ* ৬৯২বি-চি, ৬৯৩চি-ডি, ৬৯৩ই, ৭০২ডি, ৭০৩এ-বি, ৭০৭জি

৩১) ১৯৯৩ এচ.চি.চি. অনলাইন এ.আই.আই. ৮৩ : এ.আই.আৰ. ১৯৯৩ এ.আই.আই. ৩৩০, *য়ু.পি. এচ.আৰ.টি.চি.* বনাম *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ* ৬৯২এফ

৩২) ১৯৯১ ছুপ (২)এচ.চি.চি. ৫১৬ : ১৯৯২ এচ.চি.চি. (এলএচ) ১৭৭, *নিত্যানন্দ কাৰ* বনাম *উৰিষ্যা চৰকাৰ* ৬৯৯এ-বি

৩৩) (১৯৮৯) ৩ এচ.চি.চি. ৩৯৬, *ছুন্দ্ৰজাচ কন্যালাল ভাটিজা* বনাম *কলেক্টৰ, থানে* ৬৯৭ই-এফ

৩৪) (১৯৮৯) ২ এচ.চি.চি. ৭৫৪, *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ* বনাম *ৰঘুবীৰ* ৬৯৯ডি-ই, ৬৯৯ই-এফ, ৬৯৯এফ-জি, ৭০০বি, ৭০০চি

৩৫) ১৯৮৮ এচ.চি.চি. অনলাইন এম.পি. ১১৬, ১৯৮৯ এম.পি. এল.জে. ২০, *মিউনিচিপাল কৰ্পৰেশ্যন, ইন্দোৰ* বনাম *ৰত্নপ্ৰভা ধান্দা* ৭০০এ

৩৬) (১৯৮৫) ৪ এচ.চি.চি. ৩৬৯ : ১৯৮৬ এচ.চি.চি. (কৰ) ১১, *ভাৰতৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ* বনাম *গডফ্ৰে ফিলিপছ ইণ্ডিয়া লিমিটেড* ৬৯৭ই-এফ

৩৭) (১৯৭৬) ৪ এচ.চি.চি. ৬২২, *মিউনিচিপাল কৰ্পৰেশ্যন ইন্দোৰ* বনাম *ৰত্নপ্ৰভা* ৭০০এ-বি

৩৮) ১৯৭০ এ.চি. ১৬৬ : (১৯৬৯) ২ ডাব্ল্যু.এল.আৰ. ৭৬৭ (এইচ্.এল.), *মালেট* বনাম *মেকমনাগল* ৬৯০বি-চি

৩৯) এ.আই.আৰ. ১৯৬৮ এচ.চি. ৩৭২, *ত্ৰিভুৱনদাস পুৰুষোত্তমদাস থাক্কাৰ* বনাম *ৰাতিলাল মতিলাল পেটেল* ৬৯৭এফ

৪০) এ.আই.আৰ. ১৯৬২ এচ.চি. ৮৩, *জয়শ্ৰী চাহু* বনাম *ৰাজদেৱান ডুবে* ৬৯৮এ

৪১) ১৯৫৫ এচ.চি.চি. অনলাইন এ.পি. ৩৪ : এ.আই.আৰ. ১৯৫৫ এ.পি. ২১৫, *কাট্ৰাগদ্দা ভিৰায়্যা* বনাম *কাট্ৰাগদ্দা ভেংকট ছুবায়্যা* ৬৯৮ডি-ই

৪২) ১৯৫১ এ.চি. ৬০১ : (১৯৫১) ২ এ.আই.আই. ই.আৰ. ৪৪৮ (পি.চি.) *নেঞ্চ* বনাম *ব্ৰিটিছ কলাম্বিয়া ইলেক্ট্ৰিক ৰেলৱে কোম্পেনী লিমিটেড*

৭০২চি–ডি, ৭০২ডি

৪৩) ১৯৪৩ এচ.চি.চি. অনলাইন এম.পি. ৯৭ : এ.আই.আৰ. ১৯৪৩ নাগ ৩৪০, *ডি.ডি. বিলিমৰিয়া* বনাম *চেণ্ট্ৰেল বেংক অৱ ইণ্ডিয়া* ৬৯৮ই–এফ

৪৪) ১৯৪২ এ.চি. ৬০১ : (১৯৪২) ১ এ.আই.আই. ইয়আৰ. ৬৫৭ (এইছ্.এল.), *ডেভিছ* বনাম *পাৱেল ডাফ্রিন এছছিয়েটেড কলিয়েৰিছ লিমিটেড* ৬৯২এফ, ৭০২চি–ডি, ৭০২ডি, ৭০৪জি

৪৫) ১৯৩৯ এচ.চি.চি. অনলাইন মেড ৩৬৭ : আই.এল.আৰ. ১৯৪০ মেড ৪৫৪, *গুণ্ডাভাৰুপু শেশাম্মা* বনাম *কৰ্ণেপটি ভেংকট নৰসিংহৰাও* ৬৯৮চি

৪৬) এ.আই.আৰ. ১৯২৯ পেট ২১৬, *ৰাম আশ্ৰে সিংহ* বনাম *অম্বিকা লাল* ৬৯৮ এ–বি

৪৭) ১৯২৫ এচ.চি.চি. অনলাইন পেট ২৪২ : এ.আই.আৰ. ১৯২৭ পেট ২১৯, *দশৰথ সিংহ* বনাম *দাম্ৰি সিংহ* ৬৯৮এ-বি

৪৮) ১৯১৩ এ.চি. ১ : (১৯১১-১৩) এ.আই.আৰ. ই.আৰ. ৰেপ ১৬০ (এইচ্.এল), *টাফ ভেল ৰেলৱে কোম্পেনী* বনাম *জেনকিঞ্চ* ৬৯৪বি, ৭০৫বি

আদালতৰ এই ৰায়দান **মুখ্য ন্যায়াধীশ দীপক মিশ্ৰ**ই প্ৰদান কৰিছে –

দুটা তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠৰ ৰায়দান, অৰ্থাৎ *ৰেশমা কুমাৰী* বনাম *মদন মোহন* [১] আৰু *ৰাজেশ* বনাম *ৰাজবীৰ সিংহ* [২]-ৰ মাজৰ পৰস্পৰ বিৰোধী মতামতলৈ লক্ষ্য কৰি *নেশ্যনেল ইঞ্চুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *পুস্পা* [৩]-ত এই আদালতৰ এখন দুজনীয়া বিচাৰপীঠে বিচাৰ্য বিষয়টো এক কৰ্তৃত্বশীল মতদানৰ বাবে এখন অধিক ক্ষমতাসম্পন্ন বিচাৰপীঠলৈ পঠিওৱা উপযুক্ত হ'ব বুলি বিবেচনা কৰিছে, আৰু আমাৰ সন্মুখত তেনেকৈয়ে বিষয়সমূহ উপস্থাপন কৰা হৈছে।

২) আলোচনাৰ কালছোৱাত আমি দুই দশক আৰু তিনি বছৰ আৰু হয়তো তাতোকৈ অলপ বেছি সময় পাছলৈ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিব লগা হ'ব পাৰে আৰু তাৰপাছত বিতৰ্কৰ কেন্দ্ৰবিন্দু, অৰ্থাৎ *সৰলা বাৰ্মা* বনাম *ডি.টি.চি.* [৪]-ত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লাগিব য'ত এক দুজনীয়া বিচাৰপীঠে কিছুসংখ্যক পৰিমাপ নিৰ্দিষ্ট কৰি দাবীৰ নিৰ্ধাৰণৰ সৰলীকৰণ কৰাৰ এক উৎসাহজনক প্ৰচেষ্টা চলাইছিল।

৩) আমি অতীতলৈ ভুমুকিওৱাৰ আগতে *ৰেশমা কুমাৰী* [১] আৰু *ৰাজেশ* [২] গোচৰকেইটাত কি উল্লেখ কৰা হৈছে সেয়া লক্ষ্য কৰাটো প্ৰয়োজনীয়। ৰেশমা কুমাৰী [১]-ত তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠে *ৰেশমা কুমাৰী* বনাম *মদন মোহন* [৫]-ত উল্লেখ কৰা

প্ৰসংগৰ উত্তৰ দিছিল। প্ৰসংগ উত্থাপন কৰা ৰায়দানটোত যান-বাহন আইন, ১৯৮৮ (চমুকৈ “আইনখন”)-ৰ ধাৰা ১৬৩-এ আৰু ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনৰ গণনা আৰু ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ গণনাৰ পদ্ধতিৰ সন্দৰ্ভত বিবিধ মতামত উল্লেখ কৰা হৈছিল। ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশা নিৰ্ধাৰণৰ বাবে আদালতে *সৰলা দিক্ষিত* বনাম *বলৱন্ত য়াদৱ* [৬], *অৰতী বেজবৰুৱা* বনাম *ভাৰতৰ ভূতাত্ত্বিক জৰীপ* [৭]-ৰ সিদ্ধান্ত আৰু *মালেট* বনাম *মেকমনাগল* [৮]-ত লৰ্ড দিপলকৰ দ্বাৰা উল্লেখিত নীতিৰ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰিছিল আৰু ইয়াৰ উপৰিও *ৰেলচ্* বনাম *ৰেলচ্* [৯]-ত আইনৰ বিবৃতি উত্থাপন কৰি পৰ্যৱেক্ষণ কৰিছিল: (*ৰেশমা কুমাৰী* গোচৰ[৫], এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৪৪০-৪১, দফা নং ৪৬-৪৯)

> “*৪৬.* ভাৰতীয় প্ৰসংগত নিৰ্ভৰশীলসকলৰ শিক্ষা আৰু চাকৰিৰ প্ৰকাৰকে ধৰি অন্যান্য বিভিন্ন কাৰকসমূহ বিবেচনা কৰা উচিত। পৰিৱৰ্তিত সামাজিক অৱস্থা আৰু বিশ্বজনীন পৰিস্থিতিৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত কৰ্মচাৰীগৰাকীৰ স্থিতি, তেওঁৰ শৈক্ষিক অৰ্হতা, তেওঁৰ পূৰ্বৰ কৰ্মপ্ৰদৰ্শনৰ লগতে অন্যান্য প্ৰাসংগিক কাৰকসমূহ যেনে আজিকালিৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিষ্ঠানসমূহে প্ৰদান কৰা উষ্চ হাৰৰ দৰমহা আৰু সা-সুবিধা সাপেক্ষে ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশা বিবেচনা কৰিবলগীয়া হ’ব পাৰে। আনকি এই আদালতে *অৰিয়েণ্টেল ইনচ্যুৰেঞ্চ কো. লিমিটেড* বনাম *যশোবেন* [১০] গোচৰত গুণ্য নিৰোপণ কৰোতে ৰায় দিছিল যে আনকি মৰগীয়া বানচ আৰু অন্যান্য সা-সুবিধাও বিবেচনা কৰাটো অপৰিহাৰ্য যাৰ পৰা পৰিয়ালটোৱে মাহিলী সা-সুবিধা লাভ কৰিলেহেঁতেন।
>
> *৪৭.* আন এটা বিবেচনা কৰিবলগীয়া আকস্মিক পৰিঘটনা হ’ল মূল্যবৃদ্ধি। মূল্যবৃদ্ধি বিবেচনা কৰাৰ ৰীতি সম্পূৰ্ণৰূপে অশুদ্ধ নেকি? দুৰ্ভাগ্যবশতঃ অন্যান্য

উন্নত দেশত হোৱাৰ দৰে ভাৰতত কোনো বৈজ্ঞানিক গৱেষণা হোৱা নাই। এয়া অনুমান কৰা হয় যে বৰ্ধিত মূল্যবৃদ্ধিৰ লগে লগে সুতৰ হাৰো বাঢ়ি যাব। ভাৰতত এনে নহয়। সেয়েহে, প্ৰকৃতাৰ্থত বাস্তৱ নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ ইয়াক এক প্ৰাসংগিক কাৰক হিচাপে বিবেচনা কৰিব পাৰি। কিন্তু কোনো কঠোৰ নিয়ম পালন কৰি চলিব নোৱাৰি।

৪৮. মূল্যবৃদ্ধি একেবাৰেই বিবেচনা কৰা নহ'বও পাৰে বুলি যুক্তি আগবঢ়োৱাৰ উদ্দেশ্যে মিঃ নন্দাৰ দ্বাৰা আমাৰ সন্মুখত এক বৃহৎ সংখ্যক ব্ৰিটিছ আদালতৰ ৰায় উপস্থাপন কৰা হৈছে। যদিও ব্ৰিটিছ আদালতসমূহে গ্ৰহণ কৰা যুক্তিযুক্ততা অধিক বিতৰ্কিত নহ'বও পাৰে, তথাপিও আমি বাস্তৱক অগ্ৰাহ্য কৰি সেয়া অন্ধভাৱে অনুসৰণ কৰিব নোৱাৰো।

৪৯. আইন অধিক সু-স্পষ্টকৈ নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা প্ৰদৰ্শন কৰাৰ উদ্দেশ্যে আমি এই ক্ষেত্ৰত প্ৰচলিত হৈ থকা পূৰ্বদৃষ্টান্তসমূহৰ উপৰিও পক্ষসমূহৰ হৈ বিজ্ঞ অধিবক্তাসকলে আগবঢ়োৱা বিপৰীত যুক্তিসমূহো লক্ষ্য কৰিছোঁ।

8) উপৰোক্ত গোচৰত আদালতে সাধাৰণ প্ৰশ্নসমূহ বিবেচনা কৰিছিল যিসমূহ বিবেচনাৰ অৰ্থে উত্থাপিত হৈছিল। সেইসমূহ হৈছে : (*ৰেশমা কুমাৰী* গোচৰ[৫], এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৪২৫, দফা নং ১০)

"(১) দ্বিতীয় অনুসূচীত নিৰ্দিষ্ট কৰি দিয়া গুণক সকলো গোচৰতে সতৰ্কতাৰে প্ৰয়োগ কৰিব লাগে নেকি?

(২) গুণ্য নিৰ্ধাৰণৰ বাবে, বিশেষকৈ ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশা নিৰ্ধাৰণৰ সন্দৰ্ভত আইনখনে কিবা মানদণ্ড প্ৰদান কৰে নেকি?"

৫) ধাৰা ১৬৩-এ আৰু ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনত আইন নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ যুক্তিযুক্ততা বিশ্লেষণ কৰোতে আদালতে উল্লখ কৰিছে যে : (*ৰেশমা কুমাৰী* গোচৰ[৫], এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৪৪২, দফা নং ৫৮)

"*৫৮.* আমি বয়স/আয়ৰ ভিত্তিত পথ দুৰ্ঘটনাৰ ভুক্তভোগীক ক্ষতিপূৰণ পৰিশোধ কৰিবলৈ এক অধিক উদাৰ আৰু যুক্তিপূৰ্ণ নতুন পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত সূত্ৰ প্ৰদান কৰাৰ অৰ্থে ধাৰা ১৬৩-এ প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ বাবে ১৯৯৪-ৰ ৫৪ সংখ্যক আইনৰ উদ্দেশ্য আৰু কাৰণৰ বিবৃতিৰ বিষয়ে অজ্ঞাত নহয়। ই সম্ভাৱ্য হ'লেও এই ক্ষেত্ৰত অযুক্তিকৰ যে একেই পৰিস্থিতিত আঘাতপ্ৰাপ্ত দাবীদাৰ বা মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ উত্তৰসূৰী/আইনী প্ৰতিনিধিসমূহে এখন বাহন চালকৰ গাফিলতিৰ প্ৰমাণ হ'লে কিয় দ্বিতীয় অনুসূচীত নিৰ্দিষ্ট কৰি থোৱাতকৈ কম পৰিমাণৰ ৰাশি পাব। আমাৰ মত অনুসৰি আদালতসমূহে সেই কাৰকটোও মনত ৰাখিব লাগে।"

৬) বিভিন্ন মতামত আৰু এই আদালতৰ পৰামৰ্শ সত্বেও সংসদৰ তৰফৰ পৰা কোনো স্পষ্টিকৰণৰ অনুপস্থিতি লক্ষ্য কৰি এয়া উপযুক্ত বুলি ভবা হৈছিল যে এখন অধিক ক্ষমতাসম্পন্ন বিচাৰপীঠৰ দ্বাৰা বিতৰ্কটোৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা উচিত আৰু সেই অনুসৰি এখন অধিক ক্ষমতাসম্পন্ন বিচাৰপীঠ গঠন কৰাৰ উপযুক্ত আদেশ দিয়াৰ অৰ্থে ভাৰতৰ মহামান্য মুখ্য ন্যায়াধীশৰ সন্মুখত বিষয়টো উপস্থাপন কৰাৰ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছিল।

৭) তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠখনে আইনখনৰ ধাৰা ১৬৩-এ আৰু ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনৰ আঁচনিখনত উত্থাপন কৰা উদ্ধৃতিৰ উত্তৰত এই আদালতে *য়ু.পি, এচ.আৰ.টি.চি.* বনাম *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ* [১১]-ত প্ৰকাশ কৰা মতামতৰ প্ৰতি গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে য'ত এই আদালতে কৈছে যে : (ৰেশমা কুমাৰী গোচৰ[১], এচ.চি.চি পৃষ্ঠা নং ৭৯-৮০, দফা ১৭)

"১৭. ... '১৭. ১৯৯৪ চনৰ সংশোধনী আইন ৫৪-ৰ দ্বাৰা সংশোধিত হোৱাৰ ফলত যান-বাহন আইন, ১৯৯৮-ৰ ৰূপায়নৰ সৈতে পৰিস্থিতি এতিয়া সলনি হৈছে। সংশোধনৰ দ্বাৰা ক্ষতিপূৰণৰ নিৰ্ণয়ৰ ক্ষেত্ৰত এতিয়ালৈকে প্ৰৱৰ্তন কৰা সবাতোকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰিৱৰ্তনটো হৈছে "তৃতীয় পক্ষৰ সংকটৰ বিৰুদ্ধে যান বাহনৰ বীমা" শীৰ্ষক একাদশ অধ্যায়ৰ অন্তৰ্গত ধাৰা ১৬৩-এ আৰু ১৬৩-বি-ৰ অন্তৰ্ভুক্তি"। ধাৰা ১৬৩-এ-ৰ আৰম্ভণি এক *তৎসত্বেও* বাক্যাংশৰ দ্বাৰা হৈছে আৰু ই দ্বিতীয় অনুসূচীত উল্লেখ কৰা অনুসৰি গোচৰ সাপেক্ষে মৃতক বা আঘাতপ্ৰাপ্তৰ আইনী প্ৰতিনিধিক ক্ষতিপূৰণ পৰিশোধ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰে। এতিয়া যদি আমি দ্বিতীয় অনুসূচীৰ প্ৰতি দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰোঁ, তেন্তে আমি প্ৰাণঘাতী দুৰ্ঘটনাৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা তৃতীয় পক্ষ দুৰ্ঘটনাৰ আঘাতৰ দাবীৰ বাবে ক্ষতিপূৰণৰ গণনাৰ পদ্ধতি নিৰ্ণয় কৰা এখন তালিকা দেখিবলৈ পাওঁ। প্ৰথম স্তম্ভটোৱে দুৰ্ঘটনাৰ ভুক্তভোগীৰ বয়স প্ৰদান কৰে, দ্বিতীয় স্তম্ভই গুণক নিৰ্দেশিত কৰে আৰু পৰৱৰ্তী সমান্তৰাল সংখ্যাসমূহে মৃত ভুক্তভোগীৰ উত্তৰসূৰীক পৰিশোধ কৰিবলগীয়া হাজাৰৰ মাত্ৰাৰ ক্ষতিপূৰণ সূচিত কৰে। এই তালিকা অনুসৰি ভুক্তভোগীৰ বয়স সাপেক্ষে গুণক ৫-ৰ পৰা ১৮-লৈ ভিন্ন ভিন্ন হয়।

সেয়েহে, এই অনুসূচীৰ আধাৰত সৰ্বাধিক গুণক *চুচাম্মা থমাছ গোচৰ* [১২]-ৰ ৰায়ত ১৬ হিচাপে নিৰ্ধাৰণ হোৱাৰ পৰিৱৰ্তে ১৮-লৈকে হ'ব পাৰে।

১৮. আমি একেধাৰে এই কথা আঙুলিয়াই দিব লাগিব যে ক্ষতিপূৰণৰ গণনা আৰু অনুসূচীত নিৰ্ধাৰিত ৰাশিৰ বিবিধ ক্ৰুটি আছে। উদাহৰণস্বৰূপে, আইটেম ১-ত এগৰাকী ১৫ বছৰীয়া ভুক্তভোগীৰ বাবে গুণক ১৫ বছৰ হিচাপে দেখুওৱা হৈছে আৰু গুণ্য ৩০০০ টকা হিচাপে দেখুওৱা হৈছে। মুঠ ৰাশি হ'ব ৩০০০ টকা x ১৫ = ৪৫,০০০ টকা, কিন্তু একেটাকে ৬০,০০০ টকা হিচাপে নিৰ্ণয় কৰা হৈছে। একেদৰে, আইটেম ২-ত গুণক হৈছে ১৬ আৰু বাৰ্ষিক আয় হৈছে ৯০০০ টকা; যদিও মুঠ ৰাশি ১,৪৪,০০০ টকা হ'ব লাগিছিল, কিন্তু তাক ১,৭১,০০০ টকা হিচাপে দেখুওৱা হৈছে। চমুৱাই ক'বলৈ গ'লে তালিকাখন এনে ক্ৰুটিৰে ভৰপূৰ। *ন্যায়াধিকৰণ বা আদালতে এই প্ৰস্তুত হৈ থকা হিচাপৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হ'ব নোৱাৰে। ইয়াক কেৱল এক নিৰ্দেশিকা হিচাপেহে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। ইয়াৰ উপৰিও সকলো গোচৰতে গুণকৰ নিৰ্ণয় কেৱল মৃতকৰ বয়সৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হ'ব নোৱাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, যদিহে এগৰাকী অবিবাহিত মৃতকৰ ৪৫ বছৰ বয়সত মৃত্যু ঘটে আৰু তেওঁৰ পিতৃ-মাতৃ তেওঁৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হয়, তেন্তে গুণকৰ নিৰ্ণয়ত পিতৃ-মাতৃৰ বয়সো প্ৰাসংগিক হ'ব। কিন্তু এই ক্ৰুটিসমূহ প্ৰকৃত গণনাতে সীমাবদ্ধ আৰু অন্য গণনাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য নহয়। আমি এই সম্বন্ধে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব খোজো যে গুণক ১৮ বছৰৰ ক্ৰয় কাৰকতকৈ অধিক হ'ব নোৱাৰে।* সাধাৰণতে এয়া ১৬-ত কৈ অধিক হ'ব নোৱৰাৰ পূৰ্বৱৰ্তী স্থিতিৰ এয়া এক উৎকৰ্ষ সাধন হৈছে। আমি সঠিক আইনী স্থিতিটো উল্লেখ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ বুলি বিবেচনা কৰিলো যিহেতু আদালত আৰু

ন্যায়াধিকৰণসমূহে উচ্চতৰ গুণক ব্যৱহাৰ কৰি আছে, যেনেদৰে বৰ্তমানৰ গোচৰটোত ন্যায়াধিকৰণে ২৪-ৰ গুণক ব্যৱহাৰ কৰিছিল, যিটো উচ্চ ন্যায়ালয়ে[১৩] ৩৪-লৈ বঢ়াই দিছিল, যাৰ দ্বাৰা *ডেভিছ গোচৰ* [১৪]-ৰ গুণক পদ্ধতিৰ পটভূমি প্ৰতি এক সজাগতাৰ অভাৱ প্ৰদৰ্শিত হৈছে।' (*ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ গোচৰ* [১১], এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৩৭০-৭১, দফা ১৭-১৮)"

(গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে)

৮) আদালতে *চুপা দেই* বনাম *ৰাষ্ট্ৰীয় বীমা নিগম লিমিটেড* [১৫]-ৰো প্ৰসংগ উত্থাপন কৰিছে য'ত এই মতামত প্ৰদান কৰা হৈছিল যে এয়া এক সু-নিৰ্ধাৰিত স্থিতি যে আইনখনৰ ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনত ক্ষতিপূৰণ নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ আইনখনৰ ধাৰা ১৬৩-এ-ৰ অধীনৰ দ্বিতীয় অনুসূচীক নিৰ্দেশাৱলী হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি, যিয়ে ধাৰাটোৰ অধীনত দাবীৰ উদ্দেশ্যে ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণ প্ৰদান কৰে।

৯) এই পৰ্যবেক্ষণৰ পাছত আদালতে *য়ুনাইটেড ইণ্ডিয়া বীমা প্ৰতিষ্ঠান লিমিটেড* বনাম *পেট্ৰিচিয়া জিন মহাজন* [১৬], *দীপাল গিৰিশভাই ছনি* বনাম *য়ুনাইটেড ইণ্ডিয়া বীমা প্ৰতিষ্ঠান লিমিটেড* [১৭], আৰু *যশোবেন* [১০]-ত কৰ্তৃপক্ষকো লক্ষ্য কৰিছিল। তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠৰ মতামতৰ দ্বাৰা এয়া পৰিলক্ষিত হয় যে তেওঁলোকে *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ৰ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰিছিল আৰু নিৰীক্ষণ কৰিছিল যে উক্ত ৰায়দানে পূৰ্বৱৰ্তী ৰায়দানসমূহৰে পুনৰাবৃত্তি কৰিছিল য'ত উল্লেখ কৰা হৈছিল যে ক্ষতিপূৰণৰ দায়িত্ব আৰু পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ নীতিসমূহ ধাৰা ১৬৩-এ-ৰ অধীনৰ দাবী আৰু ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনৰ দাবী সাপেক্ষে বেলেগ বেলেগ। ইয়াৰ উপৰিও এয়া নিৰীক্ষণ কৰা হৈছিল যে ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনৰ আবেদনসমূহত ক্ষতিপূৰণৰ নিৰ্ধাৰণৰ সংক্ৰান্তত ধাৰা ১৬৩-এ আৰু দ্বিতীয় অনুসূচীৰ প্ৰয়োগ হোৱা নাছিল। *ৰেশমা কুমাৰী* [১]-ত

পৰিলক্ষিত হোৱাৰ দৰে *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ত আদালতে দ্বিতীয় অনুসূচীৰ তালিকাত প্ৰদান কৰা গুণকৰ মাপকত ত্ৰুটি/ভুল বিচাৰি পাইছিল আৰু লগতে নিৰীক্ষণ কৰিছিল যে তালিকাখনে বিসঙ্গতিৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে।

১০) ইয়াৰ উপৰিও তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠখনে নিজকে সূচিত কৰিছিল যে *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ত আদালতে আইনখনৰ ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনৰ দাবীৰ বাবে *চুজাম্মা থমাচ* [১২], *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ* [১১] আৰু *নিউ ইণ্ডিয়া এছ্যুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* বনাম *চাৰ্লি* [১৮]-ত উল্লেখিত গুণকৰ লগত আইনখনৰ ধাৰা ১৬৩-এ-ৰ দাবীৰ বাবে দ্বিতীয় অনুসূচীত উল্লেখিত গুণকৰ তুলনাৰ প্ৰক্ৰিয়া সম্পন্ন কৰিছিল আৰু সূত্ৰৰ তুলনা কৰি ৰায় দিছিল যে নিম্নলিখিত ধৰণে যিকোনো গোচৰত গুণকৰ ব্যৱহাৰ হ'ব :

(*ৰেশমা কুমাৰী গোচৰ* [৪], এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৮৬, দফা ২৯)

> "২৯. ...'৪২. সেয়েহে আমি ধাৰণা কৰোঁ যে, ব্যৱহাৰ কৰিবলগীয়া গুণক ওপৰৰ তালিকাৰ স্তম্ভ (৪)ত উল্লেখ কৰাৰ দৰে হ'ব লাগে (*চুছাম্মা থমাছ* [১২], *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ* [১১] আৰু *চাৰ্লি* [১৮] ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা), যি ১৮ৰ কাৰ্য্যকৰী গুণকৰে আৰম্ভ হয় (১৫ৰ পৰা ২০ আৰু ২১ৰ পৰা ২৫বছৰ বয়সৰ গোটৰ ক্ষেত্ৰত), প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ বাবে এটা একক হ্ৰাস কৰা হয়, অৰ্থাৎ ২৬ৰ পৰা ৩০বছৰৰ বাবে গুণক-১৭, ৩১ৰ পৰা ৩৫বছৰৰ বাবে গুণক-১৬, ৩৬ৰ পৰা ৪০বছৰৰ বাবে গুণক-১৫, ৪১ৰ পৰা ৪৫বছৰৰ বাবে গুণক-১৪, আৰু ৪৬ৰ পৰা ৫০বছৰৰ বাবে গুণক-১৩, তাৰপিছত প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ বাবে দুটা একক হ্ৰাস কৰা হয়, অৰ্থাৎ ৫১ৰ পৰা ৫৫বছৰৰ বাবে গুণক-১১, ৫৬ৰ পৰা ৬০বছৰৰ বাবে গুণক-৯, ৬১ৰ

পৰা ৬৫বছৰৰ বাবে গুণক-৭, ৬৬ৰ পৰা ৭০ বছৰৰ বাবে গুণক-৫।’(*সৰলা বাৰ্মা গোচৰ* [৪], এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ১৪০, দফা ৪২)”

১১) *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ত উল্লেখ কৰা কথাখিনি বিশদভাৱে বিশ্লেষণ কৰাৰ পাছত তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠখনে আইনখনৰ ধাৰা ১৬৮-ত ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাৰ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰিছিল য’ত “ন্যায়সংগত” শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। উক্ত শব্দটো স্পষ্টকৈ ব্যাখ্যা কৰি আদালতে ৰায় দিছিল যে ইয়াৰ দ্বাৰা বুজা যায় যে নিৰ্ধাৰিত ৰাশিটো আদালতসম্বন্ধীয় লটাৰীৰ পৰিৱৰ্তে গ্ৰহণযোগ্য আইনী মানদণ্ড সাপেক্ষে নায্য, যুক্তিসংগত, আৰু ন্যায়নিষ্ঠ। আদালতে মতামত প্ৰদান কৰে যে “ন্যায়সংগত ক্ষতিপূৰণ”-এ “নিখুঁত” বা “নিৰংকুশ ক্ষতিপূৰণ” নুবুজায় আৰু ন্যায়সংগত ক্ষতিপূৰণৰ ধাৰণাটোত এটা গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত অনন্যভাৱে উদ্ভৱ হোৱা বিশেষ পৰিস্থিতিৰ পৰীক্ষণৰ প্ৰয়োজন হয়। এই ক্ষেত্ৰত ই *টেফ ভেল ৰেলৱে কোম্পেনী* বনাম *জেনকিঞ্চ* [১৯]-ৰ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰিছিল আৰু ৰায় দিছিল যে : *(ৰেশমা কুমাৰী গোচৰ* [১], এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৮৮, দফা নং ৩৬)

“৩৬. সৰলা বাৰ্মা [৪]-ত এই আদালতে নিৰ্ভৰশীলতা ক্ষতিৰ পৰীক্ষণৰ আৰু ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনৰ দাবীত ক্ষতিপূৰণৰ নিৰ্ধাৰণৰ জটিল প্ৰক্ৰিয়াটো সৰলীকৰণ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ত এয়া সঠিকভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে যে মৃত্যুৰ গোচৰত ক্ষতিপূৰণৰ বাবে দাবীদাৰসকলে (ক) মৃতকৰ বয়স; (খ) মৃতকৰ আয়; আৰু (গ) নিৰ্ভৰশীলসকলৰ সংখ্যা প্ৰতিষ্ঠা কৰিব লাগিব। নিৰ্ভৰশীলতাৰ ক্ষতি নিৰ্ণয়ত উপনীত হ’বলৈ ন্যায়াধিকৰণে (i) আয় নিৰ্ধাৰণৰ বাবে কৰা সংযোজন/কৰ্তন; (ii) মৃতকৰ ব্যক্তিগত জীৱন যাপনৰ খৰছ নিৰ্ধাৰণৰ বাবে কৰা কৰ্তন; আৰু (iii) মৃতকৰ বয়স সাপেক্ষে ব্যৱহাৰ

কৰিবলগীয়া গুণকৰ বিবেচনা কৰিব লাগিব। *এই সম্পৰ্কে বিধিটো পুনৰ বিবেচনা কৰা প্ৰয়োজন বুলি আমি নাভাবোঁ যিহেতু আমি সৰলা বাৰ্মা* [৪]*-ৰ মতামতৰ সম্পূৰ্ণৰূপে সপক্ষে আছো।"*

(গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে)

তাৰোপৰি : (এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৮৮-৮৯, দফা নং ৩৭)

"*৩৭.* ... গুণক, ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশা আৰু ব্যক্তিগত আৰু জীৱন-যাপনৰ খৰছ নিৰ্ণয়ৰ বাবে আমি এক নিৰ্দিষ্ট পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰাটো অনিবাৰ্য হৈ পৰিছে। বহিৰ্দেশত ক্ষেত্ৰাধিকাৰ থকা কিছুসংখ্যক আদালতে এই পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিছে। এইসমূহ কাৰণৰ বাবে আমি মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনৰ দাবীৰ আবেদনসমূহত গুণক নিৰ্বাচনৰ অৰ্থে *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ৰ তালিকাখন অনুমোদন কৰা উচিত। যদি গুণক নিৰ্বাচনৰ বাবে *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ৰ তালিকাৰ স্তম্ভ (৪) অনুসৰণ কৰা হয়, তেন্তে বাহন চালকৰ গাফিলতিৰ প্ৰমাণ সাপেক্ষে ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনত আবেদন কৰা দাবীদাৰসকলৰ তুলনাত ধাৰা ১৬৩-এ-ৰ অধীনত আবেদন কৰা দাবীদাৰসকলক অধিক ৰাশি প্ৰদান কৰাৰ কোনো সম্ভাৱনীয়তা নাই। ভুক্তভোগীৰ বয়স ১৫ বছৰ হোৱাৰ গোচৰসমূহৰ ক্ষেত্ৰত বিবেচনাৰ অন্তত আমি এই মত প্ৰদান কৰিছো যে এনে গোচৰসমূহত ধাৰা ১৬৩-এ বা ধাৰা ১৬৬ নিৰ্বিশেষে যাৰ অধীনত ক্ষতিপূৰণৰ দাবী কৰা হৈছে, তেনে পৰিস্থিতিত ১৫-ৰ গুণক আৰু *সৰলা বাৰ্মা* [৪] গোচৰৰ তালিকাৰ স্তম্ভ (৪)-ত উল্লেখ কৰা সংশোধন সাপেক্ষে দ্বিতীয় অনুসূচীত উল্লেখিত মূল্যায়ন ব্যৱহাৰ কৰা উচিত। ১৯৮৮-চনৰ আইনখনৰ ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনত আবেদন দাখিল কৰা এনে গোচৰসমূহৰ দাবীদাৰসকলে

কম পৰিমাণৰ ৰাশি প্ৰাপ্ত নকৰাটো সুনিশ্চিত কৰিবলৈ এই পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা হৈছে। ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনত আবেদন দাখিল কৰা অন্য সকলো মৃত্যুৰ গোচৰত *সৰলা বাৰ্মা* [৪] গোচৰৰ তালিকাৰ স্তম্ভ(৪)-ত উল্লেখ কৰা গুণক ব্যৱহাৰ কৰা উচিত।”

এনেদৰে আদালতে উত্থাপন কৰা প্ৰথমটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ প্ৰদান কৰা হৈছিল।

১২) ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ অৰ্থে আয়ৰ সংযোজনৰ ক্ষেত্ৰত এই আদালতে *সৰলা বাৰ্মা* [৪] গোচৰৰ দফা ২৪-লৈ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছিল আৰু ৰায় দিছিল : (*ৰেশমা কুমাৰী গোচৰ* [১], এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৮৯-৯০, দফা ৩৯)

“৩৯. ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ অৰ্থে আয়ৰ সংযোজনৰ মান নিৰ্ধাৰণে যথাযথ ক্ষতিপূৰণ নিৰ্ণয়ত নিশ্চয়তা প্ৰদান কৰাত সহায় কৰিব। আমি এই পদ্ধতিৰ অনুমোদন জনাইছো যে মৃতকৰ স্থায়ী সংস্থাপন থাকিলে আৰু ৪০ বছৰতকৈ কম বয়স হ’লে ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ অৰ্থে মৃতকৰ প্ৰকৃত আয়ত প্ৰকৃত আয়ৰ ৫০% সংযোজন হোৱা উচিত আৰু মৃতকৰ বয়স ৪০-ৰ পৰা ৫০ বছৰ বয়স হ’লে সংযোজন কেৱল ৩০% হোৱা উচিত আৰু মৃতকৰ বয়স ৫০ বছৰতকৈ বেছি হ’লে কোনো সংযোজন হোৱা উচিত নহয়। যেতিয়া প্ৰকৃত দৰমহা কৰযোগ্য পৰিসীমাত থাকে, তেন্তে প্ৰকৃত দৰমহাৰ অৰ্থ কৰ কৰ্তন কৰা প্ৰকৃত দৰমহা হ’ব। মৃতকগৰাকী স্ব-নিয়োজিত অথবা বাৰ্ষিক দৰমহা বৃদ্ধিৰ সুবিধাবিহীন নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী হোৱা গোচৰসমূহৰ ক্ষেত্ৰত ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ অৰ্থে আয়ত কোনো সংযোজন অবিহনে মৃত্যুৰ সময়ৰ প্ৰকৃত দৰমহা যথাযথ হ’ব। উক্ত নীতিৰ পৰা ফালৰি কটাতো অসাধাৰণ পৰিস্থিতিত বা অত্যন্ত ব্যতিক্ৰমী গোচৰতহে ন্যায়সংগত হ’ব পাৰে।”

উপৰোক্ত বিশ্লেষণে স্পষ্টভাৱে ব্যাখ্যা কৰে যে ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক প্ৰত্যাশাৰ অৰ্থে আয়ৰ সংযোজনৰ মান নিৰ্ধাৰণে যথাযথ ক্ষতিপূৰণ নিৰ্ণয়ত নিশ্চয়তা প্ৰদান কৰাত সহায় কৰে। সেয়েহে অধিক ক্ষমতাসম্পন্ন বিচাৰপীঠখনে ভৱিষ্যতৰ আয়ৰ নিৰ্ধাৰণৰ ক্ষেত্ৰত *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ত প্ৰদান কৰা দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে সহমত প্ৰকাশ কৰিছে।

১৩) এয়া উল্লেখনীয় যে যেতিয়া গোচৰটো অমিমাংসীত হৈ আছিল, তেতিয়া দুজনীয়া বিচাৰপীঠখনে *সন্তোষ দেৱী* বনাম *নেশ্যনেল ইঞ্চ্যুৰেঞ্চ কোম্পেনী লিমিটেড* [২০] গোচৰটোৰ ৰায়দান প্ৰদান কৰিছিল য'ত *সৰলা বাৰ্মা* [৪]-ত উল্লেখ কৰা নীতিৰ বিষয়ে মতামত প্ৰদান কৰা হৈছিল। ইয়াত কোৱা হৈছিল যে : (এচ.চি.চি. পৃষ্ঠা নং ৪২৮–২৯, দফা ১৪–১৮)

> "১৪. *সৰলা বাৰ্মা গোচৰ* [৪]-ৰ ৰায়দানৰ দফা ১৪-ত থকা পৰ্যবেক্ষণত কোনো যুক্তিযুক্ততা বিচাৰি পোৱাটো আমাৰ বাবে অতিশয় কষ্টসাধ্য হৈ পৰিছে য'ত উল্লেখ কৰা হৈছে যে মৃতকগৰাকী স্ব-নিয়োজিত বা বাৰ্ষিক দৰমহা বৃদ্ধি আদিৰ সুবিধা অবিহনে নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী হ'লে আদালতসমূহে সাধাৰণতে মৃত্যুৰ সময়ৰ প্ৰকৃত আয়হে গ্ৰহণ কৰিব আৰু বিশেষ পৰিস্থিতিৰ অত্যন্ত বিৰল আৰু ব্যতিক্ৰম গোচৰসমূহতহে এই নীতিৰ পৰা ফালৰি কটা হ'ব পাৰে। আমাৰ মত অনুসৰি এয়া কোৱাটো এক অজ্ঞভাৱে প্ৰদান কৰা মন্তব্য হ'ব যে এগৰাকী স্বনিয়োজিত বা বাৰ্ষিক দৰমহা বৃদ্ধিৰ সুবিধা অবিহনে নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী ব্যক্তিৰ মজুৰি বা মুঠ বেতন/দৰমহা তেওঁৰ সমগ্ৰ জীৱনজুৰি একেই থাকিব।
>
> ১৫. জীৱন যাপনৰ খৰছ বৃদ্ধিয়ে সমাজৰ সকলোকে প্ৰভাৱ পেলায়। ই ধনী আৰু দুখীয়াৰ মাজত কোনো ভেদভাৱ নাৰাখে। প্ৰকৃততে, জীৱন যাপনৰ খৰছৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলোৱা মূল্যবৃদ্ধিৰ প্ৰভাৱ ধনীৰ ওপৰত সবাতোকৈ কম

আৰু স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট মজুৰি/বেতনভোগী ব্যক্তিৰ ওপৰত সবাতোকৈ বেছি। তেওঁলোক সবাতোকৈ অধিক ক্ষতিগ্ৰস্ত ব্যক্তি। সেয়েহে, তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ পৰিয়ালক পোহপাল দিয়াৰ অৰ্থে প্ৰয়োজনীয় অতিৰিক্ত আয় আহৰণ কৰিবলৈ বিশেষ প্ৰচেষ্টা চলায়।

১৬. মূল্যবৃদ্ধিৰ পৰা সুৰক্ষা প্ৰদান কৰিবলৈ কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাজ্যিক চৰকাৰ তথা তেওঁলোকৰ প্ৰতিষ্ঠান/সংস্থাসমূহৰ অধীনত নিয়োজিত কৰ্মচাৰীসকলৰ দৰমহা সময়ে সময়ে সংশোধন কৰা হয় আৰু মৃত কৰ্মচাৰীৰ পৰিয়ালসমূহক সুৰক্ষা প্ৰদান কৰাৰ অৰ্থে বিহিত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হয়। ব্যক্তিগত খণ্ডসমূহত নিয়োজিত কৰ্মচাৰীসকলৰো দৰমহা যথেষ্টভাৱে বৃদ্ধি পাইছে। দুই দশকৰ আগতে চতুৰ্থ বৰ্গৰ চৰকাৰী কৰ্মচাৰীৰ দৰমহা পাঁচটা অংকৰ হ'ব বুলি আৰু উচ্চ বৰ্গৰ সেৱাত কৰ্মৰত বিষয়াৰ মুঠ দৰমহাৰ ৰাশি ১ লাখ টকাতকৈও বেছি হ'ব বুলি কোনেও কল্পনা কৰিব পৰা নাছিল।

১৭. যদিও অসংগঠিত খণ্ডক কৰ্মৰত ব্যক্তিসকলৰ বেতন/দৰমহা সেই অনুযায়ী বৃদ্ধি হোৱা পৰিলক্ষিত হোৱা নাই আৰু চৰকাৰী কৰ্মচাৰী তথা ব্যক্তিগত খণ্ডত কৰ্মৰত ব্যক্তিসকলৰ দৰমহা বৃদ্ধিৰ গতিৰ সৈতে খোজ মিলাব পৰা নাই, তথাপিও এয়া নুই কৰিব নোৱাৰি যে স্ব-নিয়োজিত আৰু আনকি দৈনিকভাৱে, মাহিলিভাৱে, বা আনকি ঋতুগতভাৱে নিয়োজিত ব্যক্তিৰ আয়ৰো এক ক্ৰমাগত বৃদ্ধি হৈছে। আমি এই কথাটোৰ ওপৰত ন্যায়িকভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব পাৰো যে জীৱন-যাপনৰ উচ্চ হাৰৰ ব্যয়ৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা প্ৰত্যাহ্বানসমূহৰ সৈতে মোকাবিলা কৰাৰ উদ্দেশ্যে পাছৰ বৰ্গৰ অন্তৰ্গত ব্যক্তিসকলে তেওঁলোকৰ শ্ৰমৰ মূল্য বৃদ্ধি কৰে। এই সন্দৰ্ভত এগৰাকী দৰ্জীৰ

উদাহৰণ দিব পাৰি যিয়ে কাপোৰ চিলাই নিজৰ জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰে। যদি জীৱন যাপনৰ ব্যয় বৃদ্ধি পায় আৰু অত্যাৱশ্যকীয় সামগ্ৰীৰ মূল্যবৃদ্ধি হয়, তেন্তে তেওঁৰ শ্ৰমৰ মূল্য বৃদ্ধ কৰাটো তেওঁৰ বাবে স্বাভাৱিক। সাধাৰণ দক্ষ আৰু অদক্ষ শ্ৰমিক যেনে নাপিত, কমাৰ, মুচী, ৰাজমিস্ত্ৰী আদিৰ ক্ষেত্ৰটো কথাটো এয়াই প্ৰযোজ্য হ'ব।

১৮. সেয়েহে, আমি নাভাবো যে সৰলা বাৰ্মা [৪] ৰায়দানৰ দফা ২৪-ৰ শেষৰ তিনিশাৰীত মন্তব্য প্ৰদান কৰি থাকোতে আদালতৰ স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী ব্যক্তি এগৰাকীৰ ক্ষেত্ৰত আয়ত কোনো সংযোজন নোহোৱাৰ এক নিশ্চিত নিয়ম সৃষ্টি কৰাৰ কোনো অভিপ্ৰায় আছিল। বৰঞ্চ এয়া কোৱাটো যুক্তিসংগত হ'ব যে স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট বেতনভোগী ব্যক্তি এগৰাকীয়ো এক নিৰ্দিষ্ট সময়ছোৱাৰ তেওঁৰ মুঠ আয়ৰ ওপৰত ৩০% বৃদ্ধি লাভ কৰিব আৰু যদিহে তেওঁ কোনো দুৰ্ঘটনাৰ ভুক্তভোগী হয়, তেন্তে ক্ষতিপূৰণৰ ৰাশি গণনা কৰিবলৈ একেটাই সূত্ৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ যোগ্য।"

১৪. *সন্তোষ দেৱী*[৩]ৰ ওপৰোক্ত বিশ্লেষণে প্ৰাথমিকভাৱে দেখুৱাব পাৰে যে, দুজনীয়া বিচাৰপীঠে *সৰলাবাৰ্মা*[৪] গোচৰৰপৰ্য্যবেক্ষণক পৃথক কৰিছে। কিন্তু,গভীৰঅধ্যয়নত এইকথা স্পষ্ট হৈ পৰে যে,এইবিশ্লেষণে প্ৰকৃততে *সৰলা বাৰ্মা*[৪]ত যি নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে তাতকৈ পৃথক দৃষ্টিভংগী প্ৰকাশ কৰিছে। আমাৰমতপ্ৰকাশ কৰিবলৈ হ'লেক'বলাগিব যে, একপৃথক দৃষ্টিভংগী বিশেষভাৱেপ্ৰকাশ কৰা হৈছে, কিয়নো দুগৰাকী ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠে কৈছিল যে,*সৰলা বাৰ্মা*[৪] গোচৰত স্ব-নিয়োজিত বা বাৰ্ষিক বৃদ্ধি অবিহনে নিৰ্দিষ্ট দৰমহা পোৱা ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত ৰায়দানৰ ২৪নং দফাৰ পৰ্যবেক্ষণত

যুক্তি বিচাৰি উলিওৱাটো অত্যন্ত কঠিন আছিল। যি পূৰ্বৰ দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে এক স্পষ্ট মতানৈক্য, আৰু আমাৰ এইকথাক'বলৈ কোনো দ্বিধা নাই যে, বাধ্যতামূলক পূৰ্বদৃষ্টান্তৰ ধাৰণাটোৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি ই সম্পূৰ্ণৰূপে অগ্ৰহণযোগ্য।

১৫.বৰ্তমান, আমি কিছুমান সিদ্ধান্তৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰো যিবোৰ বাধ্যতামূলক দৃষ্টান্তৰ ধাৰণাৰ সৈতে সম্পৰ্কিত।

১৬. *বিহাৰ ৰাজ্য বনাম কালিকা কুয়েৰ*[১] গোচৰত এই সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা হৈছে: (এচ.চি.চি. পৃ. ৪৫৪, দফা ১০)

> "১০.. পৰৱৰ্তী সময়ত প্ৰশ্নটো বিবেচনা কৰি সমন্বিত ক্ষেত্ৰাধিকাৰৰ এখন বিচাৰপীঠৰ পূৰ্বৰ সিদ্ধান্তটো ভুল যেন লাগিব পাৰে, এই ভিত্তিত যে বিষয়টোৰ এটা সাম্ভাব্য দিশ বিবেচনা কৰা হোৱা নাছিল বা আদালতৰ আগত উত্থাপন কৰা হোৱা নাছিল অথবা অধিক দিশত আদালতৰ দ্বাৰা বিষয়টোৰ সিদ্ধান্ত লোৱা উচিত আছিল, কিন্তু এইকথাৰভিত্তিনাই যে, সিদ্ধান্তটো*পাৰ ইনকিউৰিয়াম* (অসাৱধান হৈ) দিয়া হৈছিল আৰু সেয়েউপেক্ষা কৰিবলাগে। পূৰ্বৰ ৰায়টো সঠিক নহয় যেন লাগিব পাৰে তথাপিও, ইয়াৰ পৰৱৰ্তী প্ৰভাৱসমন্বিত ক্ষেত্ৰাধিকাৰৰ বিচাৰপীঠৰ ওপৰত বাধ্যতামূলক হ'ব।"

> আদালতে পুনৰ ৰায় দিয়ে: (এচ.চি.চি. পৃ.৪৫৪, দফা ১০)

> "১০...পূৰ্বৰ সিদ্ধান্ত *পাৰ ইনকিউৰিয়াম* (অসাৱধান হৈ) অনুসৰি প্ৰদান কৰা হৈছিল বুলি সহজভাৱে কোৱাটো গ্ৰহনযোগ্য নহয় আৰু বিষয়টো কেৱল দুইধৰণে সমাধান কৰিব লাগিব– হয়তো পূৰ্বৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰণ

কৰিব নতুবা বিষয়টো পৰীক্ষা কৰিবলৈ অধিক ক্ষমতাসম্পন্ন বিচাৰপীঠলৈ প্ৰেৰণ কৰিব, যদিহে অনুভৱ কৰা হয় যে, পূৰ্বৰ সিদ্ধান্ত গুণাগুণৰ ভিত্তিত সঠিক নহয়।"

১৭. *জি. এল. বাত্ৰা বনাম হাৰিয়ানা ৰাজ্য*[২২]-ত *ইউনিয়ন অৱ ইণ্ডিয়া বনাম গডফ্ৰে ফিলিপছ ইণ্ডিয়া লিমিটেড*[২৩], *সুন্দৰজ কন্যালাল ভাটিজা বনাম কালেক্টৰ,থানে*[২৪] আৰু *ত্ৰিভোৱনদাস পুৰ্ষোত্তমদাস থাক্কাৰ বনাম ৰতীলাল মোতিলাল পেটেল*[২৫]-গোচৰত প্ৰদান কৰা এই আদালতৰ ৰায়ৰ ভিত্তিত উক্ত নীতিটো গ্ৰহণ কৰিছে। ইয়াত উল্লেখ কৰিব পাৰি যে,*মাদ্ৰাজ বাৰ এছচিয়েশ্যন বনাম ভাৰত চৰকাৰ*[২৬]ত সাংবিধানিক বিচাৰপীঠে উল্লেখ কৰিছে যে,*ভাৰত চৰকাৰ বনাম মাদ্ৰাজ বাৰ এছচিয়েশ্যন*[২৭]ৰ পূৰ্বৰ সাংবিধানিক বিচাৰপীঠে দিয়া ৰায়দান এক বাধ্যতামূলক দৃষ্টান্ত। স্পষ্টকৈ ক'বলৈ হ'লে,পূৰ্বৰ সংবিধান বিচাৰপীঠৰ ৰায়দানত সিদ্ধান্ত দিয়া বিষয়বোৰ, পিছৰ সংবিধান বিচাৰপীঠে দৃষ্টান্ত হিচাপে গণ্য কৰে।

১৮. এই সন্দৰ্ভত আমি *জয়শ্ৰী সাহু বনাম ৰাজদেৱান দুবে*[২৮]ৰ এটা অংশ উল্লেখ কৰিব পাৰো: (এ.আই.আৰ. পৃ. ৮৮, দফা১০)

> "১০..যদি বিৰোধী সিদ্ধান্তৰ বাবে অনিশ্চয়তাত পেলাই দিয়া হয় তেন্তে আইনখন সকলো উপযোগিতাৰ পৰা বঞ্চিত হ'ব, আৰু সেয়েহে মতামতৰ পাৰ্থক্যৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰশ্নটো কৰ্তৃত্বপূৰ্ণভাৱে নিষ্পত্তি কৰাটো বাঞ্ছনীয়। কেতিয়াবা এনেকুৱা হয় যে, বিচাৰপীঠে দিয়া পূৰ্বৰ সিদ্ধান্ত[২৯] একে প্ৰশ্নৰ শুনানি গ্ৰহণ কৰা বিচাৰপীঠ[৩০]ৰ দৃষ্টিগোচৰ কৰা নহয়, আৰু পূৰ্বৰ সিদ্ধান্তৰ

প্ৰসংগ অবিহনে বিপৰীত সিদ্ধান্তত উপনীত হয়। এনে দুটা বিৰোধী সিদ্ধান্ত পৰৱৰ্তী পীঠৰ আগত উত্থাপনৰ সময়ত অনুসৰণ কৰিবলগীয়া সঠিক প্ৰক্ৰিয়া সম্পৰ্কেও প্ৰশ্নটো আলোচনা কৰা হৈছে। পাটনা উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ নিয়ম অনুসৰি সেই ক্ষেত্ৰসমূহত আগৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰণ কৰা হয়, পিছৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰণ কৰা নহয়। ইংলেণ্ডত এই নিয়মটো *গুন্দাৱাৰুপু চেছাম্মা বনামকৰনেপতি ভেংকট নৰসিংহৰাও*[৩১] ৰায়দানত লক্ষ্য কৰা হৈছে যে, আপীল আদালতৰ সিদ্ধান্তক বাধ্যতামূলক সাধাৰণ নিয়ম হিচাপে গণ্য কৰা হয়। ইয়াৰ ব্যতিক্ৰমো আছে, আৰু যিবোৰৰ এটা *হেলছবাৰীচলৰচ অৱ ইংলেণ্ড*, ৩য় সংস্কৰণ, ২২খণ্ড, দফা১৬৮৭, পৃষ্ঠা৭৯৯-৮০০উল্লিখিত হৈছে:

"১৬৮৭. ..... আদালত নিজৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰণ কৰিবলৈ বাধ্য নহয় যদি *পাৰ ইনকিউৰিয়াম* (অসাৱধানহৈ) অনুসৰি দিয়া হয়। যেতিয়া আদালতে নিজৰ বা গোচৰটো সামৰি লোৱা এক সমন্বিত ক্ষেত্ৰাধিকাৰৰ আদালতৰ পূৰ্বৰ সিদ্ধান্তৰ বিষয়ে অজ্ঞতাৰে কাম কৰিছে, বা যেতিয়া হাউচ অৱ লৰ্ডছৰ সিদ্ধান্তৰ বিষয়ত অজ্ঞতাৰে কাম কৰিছে, তেতিয়া সিদ্ধান্ত *পাৰ ইনকিউৰিয়াম* অনুসৰি প্ৰদান কৰা হয়। পূৰ্বৰ ক্ষেত্ৰত ই কোনটো সিদ্ধান্ত অনুসৰণ কৰিব সেইটো সিদ্ধান্ত ল'ব লাগিব, আৰু পৰৱৰ্তী ক্ষেত্ৰত ই হাউচ অৱ লৰ্ডছৰ সিদ্ধান্তৰ দ্বাৰা দায়বদ্ধহৈ থাকিব।

থাট্ৰোগাদ্দা বিৰাইয়া -বনাম- থাট্ৰোগাদ্দা ভেংকট সুব্বাইয়া[৩২] গোচৰৰ সিদ্ধান্তত অন্ধ্ৰপ্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ে কয় যে, ওপৰোক্ত পৰিস্থিতিত বিৰোধী

বিচাৰপীঠে প্ৰকাশ কৰা মতামত বিবেচনা কৰাৰ পিছত ন্যায় আৰু আইনী নীতি অনুসৰি দিয়া দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰিবলৈ বিচাৰপীঠ স্বাধীন হয়, লগতে নাগপুৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ *ডি. ডি. বিলিমোৰিয়া -বনাম- চেণ্ট্ৰেল বেংক অৱ ইণ্ডিয়া*[৩৩] গোচৰ অনুসৰণ কৰা হৈছে। আদালতে এখন বিচাৰপীঠে লোৱা সিদ্ধান্ত অনুসৰণ কৰিব নে আনটো অনুসৰণ কৰিব লাগে সেই বিষয়ে সিদ্ধান্ত লোৱাতকৈ, গোচৰটোৰ শুনানি গ্ৰহণ কৰা বিচাৰপীঠে বিবাদপূৰ্ণ কৰ্তৃপক্ষৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বিষয়টো এখন পূৰ্ণ বিচাৰপীঠৰ ওচৰলৈ প্ৰেৰণ কৰাটোৱেই উত্তম উপায় হ'ব। আমাৰ কোনো সন্দেহ নাই যে, যেতিয়া এনে পৰিস্থিতিৰ উদ্ভৱ হয়, গোচৰৰ শুনানি গ্ৰহণ কৰা বিচাৰপীঠে বিষয়টো এখন পূৰ্ণ বিচাৰপীঠৰ সিদ্ধান্তৰ বাবে প্ৰেৰণ কৰিব।

১৯.যদিও উপৰোক্ত মতটো উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সন্দৰ্ভত স্পষ্ট কৰা হৈছিল, তথাপিও এই আদালতে সংবিধান বিচাৰপীঠক সামৰি, উপৰোক্ত ঘোষণাৰ পৰা প্ৰকাশ পোৱাকেই অনুসৰণ কৰি আহিছে আৰু সেয়েহে, আমি উক্ত দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে সম্পূৰ্ণৰূপে একমত কিয়নো যি এক পূৰ্ব- দৃষ্টান্তক সন্মান জনোৱাৰ সঠিক আধাৰ, যি ন্যায়িক অনুশাসনৰ মৌলিক নিয়ম।

২০.এই সন্দৰ্ভত, *প্ৰদীপ চন্দ্ৰ পৰিজা বনাম প্ৰমোদ চন্দ্ৰ পট্টনায়ক*[৩৪]ত কোৱা কথা আমি ফলশ্ৰুতিৰূপে লক্ষ্য কৰিব পাৰোঁ। উক্ত গোচৰটোত, সংবিধান বিচাৰপীঠে দুজনীয়া বিচাৰপীঠে[৩৫] তিনিজনীয়া[৩৬] বিচাৰপীঠে লোৱা সিদ্ধান্তৰ সৈতে মতানৈক্যত এক পৰিস্থিতিৰ মোকাবিলাত আদালতৰ পাঁচজনীয়া ন্যায়াধীশৰ বৃহৎ বিচাৰপীঠৰ আগত

উত্থাপন কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল৷ সেই সন্দৰ্ভত সংবিধান বিচাৰপীঠে কৈছিল: (এচ.চি.চি. পৃ. ৪, দফা ৬)

"৬. আমাৰ দৃষ্টিত, ন্যায়িক অনুশাসন আৰু উপযুক্ততাই দাবী কৰে যে, দুজন বিদ্বান ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠে তিনিজন বিদ্বান ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠে লোৱা সিদ্ধান্ত অনুসৰণ কৰিব লাগে৷ কিন্তু, যদি দুজন বিদ্বান ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হয় যে, তিনিজন বিদ্বান ন্যায়াধীশৰ পূৰ্বৰ ৰায়দান ইমান ভুল যে কোনো পৰিস্থিতিতেই অনুকৰণীয়নহয়, তেন্তে এই ৰায়দান গ্ৰহণ কৰাৰ সঠিক পথ হ'ল বিষয়টো বিশেষভাৱে গঠিত তিনিজন বিদ্বান ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠলৈ প্ৰেৰণ কৰা, বৰ্তমান ক্ষেত্ৰত কৰাৰ দৰে, যিহেতু পূৰ্বৰ ৰায়ৰ সৈতে একমত হ'ব পৰানাছিল৷

২১. *চন্দ্ৰ প্ৰকাশ বনাম উত্তৰ প্ৰদেশ ৰাজ্য*[৩৭]ত আন এক সংবিধান বিচাৰপীঠে পূৰ্বৰ দৃষ্টান্তৰ সন্দৰ্ভত এইদৰে উল্লেখ কৰিছে: (এচ.চি.চি. পৃ. ২৪৫, দফা ২২)

"২২. আমাৰ ন্যায়িক ব্যৱস্থাৰ পৰিচালনাত বাধ্যতামূলক দৃষ্টান্তৰ মতবাদ অত্যন্ত গুৰুত্বপূৰ্ণ৷ যি ন্যায়িক সিদ্ধান্তত নিশ্চয়তা আৰু স্থিৰতা স্থাপন কৰে৷ ন্যায়িক স্থিৰতাই ব্যৱস্থাটোৰ ওপৰত আস্থা বৃদ্ধি কৰে, সেয়েহে এই আদালতৰ সিদ্ধান্তত আইনী নীতিৰ উল্লেখত স্থিৰতাৰ প্ৰয়োজন আছে৷ এই সন্দৰ্ভত, *ৰঘুবীৰ সিং*[৩৮]ৰ গোচৰত এই আদালতে ৰায় দিছিল যে, এই

আদালতৰ এক খণ্ড বিচাৰপীঠৰ দ্বাৰা আইনৰ ঘোষণা একে বা কম সংখ্যক ন্যায়াধীশৰ খণ্ড বিচাৰপীঠৰ ওপৰত বাধ্যতামূলক হয়।''

উল্লেখযোগ্য যে, *চন্দ্ৰ প্ৰকাশ*[৩৭] গোচৰে*ৰঘুবীৰ সিং*[৩৮] আৰু *প্ৰদীপ চন্দ্ৰ পৰিজা*[৩৪]গোচৰত প্ৰকাশ কৰা দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে একমত হৈছে।

২২.*সন্ধ্যা এডুকেচনেল ছচাইটি বনাম ভাৰত চৰকাৰ*[৩৯] গোচৰত দেখা গৈছে যে, ন্যায়িক শিষ্টাচাৰ আৰু অনুশাসন সৰ্বোপৰি আৰু সেয়েহে, এখন সমন্বয় বিচাৰপীঠে আন এটা সমন্বয় বিচাৰপীঠে প্ৰদান কৰা ৰায় আৰু নিৰ্দেশক সন্মান কৰিব লাগিব। *ৰত্তিৰাম বনাম মধ্য প্ৰদেশ ৰাজ্য* [৪০] গোচৰত, আদালতে এই বিষয়টোৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল যে, পূৰ্বৰ সিদ্ধান্তবোৰ লক্ষ্য নকৰাকৈ প্ৰদান কৰা পিছৰ সিদ্ধান্তৰ পৰিণতি কি হ'ব। আদালতে *ৰঘুবীৰ সিঙ*[৩৮]ৰ পৰ্যবেক্ষণবোৰ উল্লেখ কৰিছিল আৰু *ইণ্ডিয়ান অইল কৰ্পোৰেচন লিমিটেড বনাম পৌৰ নিগম*[৪১]ৰ এক অংশ পুনৰ উত্থাপন কৰে নিম্নলিখিত ধৰণে- (*ৰত্তিৰাম গোচৰ* [৪০], এচ.চি.চি. পৃ.৫৩১, দফা২৭)

> "*২৭...৮.* ... উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ খণ্ড বিচাৰপীঠে, *পৌৰ নিগম, ইন্দোৰ বনাম ৰত্নপ্ৰভা ঢাণ্ডা*[৪২]ত এই দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰাত স্পষ্টভাৱে ভুল কৰিছিল যে,*ৰত্নপ্ৰভা*[৪৩] বিষয়ত এই আদালতৰ সিদ্ধান্ত বাধ্যতামূলক নহয়। ইয়াৰ দ্বাৰা উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ খণ্ড বিচাৰপীঠে এনে এটা কাম কৰিছিল যিটো এই আদালতৰ পিছৰ সমতুল্য বিচাৰপীঠেও কৰা নাছিল আৰু কৰিব পৰা নাছিল..." (*ইণ্ডিয়ান অইল কৰ্পোৰেচন*[৪১], এচ.চি.চি. পৃ. ১০০, দফা৮)

২৩. ইয়াৰ উপৰিও মুখ্য ন্যায়াধীশ- আৰ. এছ. পাঠকৰ দ্বাৰা *ৰঘুবীৰ সিঙ*[৩৮]ত যি প্ৰকাশ কৰা হৈছে সেয়া তলত উল্লেখ কৰা হ'ল: (*ৰতিৰাম গোচৰ*[৪০], এচ.চি.চি. পৃ. ৫৩০- ৩১, দফা ২৬)

> "২৬. ... '৮. আমাৰ অভিমত এইয়ে যে, এই আদালতৰ এক খণ্ড বিচাৰপীঠৰ দ্বাৰা আইনৰ ঘোষণা একে বা কম সংখ্যক ন্যায়াধীশৰ খণ্ড বিচাৰপীঠৰ ওপৰত বাধ্যতামূলক, আৰু এনে সিদ্ধান্ত বাধ্যতামূলক হ'বৰ বাবে, এইটো সম্পূৰ্ণ আদালত বা আদালতৰ সাংবিধানিক বিচাৰপীঠৰ সিদ্ধান্ত হোৱাটো প্ৰয়োজনীয় নহয়. ...' (*ৰঘুবীৰ সিঙ গোচৰ* [৩৮], এচ.চি.চি. পৃ.৭৭৮, দফা ২৮)"

২৪. *ৰাজেশ*[৪১] গোচৰত তিনিজন ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠে ১২-০৪-২০১৩-ত ৰায় প্ৰদান কৰিছিল। তাৰিখটো উল্লেখ কৰাৰ উদ্দেশ্য হৈছে যে, *ৰেশমা কুমাৰী*[৪২] গোচৰত ঘোষণা কৰাৰ পিছত এই ৰায় প্ৰদান কৰা হৈছে। *ৰাজেশ*[৪১] সিদ্ধান্তটো পৰ্য্যালোচনা কৰি আমি পাইছো যে, *সন্তোষ দেৱী*[৪০]ত দুগৰাকী ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠে কি কৈছিল সেইকথা ব্যাখ্যা কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে। প্ৰাসঙ্গিক অংশবোৰ তলত দিয়া ধৰণৰ- (*ৰাজেশগোচৰ*[৪১], এচ.চি.চি. পৃ. ৬১, দফা ৮-৯)

> "*৮.* যিহেতু *সন্তোষ দেৱীগোচৰ*[৪০]ত আদালতে প্ৰকৃততে *সৰলা বাৰ্মা গোচৰ*[৪]ত নিৰ্ধাৰিত বেতনভোগী ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত অনুসৰণ কৰা নীতি আৰু এই নীতি স্ব-নিয়োজিত আৰু নিৰ্দিষ্ট মজুৰিত নিয়োজিত ব্যক্তিসকলৰ বাবেও প্ৰযোজ্য কৰাৰ উদ্দেশ্য আছিল, সেয়েহে এইটো স্পষ্ট কৰা হৈছে যে, সেই গোটবোৰৰ ক্ষেত্ৰত বৃদ্ধি সদায় ৩০শতাংশ নহয়; এইক্ষেত্ৰত বয়সৰ প্ৰসংগও

থাকিব। অন্য অৰ্থত, স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট মজুৰি থকা ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত, যদি মৃতক ভুক্তভোগীৰ বয়স ৪০ বছৰৰ তলৰ হয়, তেন্তে ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনা গণনা কৰোঁতে মৃতকৰ প্ৰকৃত উপাৰ্জনত ৫০ শতাংশ সংযোজন হ'ব লাগিব। কোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই যে, প্ৰকৃত উপাৰ্জন কৰ পৰিশোধ কৰাৰ পিছত হোৱা উপাৰ্জন হ'ব লাগে, যদিহে আছে। যদি মৃতকজনৰ বয়স ৪০ৰ পৰা ৫০বছৰৰ বয়সৰ ভিতৰত হয়, তেন্তে সংযোজন ৩০শতাংশ হ'ব লাগে।

৯. *সৰলা বাৰ্মা*[৪] গোচৰত কোৱা হৈছে যে, ৫০ বছৰৰ ওপৰৰ লোকৰ ক্ষেত্ৰত কোনো সংযোজন কৰা নহ'ব। সাধাৰণতে অতিৰিক্ত বয়সৰ কোনো সীমা নাথাকিলে, স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট মজুৰিৰ লোকৰ ক্ষেত্ৰত, আমি বিচাৰো যে ভুক্তভোগীৰ বয়স ৫০ৰ পৰা ৬০বছৰৰ ভিতৰত হ'লে কেৱল ১৫শতাংশ সংযোজন কৰাটো সঠিক লগতে ন্যায়সংগত হ'ব যাতে, ক্ষতিপূৰণ ন্যায়পূৰ্ণ, নিৰপেক্ষ আৰু যুক্তিসংগত হয়। তাৰপিছত, সাধাৰণতে কোনো সংযোজন নহ'ব।"

২৫. এই পৰিস্থিতিত *মুন্না লাল জৈন বনাম বিপিন কুমাৰ শৰ্মা*[৪৪] গোচৰত আন তিনিজনীয়া ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠৰ সিদ্ধান্তলৈ মনোযোগ দিয়াটো প্ৰয়োজনীয়। উক্ত গোচৰটোত, তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠে ৰায়ৰ ওপৰত মন্তব্য কৰি এইদৰে কৈছিল: (এচ.চি.চি. পৃ. ৩৪৯, দফা ২)

"২. কোনো বিধিবদ্ধ আৰু *ষ্ট্ৰেইটজেকেট সূত্ৰ* (কপকপীয়া নীতি)-ৰ অনুপস্থিতিত, এই আদালতে নিৰ্দেশনাসমূহ নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ কেইবাবাৰো

চেষ্টা কৰাৰ পিছতো ধূসৰ অঞ্চল ৰৈ যাব। ক্ষতিপূৰণ মূলতঃ এটা গোচৰত উপলব্ধ প্ৰমাণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব আৰু আদালতে দেখুওৱা সূত্ৰবোৰ কেৱল ক্ষতিপূৰণৰ গণনাৰ বাবে নিৰ্দেশনাহে মাথোন। ঠিক সেই কাৰণেই আদালতে সূত্ৰটোৰ পৰামৰ্শ দিওঁতে "সাধাৰণতে", "সচৰাচৰ", "ব্যতিক্ৰমী পৰিস্থিতি" ইত্যাদিৰ উল্লেখ কৰি এক *কেভিএট* (সতৰ্কবাণী) দাখিল কৰিছে।"

২৬. এইদৰে কোৱাৰ পিছত, আদালতে *ৰাজেশ*[২]ৰ ক্ষেত্ৰত উল্লেখ কৰা নীতি অনুসৰণ কৰিছিল। আমি তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠে যি কৈছে সেই কথা পুনৰ উত্থাপন কৰাটো উপযুক্ত হ'ব বুলি ভাবো: (*মুন্না লাল জৈন গোচৰ*[৪৪], এচ.চি.চি. পৃ. ৩৫০-৫১, দফা ১০)

> "*১০.* ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ ক্ষেত্ৰত, *ৰাজেশ* বনাম *ৰাজবীৰ সিঙ*[২] গোচৰত, এই আদালতৰ তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠে ৰায় দিছিল যে, স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰতো, যদি মৃত ভুক্তভোগীৰ বয়স ৪০বছৰৰ তলৰ হয়, তেন্তে ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনা গণনা কৰোঁতে মৃতকৰ প্ৰকৃত আয়ৰ লগত ৫০ শতাংশ সংযোজন হ'ব লাগিব।

২৭.আমি ইয়াত উল্লেখ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছো যে, *মুন্না লাল জৈন*[৪৪]ৰ ক্ষেত্ৰত, তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠে *ৰেশমা কুমাৰী*[১]ত উল্লেখ কৰা নীতিৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশিত হোৱা উচিত আছিল, যি *সৰলাবাৰ্মা*[৪]ত প্ৰকাশ কৰা দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে একমত অথবা মতানৈক্যৰ ক্ষেত্ৰত, গোচৰটো এক বৃহৎ বিচাৰপীঠেৰে প্ৰেৰণ কৰিবলৈ ভালদৰে পৰামৰ্শ

দিয়া উচিত আছিল। যিহেতু আমি ইতিমধ্যে মতামত প্ৰকাশ কৰিছো সেয়েআমি এনেদৰে ক’ব বিচাৰো যে, *ৰেশমা কুমাৰী*[৪৩]ত দিয়া নিৰ্দেশটো সময়ৰ পূৰ্বে দিয়াত এক বাধ্যতামূলক দৃষ্টান্তহে হ'ব, *ৰাজেশ*[৪৪]ৰ সিদ্ধান্ত নহয়।

২৮.এই সন্দৰ্ভত, আমি *সন্দীপ কুমাৰ বাফনা* বনাম *মহাৰাষ্ট্ৰ ৰাজ্য*[৪৫]ৰ কথাও উল্লেখ কৰিব পাৰো যিয়ে সঠিকভাৱে এই নীতি নিৰ্ধাৰণ কৰে যে, পূৰ্বৰ দৃষ্টান্তৰ দ্বাৰা দাবী কৰা অনুশাসন বা *পাৰ ইনকিউৰিয়াম* (অসাৱধানহৈ) নিয়মৰ প্ৰয়োগত সিদ্ধান্তৰ অযোগ্যতা স্থাপন বা হ্ৰাস কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ, কিয়নো ইয়াৰ অবিহনে, আইনৰ নিশ্চয়তা, ৰায়দানৰ স্থিৰতা আৰু আদালতৰ সাংগঠনিকতা এক ব্যয়বহুল দুৰ্ঘটনা হৈ পৰিব। সিদ্ধান্ত বা ৰায়দান, আইন, নিয়ম বা নিয়মাৱলীৰ ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্ৰত *পাৰ ইনকিউৰিয়াম* (অসাৱধানহৈ) প্ৰয়োগ হ’ব পাৰে, যিটো আদালতৰ দৃষ্টিগোচৰলৈ অনা হোৱা নাছিল। যদি পূৰ্বতে ঘোষণা কৰা সমতুল্য বা বৃহৎ বিচাৰপীঠৰ ৰায়ৰ সৈতে একত্ৰিত কৰাটো সম্ভৱ নহয় তেন্তে, তেনে সিদ্ধান্ত বা ৰায়দানো*পাৰ ইনকিউৰিয়াম* হ'ব পাৰে। ইয়াত কোনো সন্দেহ থাকিব নোৱাৰে যে, পূৰ্বৰ সমতুল্য বিচাৰপীঠৰ সিদ্ধান্তই একে মানৰ বিচাৰপীঠক বাধ্যকৰি সামৰি লয়। যদিও *ৰাজেশ*[৪৬] গোচৰত ৰায়দান পিছৰ তাৰিখত প্ৰদান কৰা হৈছিল, ই *ৰেশমা কুমাৰী*[৪৭]ত উল্লেখ কৰা আইনৰ বিষয়ে অৱগত কৰা নাছিল, কিন্তু *সন্তোষ দেৱী*[৪৮]ৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশিত হৈছিল। আমাৰ কোনো দ্বিধা নাই যে, ই সমতুল্য বিচাৰপীঠৰ ক্ষেত্ৰত বাধ্যতামূলক দৃষ্টান্ত নহয়।

২৯. এই পৰ্যায়ত, *সৰলা বাৰ্মা*[৪৯]ৰ এক বিশদ বিশ্লেষণ প্ৰয়োজনীয়। উক্ত গোচৰটোত আদালতে মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত ক্ষতিপূৰণৰ মূল্যায়নৰ প্ৰাসংগিক নীতিবোৰ পুনৰ

উল্লেখ কৰে আৰু লগতে এই কথাটোও লক্ষ্য কৰে যে, *নেল্স* বনাম *ব্ৰিটিছ কলম্বিয়া ইলেকট্ৰিক ৰে'লৱে কোম্পানী লিমিটেড*[৪৬]আৰু *ডেভিছ* বনাম *পাৱেল ডাফ্রিন এছ'চিয়েটেড কলিয়ৰিজ লিমিটেড*[১৪]ত উল্লেখ কৰা পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে আদালত আৰু ন্যায়াধিকৰণৰ সিদ্ধান্তত যথেষ্ট পাৰ্থক্য আৰু স্থিৰতাৰ অভাৱ আছিল। ই *চুছাম্মা থমাছ*[১২]ত এই আদালতৰ দ্বাৰা দুটা পৃথক পদ্ধতিৰ বিবেচনাৰ মাজৰ পাৰ্থক্যও বিশ্লেষণ কৰিছিল য'ত *নেল্স*[৪৬] পদ্ধতিৰ পৰিৱৰ্তে *ডেভিছ*[১৪] পদ্ধতিক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হৈছিল। *চুছাম্মা থমাছ*[১২]আৰু *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ*[১]ৰ বিভিন্ন দফাৰ পুনৰ উপস্থাপন কৰা হৈছে আৰু দেখা গৈছে যে, ক্ষতিপূৰণ প্ৰদানৰ ক্ষেত্ৰত সমতা আৰু স্থিৰতাৰ অভাৱ এক গুৰুতৰ চিন্তাৰ বিষয়। ইয়াত কোৱা হৈছে যে, যেতিয়া বিভিন্ন ন্যায়াধিকৰণে একে তথ্যক্ষেত্ৰত ক্ষতিপূৰণ বেলেগ বেলেগ ধৰণে গণনা কৰে, তেতিয়া দাবীদাৰ, মোকৰ্দমা কৰোঁতা আৰু সাধাৰণ মানুহ বিভ্ৰান্ত, ভাৰাক্ৰান্ত আৰু উপায়হীন হ'বলৈ বাধ্য। এই বিষয় *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ*[১]ত কৰা পৰ্যবেক্ষণৰ সৈতে খাপ খাইছিল, ফলতস্বৰূপ নিম্নলিখিত প্ৰভাৱ পৰিছিল: (*সৰলা বাৰ্মা গোচৰ*[৪], এচ.চি.চি. পৃ. ১৩১, দফা১৫)

"১৫....... ‘১৫. আমি 'ন্যায়সংগত' ক্ষতিপূৰণৰ পদ্ধতিৰ পুনৰাবৃত্তি কৰাটো প্ৰয়োজনীয় বুলি ভাবিছিলো কাৰণ শেহতীয়াকৈ, আমি ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰা বঁটাৰ পৰা লক্ষ্য কৰিছো যে, যি নীতিৰ ওপৰত গুণক পদ্ধতি বিকশিত কৰা হৈছিল সেই নীতিৰ দৃষ্টি হেৰাই গৈছে আৰু আকৌ এবাৰ ন্যায়াধিকৰণ/আদালতৰ বাস্তৱিকতাৰ আধাৰত এক মিশ্ৰিত পদ্ধতি পোহৰলৈ আহিছে, যাৰ ফলত ক্ষতিপূৰণ নিৰ্ধাৰণৰ ক্ষেত্ৰত অনিশ্চয়তা আৰু যুক্তিসংগত সমতাৰ অভাৱ দেখা গৈছে। এইকথা উপলব্ধি কৰিব লাগিব যে, ন্যায়াধিকৰণ/আদালতে দুৰ্ঘটনাৰ

ভুক্তভোগীক প্ৰদান কৰা উচিত পৰিমাণৰ ক্ষতিপূৰণ নিৰ্ধাৰণ কৰিব লাগিব, যিসংঘটিত আঘাতৰ অনুপাতত হোৱাটো বাঞ্চনীয়...." (*ত্ৰিলোক চন্দ্ৰগোচৰ*[১১], এচ.চি.চি. পৃ. ৩৬৯, দফা ১৫)

৩০. ভৱিষ্যত সম্ভাৱনাৰ আয়ৰ সংযোজনৰ কথা উল্লেখ কৰাৰ সময়ত এনেদৰে কোৱা হৈছে: (*সৰলা বাৰ্মাগোচৰ*[৪], এচ.চি.চি. পৃ. ১৩৪, দফা২৪)

> "২৪. *চুছাম্মা থমাছ*[১২]ৰ ক্ষেত্ৰত এই আদালতে আয় প্ৰায় ১০০ শতাংশ বৃদ্ধি কৰিছিল, *সৰলা দীক্ষিত*[৬]ৰ ক্ষেত্ৰত আয় মাত্ৰ ৫০শতাংশ বৃদ্ধি হৈছিল আৰু *আবাতী বেজবৰুৱা*[৭]-ত আয় মাত্ৰ ৭ শতাংশ বৃদ্ধি হৈছিল। অপৰিহাৰ্যতা আৰু অনিশ্চয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি, আমি ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ প্ৰতি মৃতকৰ প্ৰকৃত দৰমহাৰ আয়ৰ সৈতে প্ৰকৃত দৰমহাৰ ৫০ শতাংশ নিয়ম হিচাপেযোগ কৰাৰ পক্ষত, য'ত মৃতক স্থায়ী চাকৰিয়াল আৰু ৪০বছৰৰ তলৰ আছিল। (য'ত বাৰ্ষিক আয় কৰযোগ্য পৰিসৰৰ ভিতৰত থাকে, "প্ৰকৃত দৰমহা"শব্দবোৰক "কৰ কৰ্তন কৰা প্ৰকৃত দৰমহা" বুলি পঢ়িব লাগে)। মৃতকৰ বয়স ৪০ৰ পৰা ৫০বছৰ হ'লে এই সংযোজন মাত্ৰ ৩০শতাংশ হ'ব লাগে। য'ত মৃতকৰ বয়স ৫০বছৰতকৈ অধিক, তাত কোনো সংযোজন হ'ব নালাগে। যদিও প্ৰমাণবোৰে বৃদ্ধিৰ এক পৃথক মাপ সূচাব পাৰে, বিভিন্ন মাপকাঠি প্ৰয়োগ কৰা বা গণনাৰ বিভিন্ন পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰাটো পৰিহাৰ কৰিবলৈ যোগকৰণক প্ৰামাণিক কৰাটো প্ৰয়োজনীয়। য'ত মৃতকজন স্ব-নিয়োজিত আছিল বা এক নিৰ্দিষ্ট দৰত আছিল (বাৰ্ষিক বৃদ্ধিৰ ব্যৱস্থা অবিহনে), সাধাৰণতে আদালতে মৃত্যুৰ সময়ত কেৱল প্ৰকৃত উপাৰ্জনহে

গ্ৰহণ কৰিব। এই নীতিৰ পৰা আঁতৰি যোৱাটো কেৱল বিশেষ পৰিস্থিতিৰ সৈতে জড়িত বিৰল লগতে ব্যতিক্ৰমী ক্ষেত্ৰতহে কৰিব লাগে।"

৩১. যদিও, আমি বিচাৰৰ অগ্ৰাধিকাৰমূলক মূল্য বিশ্লেষণ কৰাত কিছু অৱকাশ ৰাখিছো, সেইটো বিতৰ্কৰ জোৰ নহয়। আমি বিবেচনাৰ বাবে উদ্ভৱ হোৱা বিষয়টোৰ মূলত গভীৰভাৱে গুৰুত্ব দিব লাগিব। আমাৰ সন্মুখৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ বিতৰ্কটো হৈছে এইয়ে যে, য'ত মৃত ব্যক্তিজন স্ব-নিয়োজিত বা বাৰ্ষিক বৃদ্ধি আদিৰ অবিহনে নিৰ্দিষ্ট দৰমহা পোৱা ব্যক্তি আছিল, তেওঁৰক্ষেত্ৰত ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ সন্দৰ্ভত কি সংযোজন হ'ব লাগে। *সৰলা বাৰ্মা*ৰ ক্ষেত্ৰত, আদালতে এইটো এক নিয়ম হিচাপে কৰিছে যে, যদি মৃতকৰ স্থায়ী চাকৰি থাকে আৰু যদি মৃতকৰ বয়স ৪০-৫০বছৰৰ ভিতৰত হয় তেন্তে প্ৰকৃত দৰমহাৰ ৫০শতাংশ যোগ কৰিব পাৰি আৰু যদি মৃতকৰ বয়স ৫০বছৰতকৈ অধিক হয় তেন্তে কোনো সংযোজন কৰিব নালাগে। তাৰোপৰি এইকথা নিৰ্দেশ দিয়া হৈছে যে, য'ত মৃত ব্যক্তি স্ব-নিয়োজিত বা তেওঁৰ এক নিৰ্দিষ্ট দৰমহা আছিল (বাৰ্ষিক বৃদ্ধি আদিৰ ব্যৱস্থা অবিহনে) তাত আদালতে সাধাৰণতে মৃত্যুৰ সময়ত কেৱল প্ৰকৃত উপাৰ্জনহে গ্ৰহণ কৰিব আৰু তাৰতম্যৰ অনুমতি কেৱল বিশেষ পৰিস্থিতিত বিৰল আৰু ব্যতিক্ৰমী ক্ষেত্ৰতহে দিয়া হয়।

৩২. প্ৰথমতে, কৰযোগ্য পৰিসৰৰ ভিতৰত স্থায়ীভাৱে নিযুক্ত ব্যক্তিসকল আৰু আন এক শ্ৰেণী য'ত মৃতক স্ব-নিয়োজিত বা বাৰ্ষিক বৃদ্ধি আদিৰ অবিহনে নিৰ্দিষ্ট দৰমহাৰ ওপৰত নিয়োজিত সকলৰ মাজত আমি ষ্ট্ৰেইটজেকেট (কপকপীয়া) সীমা নিৰ্ধাৰণৰ যুক্তিৰ সৈতে চালিজাৰিচাম।

৩৩.বীমাকৰ্তাসকলৰ ফালৰ পৰা আগবঢ়োৱা প্ৰস্তাৱটো হৈছে যে, স্পেকট্ৰাম (ক্ৰমবিৱৰ্তনশীল বিভাজন)ৰ এটা প্ৰান্তত স্থিৰ চাকৰি আৰু স্পেকট্ৰামৰ আনটো প্ৰান্তত স্ব-নিয়োজিতৰ মাজৰ পাৰ্থক্য আৰু ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ সুবিধাসমন্বিত স্থায়ী চাকৰি থকা মৃতকৰ আইনী প্ৰতিনিধিসকললৈ সম্প্ৰসাৰিত কৰি কল্পনা কৰাটো কঠিন নহয়, কিয়নো দুয়োটা শ্ৰেণীৰ মাজত তুলনা কৰাটো এক প্ৰয়োজনীয় বাস্তৱিকতা। এইটো দাবী কৰা হয় যে, প্ৰতি মাহে নিশ্চিত/নিৰ্দিষ্ট উপাৰ্জনক স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিৰ তুলনাত বেলেগ মাপকাঠীৰে বিবেচনা কৰিব লাগিব কিয়নো উপাৰ্জন স্থিৰ হৈ নাথাকে আৰু সময়ে সময়ে পৰিৱৰ্তন হোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। এজন স্বনিযুক্ত ব্যক্তিৰ অনিশ্চয়তাৰ বিপৰীতে চাকৰিৰ আশা কৰা অতিৰিক্ত সময়সীমা আৰু স্থায়ী চাকৰিৰ নিশ্চয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে। তাৰোপৰি, এইকথা দাবী কৰা হয় যে, স্থায়ী চাকৰিবোৰ সাধাৰণতে স্থিৰ আৰু মূল্যায়নৰ বাবে মৃতকজনে কাম কৰা সত্তা বা প্ৰতিষ্ঠানটো চিনাক্ত কৰিব পৰা যায় কিয়নো তেওঁলোক স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিসকলৰ বিসঙ্গতি আৰু অনিশ্চয়তাত আক্ৰান্ত নহয়। এইটো প্ৰচাৰ কৰা হয় যে, দাবীদাৰীসকলে দাখিল কৰা প্ৰমাণীকৰণৰ এটা উপাদান প্ৰৱৰ্তন কৰাটো সম্ভৱ নহ’ব পাৰে কাৰণ, এনে বহুতো শ্ৰেণী আছে য’ত, এজন ব্যক্তি স্ব-নিয়োজিত হ’ব পাৰে আৰু সম্পূৰ্ণ পৰিসৰৰ স্ব-নিয়োজিত শ্ৰেণী বা পেছাদাৰীসকলক এটা ভাগত একত্ৰিত কৰাটো অত্যন্ত কঠিন। এইটোও দৃঢ়তাৰে কোৱা হয় যে, কিছুমান বৃত্তিত ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনা যোগ কৰাটো সম্পূৰ্ণৰূপে গ্ৰহণযোগ্য ধাৰণা নহ'ব। শল্যচিকিৎসক, ক্ৰীড়াবিদ, ৰাজমিস্ত্ৰী আৰু কাঠমিস্ত্ৰী আদি পেছাদাৰী শ্ৰেণীৰ উদাহৰণ উল্লেখ কৰা হৈছে। এইটোও উল্লেখ কৰা হৈছে যে, স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিসকলৰ পৰিসৰত এজন দক্ষ ব্যক্তিৰ পৰা অদক্ষ শ্ৰমিক

অন্তৰ্ভুক্ত হ’ব পাৰে আৰু সেয়েহে, তেওঁলোকক সামগ্ৰিকভাৱে একগোট কৰিব নোৱাৰি। ইয়াৰ উপৰিও, এইকথা প্ৰস্তাৱিত কৰা হয় যে, কিছুমান পেছাদাৰীৰ অভিজ্ঞতাই উপাৰ্জনত বৈষম্য আনে আৰু সেয়েহে, *ৰেশমা কুমাৰী*[১]ৰ সৈতে একমত হোৱা *সৰলা বাৰ্মা*[৪]ত প্ৰকাশ পোৱা মতামত বদলি কৰা উচিত নহয়।

৩৪. উপৰোক্তবোৰৰ বাহিৰেও, এই কথা দাবী কৰা হয় যে, *সৰলা বাৰ্মা*[৪]ত বিকশিত হোৱা প্ৰমাণীকৰণৰ নীতিটোক এই ভিত্তিত সমালোচনা কৰা হৈছে যে, ই প্ৰকৃত লোকচানৰ সৈতে কোনো সম্পৰ্ক অবিহনে ক্ষতিপূৰণ দিয়ে। এইটোও আহ্বান জনোৱা হৈছে যে, যদিও উক্ত দৃষ্টিভংগীটো সঠিক বুলি স্বীকাৰ কৰা হয়, তথাপিও কিছুমান স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিৰ বাবে উক্ত নীতিৰ সম্প্ৰসাৰণ সম্পূৰ্ণৰূপে অন্যায় আৰু অসমৰ্থনীয় হ'ব। বীমাকৰ্তাসকলৰ পৰিচিত পৰামৰ্শদাতাই লগতে দাবী কৰে যে,*ৰাজেশ*[২]ত প্ৰকাশ কৰা দৃষ্টিভংগী এটা পূৰ্বৰ দৃষ্টান্ত নহয়, সেয়ে খাৰিজ কৰিব লাগে আৰু *সৰলা বাৰ্মা*[৪]ত থকা পদ্ধতিটো গ্ৰহণ কৰা উচিত।

৩৫. দাবীকাৰীসকলৰ ফালৰ পৰা "ন্যায়সংগত ক্ষতিপূৰণ"ৰ ধাৰণা আৰু "ন্যায়সংগত ক্ষতিপূৰণ"ৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত কি অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হয়। বিদ্বানপৰামৰ্শদাতাই *ডেভিছ্*[১৪] পদ্ধতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে আৰু আহ্বান জনাইছে যে, আৰ্থিক সুবিধাৰ অনুদান ভৱিষ্যতৰ আৰ্থিক লাভত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাটো বাধ্যতামূলক। এই কথাও উল্লেখ কৰা হৈছে যে, বিধিৰ অধীনত ন্যায্য ক্ষতিপূৰণ লাভ কৰাৰ অধিকাৰত, যেতিয়া প্ৰমাণীকৰণৰ পদ্ধতিটো ধাৰণা লগতে প্ৰয়োগ কৰা হৈছে, তেতিয়া বেতনভোগী বা স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিৰ মাজত কোনো

বৈষম্য থাকিব নোৱাৰে। এই কথা উল্লেখ কৰা হৈছে যে, যদি এক শ্ৰেণীৰ গোচৰত প্ৰমাণ দাখিল কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই, তেন্তে ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ সংযোজনৰ ভেটি স্থাপন কৰিবলৈ আন শ্ৰেণীটোক প্ৰমাণ দাখিল কৰিবলৈ বাধ্য কৰাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই।

৩৬. *টাফে ভেল ৰে'লৱে কোম্পানী*[৩৯]ৰ সিদ্ধান্ত আৰু ছিংগাপুৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ *নিৰুমালন ভি. কানাপাথি পিল্লাই বনাম টিও ইং চুয়ান*[৪০]ৰ ৰায়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি আৰ্থিক লাভালাভৰ যুক্তিসংগত আশাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে। শেষত, এইটো অনুৰোধ কৰা হৈছে যে, ভৱিষ্যতৰ আয় প্ৰদানৰ বাবে প্ৰমাণীকৰণৰ সূত্ৰ স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিসকলৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগ কৰা উচিত আৰু ই নিৰ্ভৰশীলতাৰ ক্ষতিৰ গণনাৰ বাবে এক ন্যায্য ব্যৱস্থা হ'ব।

৩৭. আমি ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ সংযোজনৰ নীতি বিশ্লেষণ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি যোৱাৰ আগতে, আমি ভাবো যে *সৰলা বাৰ্মা*[৪১], *ৰেশমা কুমাৰী*[৪২], *ৰাজেশ*[৪৩] আৰু *মুন্না লাল জৈন*[৪৪]ৰ পৰা স্পষ্টভাৱে প্ৰতিফলিত হোৱা জালখন আতঁৰ কৰা যেন লাগে। য'ত তিনিটা দিশ স্পষ্ট কৰিব লাগিব। প্ৰথমটো ব্যক্তিগত জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়ৰ কৰ্তনৰ সৈতে সম্পৰ্কিত। *সৰলা বাৰ্মা*ৰ ৩০, ৩১ আৰু ৩২নং অনুচ্ছেদত উল্লেখ কৰিছে: (এচ.চি.চি. পৃ.১৩৬)

> "৩০. যদিও কিছুমান ক্ষেত্ৰত ব্যক্তিগত জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়ৰ বাবে কৰিবলগীয়া কৰ্তন *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ*[৪৫]ত উল্লেখ কৰা ইউনিট (একক)ৰ ভিত্তিত গণনা কৰা হয়, সাধাৰণ প্ৰথাটো হ'ল-নিৰ্দিষ্ট পৰিমাণত কৰ্তন কৰা।

আদালতৰ কেইবাটাও পৰৱৰ্তী সিদ্ধান্ত বিবেচনা কৰাৰ পিছত, আমি এই মতপোষণ কৰোঁ যে, য'ত মৃতক বিবাহিত আছিল, মৃতকৰ ব্যক্তিগত জীৱন-যাপনৰ ব্যয়ৰ ক্ষেত্ৰত নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সদস্যৰ সংখ্যা ২ৰ পৰা ৩হ'লেকৰ্তন এক তৃতীয়াংশ(১/৩) হ'ব লাগে,নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সদস্যৰ সংখ্যা ৪ৰ পৰা ৬ হ'লে এক চতুৰ্থাংশ (১/৪) কৰ্তন হ'ব, আৰু এক পঞ্চমাংশ কৰ্তন হ'ব, য'ত নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সদস্যৰ সংখ্যা ৬-তকৈ অধিক হয়।

৩১. য'ত মৃতকজন অবিবাহিত আছিল আৰু দাবীদাৰসকল পিতৃ-মাতৃ হয়, তাত কৰ্তনে এক বেলেগ নীতি অনুসৰণ কৰে। স্নাতকৰ ক্ষেত্ৰত সাধাৰণতে ৫০শতাংশ ব্যক্তিগত জীৱন ধাৰণৰ ব্যয় হিচাপে কাটি লোৱা হয়, কিয়নো এইটো ধাৰণা কৰা হয় যে, এজন স্নাতকে নিজৰ ওপৰত অধিক ব্যয় কৰিব। আননহ'লেও,অতি সোনকালে তেওঁ বিবাহপাশত আৱদ্ধ হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে, ফলস্বৰূপ পিতৃ-মাতৃ আৰু ভাই-ভনীসকলৰ প্ৰতি তেওঁৰ অৱদান যথেষ্ট হ্ৰাস পোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে। ইয়াৰ উপৰিও, বিপৰীত প্ৰমাণ সাপেক্ষে, পিতৃৰ নিজৰ উপাৰ্জন থকাৰ সম্ভাৱনা আছে আৰু তেওঁক নিৰ্ভৰশীল হিচাপে গণ্য কৰা নহ'ব আৰু কেৱল মাতৃকহে নিৰ্ভৰশীল হিচাপে গণ্য কৰা হ'ব। ইয়াৰ বিপৰীতে প্ৰমাণৰ অনুপস্থিতিত ভাই-ভনীসকলক নিৰ্ভৰশীল বুলি গণ্য কৰা নহ'ব, কিয়নো তেওঁলোক হয় স্বাধীন অথবা উপাৰ্জনশীলবা বিবাহিত অথবা পিতৃৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হ'ব।

৩২.সেয়েহে যদিও মৃতকজনৰ পিতৃ-মাতৃ আৰু ভাই-ভনী জীয়াই থাকে, কেৱল মাককহে নিৰ্ভৰশীল বুলি গণ্য কৰা হ'ব, আৰু ৫০শতাংশক অবিবাহিতজনৰ ব্যক্তিগত আৰু জীৱন-যাপনৰ ব্যয় হিচাপে আৰু ৫০শতাংশক পৰিয়াললৈ অৱদান হিচাপে গণ্য কৰা হ'ব। অৱশ্যে, য'ত অবিবাহিতৰ পৰিয়াল ডাঙৰ আৰু মৃতকৰ উপাৰ্জনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল, যেনে তেওঁৰ এগৰাকী বিধৱা মাতৃ আৰু কেইবাগৰাকীও উপাৰ্জন নকৰা ভগ্নী বা ভাতৃ আছে, তেওঁৰ ব্যক্তিগত জীৱন ধাৰণৰ ব্যয় এক তৃতীয়াংশত সীমাবদ্ধ হ'ব পাৰে আৰু পৰিয়াললৈ অৱদান দুই তৃতীয়াংশ বুলিধৰি লোৱা হ'ব।”

৩৯.*ৰেশমা কুমাৰী*ৰ ক্ষেত্ৰত, তিনিজনীয়া বিচাৰপীঠে *সৰলা বাৰ্মা*ত নিৰ্ধাৰিত মাল্টিপ্লায়াৰ (গুণক)ৰ সৈতে সহমত পোষণ কৰিছিল আৰু অৱশেষত মতপ্ৰকাশ কৰিছিল যে,*সৰলা বাৰ্মা*ত প্ৰস্তুত কৰা সূচীৰ সুবিধা হ'ল গুণক নিৰ্বাচনৰ ক্ষেত্ৰত সমতা আৰু স্থিৰতা লাভ কৰিব পাৰিব। কোৱাহৈছে:

"*৪১.* উপৰোক্তবোৰে ব্যক্তিগত জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়ৰ বাবে উপযুক্ত কৰ্তনৰ নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰে। মনত ৰাখিব লাগিব যে, এজন মানুহৰ মুঠ উপাৰ্জনৰ যি অনুপাত তেওঁ কেৱল আনৰ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ বাবে সঞ্চয় কৰে বা ব্যয় কৰে, সেয়ে তেওঁৰ জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়ৰ অংশ নহয় কিন্তু, তেওঁ কেৱল নিজৰ বাবে যি ব্যয় কৰে সেয়ে, তেওঁৰ জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়ৰ অংশ হয়। ব্যক্তিগত জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়ৰ বাবে কৰ্তনৰ পৰিমাণ পৰিয়ালৰ নিৰ্ভৰশীল সদস্যৰ সংখ্যাৰ সন্দৰ্ভত ভিন্ন হ’ব পাৰে আৰু মৃতকৰ ব্যক্তিগত

জীৱন ধাৰণৰ ব্যয় নিৰ্ভৰশীলৰ সংখ্যাৰ সৈতে অনুৰূপ হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই।

৪২. আমাৰ দৃষ্টিত, এই আদালতে *সৰলা বাৰ্মা*ৰ ক্ষেত্ৰত দফা ৩০, ৩১ আৰু ৩২-ত ব্যক্তিগত জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ কৰ্তনৰ নিৰ্ধাৰিত মানদণ্ডবোৰ সাধাৰণতে অনুসৰণ কৰিব লাগিব যদিহে, পূৰ্বৰ দফাত উল্লেখ কৰা পৰিস্থিতিৰ তাৰতম্যৰ বাবে গোচৰ তৰা নহয়।"

৪০.*ৰেশমা কুমাৰী*ত সংক্ষেপে উল্লেখ কৰা সিদ্ধান্তসমূহ এনেধৰণৰ:

"*৪৩.১.*১৯৮৮ চনৰ আইনৰ ধাৰা ১৬৬ৰ অধীনত কৰা ক্ষতিপূৰণৰ আবেদনত মৃত্যুৰ গোচৰ, য'ত মৃতকৰ বয়স ১৫ বছৰ আৰু তাতকৈ অধিক, সেই পৰিস্থিতিত দাবী ন্যায়াধিকৰণে *সৰলা বাৰ্মা*ৰায়ৰ দফা ৪২-ৰ সৈতে প্ৰস্তুত কৰা সূচীৰ স্তম্ভ (৪)ত উল্লেখ কৰা অনুসৰি গুণক বাছনি কৰিব।

৪৩.২. যিক্ষেত্ৰত মৃতকৰ বয়স ১৫ বছৰলৈকে ধৰা হয়, ধাৰা ১৬৬ বা ধাৰা ১৬৩-এ নিৰ্বিশেষে যাৰ অধীনত ক্ষতিপূৰণৰ দাবী কৰা হৈছে, ১৫ গুণক আৰু দ্বিতীয় অনুসূচীত উল্লেখ কৰা মূল্যায়ন *সৰলা বাৰ্মা*ৰ তালিকাৰ স্তম্ভ (৬)ত উল্লেখ কৰা সংশোধন সাপেক্ষে অনুসৰণ কৰিব লাগে।

৪৩.৩. উপৰোক্ত কাৰণত, মৃত্যুৰ গোচৰত ১৬৬ ধাৰাৰ অধীনত কৰা মৃত্যুৰগোচৰত দাবী আবেদনসমূহ বিবেচনা কৰোঁতে য'ত মৃতকৰ বয়স

১৫বছৰৰ ওপৰত হয়, তাত দাবী ন্যায়াধিকৰণসমূহে নির্দেশনা বিচৰা বা ১৯৮৮চনৰ আইনৰ দ্বিতীয় অনুসূচীৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই।

৪৩.৪. দাবী ন্যায়াধিকৰণে মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত ক্ষতিপূৰণ নির্ধাৰণৰ বাবে *সৰলা বাৰ্মা*ৰ ১৯ নং অনুচ্ছেদত উল্লেখ কৰা পদক্ষেপ আৰু নির্দেশনা অনুসৰণ কৰিব।

৪৩.৫. ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ বাবে উপাৰ্জনৰ সংযোজন কৰাৰ সময়ত ন্যায়াধিকৰণে *সৰলা বাৰ্মা*ৰ ৰায়ৰ দফা ২৪ অনুসৰণ কৰিব।

৪৩.৬. ব্যক্তিগত জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়ৰ কৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰত, এইটো নির্দেশ দিয়া হৈছে যে, ন্যায়াধিকৰণসমূহে সাধাৰণতে *সৰলা বাৰ্মা*ৰ ৰায়দানৰ দফা ৩০, ৩১আৰু ৩২-ত নির্ধাৰিত মানদণ্ড অনুসৰণ কৰিব, যি দফা ৪১-ত আমাৰ পৰ্য্যবেক্ষণত ভিত্তি কৰে।

৪১. *ৰেশমা কুমাৰী*ত পুনৰ বিবেচিত*সৰলা বাৰ্মা*ৰ বিশ্লেষণৰ পৰ্য্যালোচনাৰ বিষয়ত আমি ভাবো যে, ব্যক্তিগত জীৱন-যাপনৰ ব্যয়ৰ উপযুক্ত কৰ্তনৰ বাবে প্ৰদান কৰা নির্দেশনাৰ ক্ষেত্ৰত, ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহ *ৰেশমা কুমাৰী*ৰ ৪৩.৬ নং সিদ্ধান্তৰ দ্বাৰা নির্দেশিত হ'ব লাগে। আমিও একমত কিয়নো তাত প্ৰদান কৰা পদ্ধতিটো অনুমোদন কৰাত আমাৰ কোনো দ্বিধা নাই।

৪২. যিমানদূৰ গুণকৰ কথা ধৰা হওঁক, দাবী ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহ দ্বিতীয় পদক্ষেপৰ দ্বাৰা নির্দেশিত হ'ব, যি উক্ত ৰায়ৰ দফা ৪২ৰ সৈতে *সৰলা বাৰ্মা*ৰ

দফা১৯ত স্থান পায়। বিষয়টোৰ সামগ্রিক উল্লেখৰ বাবে, দফা ৪২তলত উল্লেখ কৰা হৈছে: (*সৰলা বাৰ্মা গোচৰ*, এচ.চি.চি. পৃ. ১৪০)

> "*৪২* .সেয়েহে আমি ধাৰণা কৰোঁ যে, ব্যৱহাৰ কৰিবলগীয়া গুণক ওপৰৰ তালিকাৰ স্তম্ভ (৪)ত উল্লেখ কৰাৰ দৰে হ'ব লাগে (*চুছাম্মা থমাছ*[১২], *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ*[১] আৰু *চাৰ্লি*[৮] ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা), যি ১৮ৰ কাৰ্য্যকৰী গুণকৰে আৰম্ভ হয় (১৫ৰ পৰা ২০ আৰু ২১ ৰ পৰা ২৫ বছৰ বয়সৰ গোটৰ ক্ষেত্ৰত), প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ বাবে এটা একক হ্ৰাস কৰা হয়, অৰ্থাৎ ২৬ৰ পৰা ৩০বছৰৰ বাবে গুণক-১৭,৩১ৰ পৰা ৩৫বছৰৰ বাবে গুণক-১৬,৩৬ৰ পৰা ৪০বছৰৰ বাবে গুণক-১৫, ৪১ৰ পৰা ৪৫ বছৰৰ বাবে গুণক-১৪, আৰু ৪৬ৰ পৰা ৫০ বছৰৰ বাবে গুণক-১৩, তাৰপিছত প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ বাবে দুটা একক হ্ৰাস কৰা হয়, অৰ্থাৎ ৫১ৰ পৰা ৫৫ বছৰৰ বাবে গুণক-১১, ৫৬ৰ পৰা ৬০ বছৰৰ বাবে গুণক-৯, ৬১ৰ পৰা ৬৫ বছৰৰ বাবে গুণক-৭, ৬৬ৰ পৰা ৭০ বছৰৰ বাবে গুণক-৫।"

৪৩. *ৰেশমা কুমাৰী*ত, উপৰোক্তউক্তিটো এনেদৰে উল্লেখ কৰি অনুমোদন জনোৱা হৈছে: (এচ.চি.চি. পৃ. ৮৮- ৮৯, দফা ৩৭)

> "*৩৭...* আমি গুণক নিৰ্বাচন, ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ বাবে উপাৰ্জন আৰু ব্যক্তিগত জীৱন যাপনৰ ব্যয়ৰ বাবদ কৰ্তনৰ এক একক পদ্ধতি ব্যৱহাৰৰ দিশত অগ্ৰসৰহোৱাৰ সময় আহি পৰিছে। কিছুমান বৈদেশিক ক্ষেত্ৰাধিকাৰৰ আদালতে এই ক্ষেত্ৰত অগ্ৰসৰ হৈছে। এই কাৰণবোৰৰ বাবেই, আমি ভাবো যে, মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত ধাৰা ১৬৬ৰ অধীনত কৰা দাবী আবেদনত

গুণক বাছনিৰ বাবে আমি *সৰলা বাৰ্মা*ৰ তালিকাখন অনুমোদন কৰিব লাগিব। আমি সেই অনুসৰি কৰোঁ। যদি গুণক বাছনিৰ বাবে, *সৰলা বাৰ্মা*ৰ তালিকাৰ স্তম্ভ (৪) অনুসৰণ কৰা হয়, তেন্তে ধাৰা ১৬৩ এ-ৰ অধীনত আবেদন কৰা সকলতকৈ ধাৰা ১৬৬-ৰ অধীনত আবেদন কৰিবলৈ বাছনি কৰা দাবীদাৰসকলক মটৰ বাহনৰ চালকৰ ফালৰ পৰা অৱহেলাৰ প্ৰমাণৰ ভিত্তিত কম ক্ষতিপূৰণ দিয়াৰ সম্ভাৱনা নাই। ভুক্তভোগীৰ বয়স ১৫ বছৰলৈকে হোৱা গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত, আমাৰ বিবেচনাত, এনেক্ষেত্ৰত ধাৰা ১৬৩ এ বা ধাৰা ১৬৬ নিৰ্বিশেষে যাৰ অধীনত ক্ষতিপূৰণৰ দাবী কৰা হৈছে, ১৫ৰ গুণক আৰু দ্বিতীয় অনুসূচীত উল্লেখ কৰা মূল্যায়ন *সৰলা বাৰ্মা*ৰ তালিকাৰ স্তম্ভ(৬)ত উল্লেখ কৰা সংশোধন সাপেক্ষে অনুসৰণ কৰা উচিত। এই কথা নিশ্চিত কৰাৰ বাবে যে, এনেক্ষেত্ৰত দাবীদাৰীসকলক ১৯৮৮ চনৰ আইনৰ ১৬৬ ধাৰাৰ অধীনত আবেদন কৰাৰ সময়ত কম পৰিমাণৰ ধন প্ৰদান কৰা নহয়। ১৬৬ ধাৰাৰ অধীনত মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত কৰা সকলো আবেদনত *সৰলা বাৰ্মা*ৰ তালিকাৰ স্তম্ভ (৪)ত উল্লেখ কৰা গুণক অনুকৰণ কৰিব লাগে।"

৪৪.এই পৰ্যায়ত, আমি তৎক্ষণাত ক'ব লাগিব যে, উপৰোক্ত গুণ্য/গুণকৰ ক্ষেত্ৰত, মৃতকৰ আইনী প্ৰতিনিধিসকলে প্ৰতিষ্ঠা কৰা উপাৰ্জনৰ ভিত্তিত গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাবোৰ শতাংশৰ ভিত্তিত যোগ দিব লাগিব আৰু "আয়"মানে প্ৰদান কৰা কৰ বাদ দি প্ৰকৃত আয়। ইতিমধ্যে *সৰলা বাৰ্মা*ত গুণক নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে, যি *ৰেশমা কুমাৰী*ত অনুমোদিত হৈছে আৰু যাৰ সৈতে আমি একমত।

৪৫. আমাৰ বিবেচনা কৰা মতে, যদি এই বিষয় অনুসৰণ কৰা হয়, ই ন্যায়ৰ কাৰণটো হ্ৰাস কৰিব আৰু ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতৰ আগত অপ্ৰয়োজনীয় প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা পৰিহাৰ কৰা হ'ব।

৪৬.আন এটা দিশ যিয়ে বিভ্ৰান্তিৰ সৃষ্টি কৰিছে সেয়া হৈছে সম্পত্তিৰ ক্ষতি, সাহচৰ্যৰ ক্ষতি আৰু অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয়ৰ অনুদান। *সন্তোষ দেৱী*ত, দুগৰাকী ন্যায়াধীশৰ বিচাৰপীঠে পৰম্পৰাগত পদ্ধতি অনুসৰণ কৰি শৱযাত্ৰা বাবে ৫,০০০/- টকা আৰু ১০,০০০/- টকা অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয়ৰ বাবদ অনুমোদন জনাইছিল। *ৰাজেশ*ত ১,০০,০০০/-টকা সাহচৰ্যৰ ক্ষতি হিচাপে আৰু ২৫,০০০/-টকা অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয় হিচাপে অনুমোদন জনাইছিল। এই আদালতে ১,০০,০০০ টকা সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ যত্ন আৰু নিৰ্দেশনা বাবে অনুমোদন জনাইছিল। আদালতৰ যুক্তি এইয়ে আছিল যে, আৰ্থ-সামাজিক বিষয়ত একাত্মতা আৰু স্থিৰতা লাভৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা সূত্ৰক আইনী নীতিৰ পৰা পৃথক কৰিব লাগিব আৰু *সন্তোষ দেৱী*ত উল্লিখিত হোৱাৰ দৰে সময়ে সময়ে পুনৰীক্ষণ কৰিব লাগিব। পুনৰীক্ষণৰ নীতিত, ই পৰম্পৰাগত শীৰ্ষকত বিভিন্ন পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰিছিল। আদালতৰ লগত যিটো গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল সেয়া হৈছে মুদ্ৰাস্ফীতি আৰু মূল্য সূচকৰ তথ্য। সাহচৰ্য ক্ষতিৰ ধাৰণাটোৱেও ইয়াক স্থানান্তৰিত কৰিছে। সেই সন্দৰ্ভত যি কোৱা হৈছে,সেইকাৰণেই আমি এই চিন্তা কৰিবলৈ আগ্ৰহী। উদ্ধৃত হৈছে এনেদৰে: (*ৰাজেশ গোচৰ*, এচ.চি.চি. পৃ.৬৩, দফা ১৭)

> "*১৭.* ...আইনৰদৃষ্টিত, "সাহচৰ্য"হৈছে বিবাহিত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত পতি/ পত্নীৰ সংগ, অধিকাৰ, যত্ন, সহায়, সান্ত্বনা, নিৰ্দেশনা, সমাজ, সান্ত্বনা, মৰম

আৰু সংগীৰ সৈতে যৌন সম্পৰ্ক। সেই অৰ্থভিন্ন ক্ষতি আমাৰ আদালতে সঠিকভাৱে বুজি পোৱা নাই। পতি/পত্নীয়ে লাভ কৰাৰ অধিকাৰ থকা সংগ, প্ৰেম, যত্ন আৰু সুৰক্ষা আদিৰ ক্ষতিৰ উপযুক্তভাৱে ক্ষতিপূৰণ দিব লাগিব। সাহচৰ্যৰ ক্ষতিৰ বাবে অৰ্থভিন্ন ক্ষতিপূৰণৰ ধাৰণাটো বিশ্বৰ অন্যান্য অঞ্চলত বিশেষকৈ আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ, অষ্ট্ৰেলিয়া আদিত ক্ষতিপূৰণ প্ৰদানৰ প্ৰধান মুৰব্বী। ইংৰাজৰ আদালতে সাময়িকভাৱে অক্ষমতাৰ সময়ছোৱাতো পতি/পত্নীৰ ক্ষতিপূৰণ পোৱাৰ অধিকাৰক স্বীকৃতি দিছে। সাহচৰ্য হেৰুওৱাৰ ফলত আদালতে ভৱিষ্যতৰ বছৰবোৰত পতি/পত্নীৰ মৰম, সান্ত্বনা, সাহচৰ্য, সমাজ, সহায়, সুৰক্ষা, যত্ন আৰু যৌন সম্পৰ্ক হেৰুওৱাৰ ক্ষতি পূৰণ কৰাৰ চেষ্টা কৰিছে। আন দেশ আৰু অন্যান্য অধিকাৰক্ষেত্ৰত প্ৰদান কৰা ক্ষতিপূৰণৰ বিপৰীতে, যিহেতু আইনী উত্তৰাধিকাৰীসকলক অন্যথা আৰ্থিক ক্ষতিৰ বাবে পৰ্যাপ্তভাৱে ক্ষতিপূৰণ দিয়া হয়, সেয়েহে এই শীৰ্ষকৰ অধীনত এক বৃহৎ পৰিমাণৰ ধন প্ৰদান কৰাটো সঠিক নহ'ব। সেয়েহে, আমাৰ অভিমত যে, আদালতে সাহচৰ্য ক্ষতিৰ বাবে কমেও এক লাখ টকাৰ পুৰস্কাৰ দিয়াটো ন্যায়সংগত লগতে যুক্তিসংগত হ'ব।"

৪৭. উল্লেখ্য যে, *মুন্না লাল জৈন*[৪৪]তএই বিষয়টোত চৰ্চা কৰা নাছিল কিয়নো, জাননীখন কেৱল সঠিক গুণকৰ প্ৰয়োগ আৰু পৰিমাণৰ কৰ্তনৰ বিষয়ত সীমাবদ্ধ আছিল।

৪৮. এই দিশত স্পষ্ট আৰু সন্তোষজনকভাৱে কোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে। আইনখনৰ দ্বিতীয় অনুসূচীত পৰম্পৰাগত ধনৰাশিৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। আদালতে *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ*[১]ত উল্লেখ কৰা অনুসৰি উক্ত অনুসূচীখন ত্ৰুটিপূৰ্ণ বুলি প্ৰমাণিত হৈছে। শেহতীয়াকৈ *পুট্টাম্মা বনাম কে. এল. নাৰায়ণ ৰেড্ডী*[৮] গোচৰত এইদৰে পুনৰ উল্লেখ কৰা হৈছেঃ (এচ.চি.চি. পৃ. ৮০, দফা ৫৪)

> "*৫৪.* ...আমি ধাৰণা কৰোঁ যে,১৯৯৪চনত প্ৰণয়ন কৰা দ্বিতীয় অনুসূচীখন বৰ্তমানৰ জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়, মুদ্ৰাস্ফীতিৰ হাৰ আৰু বৰ্ধিত জীৱনকালৰ দৰে পৰিৱৰ্তিত পৰিস্থিতিৰ বাবে এতিয়া বাহুল্য ভৰা, অযুক্তিকৰ আৰু অব্যৱহৃৰ্য্য হৈ পৰিছে। "

৪৯. যিমানদূৰ গুণক বাগুণ্যৰ বিষয়ত এই আদালতৰ ৰায়ৰ দ্বাৰা অন্ত পেলোৱা হৈছে। দ্বিতীয় অনুসূচীৰ ৩নং দফাত মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত সাধাৰণ ক্ষতিপূৰণৰ ব্যৱস্থাও কৰা হৈছে, এনেধৰণে:

"৩. সাধাৰণ ক্ষতিপূৰণ (মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত):

ওপৰত উল্লেখ কৰা ক্ষতিপূৰণৰ উপৰিও নিম্নলিখিত সাধাৰণ ক্ষতিপূৰণ পৰিশোধযোগ্য হ'ব:

(i)	অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয়	২,০০০/-টকা
(ii)	সাহচৰ্যৰ ক্ষতি, যদি হিতাধিকাৰী বিবাহিত ব্যক্তি হয়	৫,০০০/-টকা
(iii)	সম্পত্তিৰ ক্ষতি	২,৫০০/- টকা
(iv)	চিকিৎসাৰ ব্যয়-বিল/ভাউচাৰৰ দ্বাৰা সমৰ্থিত মৃত্যুৰ পূৰ্বে হোৱা প্ৰকৃত ব্যয়, কিন্তু ওপৰঞ্চি নহ'ব	১৫,০০০/- টকা

৫০. এই আদালতৰ বিভিন্ন সিদ্ধান্ত পৰ্যবেক্ষণ কৰিলে এইকথা স্পষ্ট হয় যে, *ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ*[১]-ৰ সিদ্ধান্তৰ পৰা দ্বিতীয় অনুসূচী অনুকৰণ কৰা হোৱা নাই আৰু ইয়াৰ কোনো সংশোধনী কৰা হোৱা নাই। পৰম্পৰাগত ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণ সন্তোষজনকভাৱে নিৰ্ধাৰণ কৰিব লাগিব। আমি লক্ষ্য কৰাৰ দৰে, বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন পৰিমাণৰ ধন প্ৰদান কৰা হৈছে। মুঠ ১,০০,০০০/-টকা *ৰাজেশ*[২]-ত সাহচৰ্যৰ নামত প্ৰদান কৰা হৈছিল। আমি *ৰাজেশ*[২]-ৰ পৰা পোৱাৰ দৰে সাহচৰ্যৰ অনুদানৰ ন্যায্যতা, আমি ইয়াত আগতে পুনৰ সৃষ্টি কৰাৰ দৰে পৰ্যবেক্ষণৰ ওপৰত আধাৰিত।

৫১. উপৰোক্ত ভিত্তিত, আদালতে পৰম্পৰাগত শীৰ্ষকৰ অধীনত ক্ষতিপূৰণ প্ৰদানৰ প্ৰথা পুনৰীক্ষণ কৰিছে।

৫২. যিমানদূৰ পৰম্পৰাগত শীৰ্ষকৰ কথা, আমি *ৰাজেশ*[২]-ত প্ৰকাশ কৰা দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে একমত হোৱাটো কঠিন বুলি অনুভৱ কৰোঁ। ইয়াত ২৫,০০০/-টকা

অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয়ৰ বাবে, ১,০০,০০০/-টকা সাহচৰ্যৰ ক্ষতি আৰু ১,০০,০০০/-টকা সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ যত্ন আৰু অভিভাৱকত্ব হেৰুওৱাৰ দিশত অনুমোদন জনায়। সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ যত্ন আৰু অভিভাৱকত্ব হেৰুওৱাৰ দিশত কোনো শীৰ্ষক নাই। যদিও *ৰাজেশ*[৯]ত *সন্তোষ দেৱী*[১০]ৰ কথা উল্লেখ কৰিছে, তথাপিও তেনে হোৱা দেখা নাযায়। কোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই যে, সচৰাচৰ চলি অহা আৰু পৰম্পৰাগত শীৰ্ষকবোৰ শতাংশৰ ভিত্তিত নিৰ্ধাৰণ কৰিব নোৱাৰি কাৰণ সেইটো গ্ৰহণযোগ্য মানদণ্ড নহ'ব। আয় নিৰ্ধাৰণৰ বিপৰীতে, উক্ত শীৰ্ষকবোৰৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰিব লাগিব। যিকোনো পৰিমাণৰ এক যুক্তিসঙ্গত ভিত্তি থাকিব লাগিব। এই কথাটোৰ ওপৰত কোনো বিতৰ্ক থাকিব নোৱাৰে যে, মূল্য সূচক, বেংকৰ সুতৰ হ্ৰাস, বহুতো ক্ষেত্ৰত হাৰৰ বৃদ্ধি লক্ষ্য কৰিব লাগিব আৰু আদালত উদাসীন হৈ থাকিব নোৱাৰিব। এইক্ষেত্ৰত এটা প্ৰতিষ্ঠিত নিয়ম আছে। অন্যথা, ইয়াক নিৰ্ধাৰণ কৰাত অত্যাধিক অসুবিধা হ'ব আৰু যেতিয়ালৈকে সাধাৰণ নিয়ম প্ৰয়োগ কৰা নহয়, তেতিয়ালৈকে যিকোনো ধৰণৰ স্থিৰতাৰ অভাৱত অপৰিসীম পাৰ্থক্য থাকিব, ফলস্বৰূপে, ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতৰ দ্বাৰা গৃহীত আদেশবোৰ নিৰ্দেশহীন হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে। সেয়েহে, আমি ধাৰণা কৰোঁ যে, ই যুক্তিসঙ্গত ধনৰাশি নিৰ্ধাৰণ কৰা যেন লাগে। আমাৰ মতে, পৰম্পৰাগত বিষয়সমূহৰ ওপৰত যুক্তিসঙ্গত সংখ্যা নিৰ্ধাৰণ হ'ব লাগে, যেনে, সম্পত্তিৰ ক্ষতি, সাহচৰ্যৰ ক্ষতি আৰু অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয়ক্ৰমে ১৫,০০০/-টকা, ৪০,০০০/- টকা আৰু ১৫,০০০/- টকা হ'ব লাগে। উক্ত শীৰ্ষকবোৰৰ পুনৰীক্ষণ কৰাৰ নীতিটো এক গ্ৰহণযোগ্য নীতি। কিন্তু পুনৰীক্ষণ তথ্য-কেন্দ্ৰিক বা পৰিমাণ-কেন্দ্ৰিক হ'ব নালাগে।

আমি ভাবো যে, আমি নিৰ্ধাৰণ কৰা পৰিমাণটো প্ৰতি তিনি বছৰৰ মূৰে মূৰে শতাংশৰ ভিত্তিত বৃদ্ধি কৰা উচিত আৰু তিনি বছৰৰ ভিতৰত ১০শতাংশ হাৰত বৃদ্ধি কৰা উচিত। আমি এইক্ষেত্ৰত সমৰ্থন কৰিব লাগে কিয়নো ইয়াৰ দ্বাৰা শীৰ্ষকৰ ক্ষেত্ৰত স্থিৰতা আনিব।

৫৩. বৰ্তমান, আমি গুণ্য নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ সংযোজনৰ বিষয়লৈ আহিছো।

৫৪. *সন্তোষ দেৱী*ৰ ক্ষেত্ৰত আদালতে নীতি হিচাপে স্বীকাৰ কৰা নাই যে, এজন স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিয়ে গোটেই জীৱন এক নিৰ্দিষ্ট দৰমহাত থাকে। ই জীৱন ধাৰণৰ ব্যয় বৃদ্ধিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিছে, যিয়ে ধনী আৰু দৰিদ্ৰৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য নকৰাকৈ সকলোকে প্ৰভাৱিত কৰে। অতিৰিক্ত উপাৰ্জন সৃষ্টিৰ বাবে এই শ্ৰেণীৰ ব্যক্তিসকলে কৰা অতিৰিক্ত প্ৰচেষ্টাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে। ইয়াৰ উপৰিও, ব্যক্তিগত খণ্ডত নিয়োজিত লোকসকলৰ দৰমহাও সময় অতিবাহিত হোৱাৰ লগে লগে বহুগুণে বৃদ্ধি হোৱা কথাটোৰ ন্যায়িক প্ৰতিবেদন লোৱা হৈছে। *ৰাজেশ*ৰ গোচৰত আদালতে ১৫ৰ পৰা ৬০ বছৰ বয়সৰ ভিতৰৰ ভুক্তভোগী থকা গোচৰটোত ১৫ শতাংশ সংযোজন কৰিছিল যাতে ক্ষতিপূৰণ ন্যায়সংগত, যথাৰ্থ, নিৰপেক্ষ আৰু যুক্তিসংগত হয়। এই সংযোজন স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট মজুৰিত নিয়োজিত লোকৰ ক্ষেত্ৰত কৰা হৈছে।

৫৫. আইনখনৰ ১৬৪ নং ধাৰাত "ন্যায়সংগত ক্ষতিপূৰণ"ৰ ধাৰণাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে আৰু ইয়াক গ্ৰহণযোগ্য আইনী মানদণ্ডৰ ওপৰত নিৰপেক্ষতা,

যুক্তিসংগতা আৰু সমতাৰ ভেটিৰ ওপৰত নিৰ্ধাৰণ কৰিব লাগিব কিয়নো এনে নিৰ্ণয় কেতিয়াও গাণিতিক সঠিকতাত হ’ব নোৱাৰে। ই কেতিয়াও নিখুঁত হ’ব নোৱাৰে। এইক্ষেত্ৰত লক্ষ্য হৈছে– ব্যক্তিবিশেষৰ ক্ষেত্ৰত নথিভুক্ত কৰা উপাদানৰ ভিত্তিত গাণিতিক নিখুঁততাত এক গ্ৰহণযোগ্য পৰিমাণ প্ৰাপ্ত কৰা। "ন্যায়সংগত ক্ষতিপূৰণ"ৰ ধাৰণা নিৰপেক্ষতা, যুক্তিসংগততা আৰু সমতাৰ নীতিৰ উলংঘন নকৰাৰ আলোকত চাব লাগিব। মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত, দাবীকাৰীসকলৰ আইনী উত্তৰাধিকাৰীসকলে অপ্ৰত্যাশিত সৌভাগ্য আশা কৰিব নোৱাৰিব। একেসময়তে প্ৰদান কৰা ক্ষতিপূৰণ, ক্ষতিপূৰণৰ কৈফিয়ৎ হ’ব নোৱাৰে। ই এক সামান্য পৰিমানৰ ধন হ’ব নোৱাৰে। যদিও ন্যায়াধিকৰণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা বিবেচনা যথেষ্ট বিস্তৃত, তথাপিও ন্যায়াধিকৰণৰ ফালৰ পৰা অভিব্যক্তি অৰ্থাৎ "ন্যায়সংগত ক্ষতিপূৰণ"ৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশিত হোৱাটো বাধ্যতামূলক। মৃতকৰ বয়স আৰু উপাৰ্জনৰ সন্দৰ্ভত ৰেকৰ্ডলৈ অনা প্ৰমাণৰ আধাৰত নিৰ্ণয় হ'ব লাগিব আৰু তাৰপিছত সমীচিন গুণক প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া হ'ব লাগিব। গুণক সম্পৰ্কীয় সূত্ৰটো *সৰলা বাৰ্মা*ত স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে আৰু *ৰেশমা কুমাৰী*ত অনুমোদন জনোৱা হৈছে। আগতে উল্লেখ কৰা অনুসৰি বয়স আৰু উপাৰ্জন প্ৰমাণ যোগ কৰি প্ৰতিষ্ঠা কৰিব লাগিব। ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহে মনত ৰাখিব লাগিব যে, মূল নীতিটো বাস্তৱিকতাৰ ভিত্তিত ব্যৱহাৰিক গণনাত নিহিত। এয়া এক সুপৰিচিত নিয়ম যে, হেৰুওৱা জীৱনৰ বিকল্প ধন হ'ব নোৱাৰে, কিন্তু দৃষ্টিভংগীৰ অভিন্নতা থকা ন্যায্য ক্ষতিপূৰণ প্ৰদানৰ বাবে প্ৰচেষ্টা চলাব লাগিব। দুটা চৰম সীমাৰ মাজত এক ভাৰসাম্য থাকিব লাগিব, অৰ্থাৎ অপ্ৰত্যাশিত বৃহৎ ধনৰাশি আৰু সামান্যতাৰ মাজত, আকৌ

ভাগ্যোদয় আৰু ক্ষুদ্ৰঅংশৰ মাজত। এনে নিৰ্ণয়ৰ ক্ষেত্ৰত, ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতৰ কৰ্তব্য কঠিন আৰু সেয়েহে, এই আদালতৰ দ্বাৰা প্ৰমাণীকৰণৰ বাবে এক প্ৰচেষ্টা কৰা হৈছে য'ত, ইয়াৰ পৰিসৰত বৰ্তমান প্ৰমাণিত আয়ৰ ওপৰত ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ সংযোজন অন্তৰ্ভুক্ত আছে। ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ ক্ষেত্ৰতনিশ্চয়তা, স্থিৰতা আৰু অপৰিৱৰ্তিত নীতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি প্ৰমাণীকৰণ কৰা হৈছে। আমি "প্ৰমাণীকৰণ" নীতিটো অনুমোদন কৰোঁ যাতে, বয়সৰ ভিত্তিত গুণক প্ৰয়োগৰ বাবে এটা নিৰ্দিষ্ট গুণ্য নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়।

৫৬ .মূল সমস্যাটো হৈছে স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট দৰমহা পোৱা মৃতকৰ ক্ষেত্ৰত ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনা নিৰ্ধাৰণ কৰা। *সৰলা বাৰ্মা*[8]ত দাবীদাৰসকলক ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ সংযোজনৰ সুবিধা লাভ কৰিবলৈ নথিপত্ৰত সামগ্ৰী অনাৰ অনুমতি প্ৰদান কৰি এক ব্যতিক্ৰম সৃষ্টি কৰিছে। ই প্ৰকৃততে উক্ত শ্ৰেণীটোৰ ক্ষেত্ৰত ভৱিষ্যতৰ কোনো সম্ভাৱনাৰ অনুমতি দিয়া নাই।

৫৭. আমাৰ বিবেচনাৰ পিছত, আমি যেতিয়া প্ৰমাণীকৰণৰ নীতি গ্ৰহণ কৰোঁ, তেতিয়া স্ব-নিয়োজিত বা নিৰ্দিষ্ট দৰমহা পোৱা ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত উক্ত নীতিটো প্ৰয়োগ নকৰাৰ প্ৰকৃততে কোনো যুক্তি নাই। মৃত্যুৰ সময়ত *ডক্টৰীন অৱ একচুৱেল ইনকাম* (প্ৰকৃত উপাৰ্জনৰ মতবাদ) অনুসৰণ কৰা লগতে আৰু গুণ্য নিৰ্ধাৰণৰ উদ্দেশ্যে উপাৰ্জনত ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনা সম্পৰ্কে কোনো পৰিমাণ যোগ নকৰাটো অন্যায় হ'ব। ক্ষতিপূৰণ গণনা কৰাৰ সময়ত আয় নিৰ্ধাৰণত ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনা অন্তৰ্ভুক্ত হ'ব লাগিব, যাতে পদ্ধতিটো আইনৰ ধাৰা ১৬৮-ৰ অধীনত ধাৰণা কৰা ন্যায়সংগত

ক্ষতিপূৰণৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত আহিব পাৰে। এজন মৃত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত যিয়ে বাৰ্ষিক বৃদ্ধিৰ অন্তৰ্ভুক্ত অনুদানৰ সৈতে স্থায়ী চাকৰি কৰিছিল, তেনেক্ষেত্ৰত এক গ্ৰহণযোগ্য নিশ্চয়তা আছে। কিন্তু, নিৰ্দিষ্ট দৰমহা পোৱা মৃতকৰ আইনী প্ৰতিনিধিসকলে ক্ষতিপূৰণ গণনাৰ উদ্দেশ্যে ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ সুবিধা লাভ কৰিব নোৱাৰিব বুলি কোৱাটো অনুপযুক্ত হ'ব। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল- সেই ক্ষেত্ৰত দুয়োটাৰ মাজৰ পাৰ্থক্যৰ মাপকাঠি এফালে নিশ্চয়তা আৰু আনফালে স্থিৰতা হ'ব। কোনোবাই অনুভৱ কৰিব পাৰে যে, তুলনামূলক মূল্যায়নত এফালে নিশ্চয়তা আৰু আনফালে অনিশ্চয়তা আছে; কিন্তু এনে ধাৰণা ভুল। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে মূল্য বৃদ্ধিয়ে এজন স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিক প্ৰভাৱিত নকৰে; আৰু ইয়াৰ উপৰিও জীৱিকাৰ বাবে নিজৰ উপাৰ্জন বৃদ্ধি কৰা সদায় এক অবিৰত প্ৰচেষ্টা চলিথাকে। স্থায়ী চাকৰিত বেতনভোগী ব্যক্তিৰ ক্ৰয়ৰ ক্ষমতা যেতিয়া পৰিমাণবৃদ্ধি আৰু দৰমহা সংশোধন অথবা সেৱাৰ চৰ্তৰ আন কোনো পৰিৱৰ্তনৰ বাবে বৃদ্ধি হয়, তেতিয়া কৰ্মচাৰীসকলৰ পৰা উন্নত দক্ষতা লাভ কৰিবলৈ ব্যক্তিগত খণ্ডত দৰমহা বৃদ্ধিৰ বাবে সদায় এক প্ৰতিযোগিতামূলক মনোভাৱ থাকে। একেদৰে, এজন স্ব-নিয়োজিত ব্যক্তিয়ে তেওঁৰ আয়ৰ সঞ্চয় কৰিব লগতে তেওঁৰ মূল্য/মাচুল বৃদ্ধি কৰিবলৈ বাধ্য, যাতে তেওঁ একেধৰণৰ সুবিধাৰে জীয়াই থাকিব পাৰে। তেওঁ স্থিৰ হৈ থাকিব পাৰে আৰু উপাৰ্জন স্থিৰ হৈ থাকিব পাৰে বুলি ধাৰণা কৰাটো মানৱ মনোভাৱৰ মৌলিক ধাৰণাৰ বিপৰীত, যি সদায় গতিশীলতাৰ সৈতে জীয়াই থাকিবলৈ আৰু সময়ৰ সৈতে গতি কৰি পৰিৱৰ্তন কৰিব বিচাৰে। যদিও এই কথা উপযুক্ত যেন লাগিব পাৰে যে, এজন ব্যক্তিৰ স্থায়ী চাকৰি নিশ্চয়তা থকাৰ বিপৰীতে বৰ্তমানৰ উপাৰ্জনত ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ নিশ্চয়তা থাকিব নোৱাৰে, তথাপিও উক্ত ধাৰণাটো

প্ৰকৃততে গ্ৰহণযোগ্য নহয়। আমি ভাবিব বিচাৰো যে, স্বনিযুক্ত বা নিৰ্দিষ্ট দৰমহা পোৱা ব্যক্তিৰ তুলনাত স্থায়ী চাকৰি থকা মৃতকৰ হৈ দাবী কৰা আইনী প্ৰতিনিধিসকলৰ বাবে বা তেওঁলোকৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগ কৰা পৰিমাণৰ ক্ষেত্ৰত কিছু পৰিমাণে পাৰ্থক্য থাকিব পাৰে। কিন্তু, নিশ্চয়তাৰ অভাৱ অনুভৱ কৰাৰ ভেটিত, প্ৰমাণীকৰণৰ নীতি প্ৰয়োগ নকৰাটো বাস্তৱিকতাৰ প্ৰতি অজ্ঞ হৈ থকাৰ দৰে হ'ব। আৰু সেয়েহে, মাত্ৰাপৰীক্ষা জৰুৰী। যেতিয়ালৈকে মাত্ৰাপৰীক্ষা কৰা নহয় আৰু পক্ষসমূহক প্ৰমাণ প্ৰদান কৰিবলৈ এৰি দিয়া নহয়, ই অন্যায় আৰু বৈষম্যমূলক হ'ব। মাত্ৰাপৰীক্ষাত পৰিমাণৰ অন্তৰ্নিহিত ধাৰণা থাকিব লাগিব। অতিবাহিতসময়, সামাজিক পৰিৱৰ্তন, মূল্য বৃদ্ধি, মূল্য সূচকৰ পৰিৱৰ্তন, জীৱনৰ এটা নিৰ্দিষ্ট ধাৰা অনুসৰণ কৰাৰ মানৱীয় মনোভাৱ আদি সামগ্ৰিক কাৰকবোৰ বিবেচনা কৰি মৃতকৰ বয়স ৪০বছৰৰ তলৰ হ'লে, ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ প্ৰতি মৃতকৰ প্ৰতিষ্ঠিত উপাৰ্জনৰ ৪০ শতাংশৰ সংযোজন আৰু মৃতকৰ বয়স ৪০ৰ পৰা ৫০ বছৰৰ ভিতৰত হ'লে, ২৫ শতাংশৰ সংযোজন যুক্তিসংগত হ'ব।

৫৮. বিবাদ ইয়াতেই শেষ হোৱা নাই। মৃত ব্যক্তিগৰাকীৰ বয়স ৫০বছৰতকৈ অধিক হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত কোনো সংযোজন কৰা উচিত নহয় নেকি সেই প্ৰশ্ন এতিয়াও বৰ্তমান। *সৰলা বাৰ্মা*[৪]য়ে কোনো পৰিমাণ যোগ নকৰাটো উচিত বুলি ভাবে আৰু যি*ৰেশমা কুমাৰী*ৰ ক্ষেত্ৰতো অনুমোদন জনোৱা হৈছে। দৰমহা একে হৈ নাথাকে বুলি ন্যায়িক প্ৰতিবেদন ল'ব পাৰি। যেতিয়া এজন ব্যক্তি স্থায়ী চাকৰিত থাকে, তেতিয়া সদায় কিবা নহয় কিবা কাৰণত আয়ৰ বৃদ্ধি হয়। ৫০বছৰৰ পিছত কোনো সংযোজন

নহ'ব বুলি সাধাৰণ নিয়ম হিচাপে উল্লেখ কৰাটো এক অগ্ৰহণযোগ্য ধাৰণা হ'ব। আমি ভাবিবলৈ সাজু, যদি মৃতকজনৰ বয়স ৫০ৰ পৰা ৬০বছৰৰ ভিতৰত হয় আৰু তাৰ পিছত কোনো সংযোজন হোৱা উচিত নহয়, তেন্তে ১৫শতাংশ সংযোজন হ'ব লাগে। একেদৰে, স্বনিযুক্ত বা নির্দিষ্ট দৰমহা পোৱা ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত ৫০ৰ পৰা ৬০ বছৰ বয়সৰ ভিতৰত অতিৰিক্ত ১০ শতাংশ হ'ব লাগে। উপৰোক্ত মাপকাঠি নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে যাতে ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতৰ দৃষ্টিভংগীত সামঞ্জস্যতা থাকিব পাৰে।

৫৯. উপৰোক্ত বিশ্লেষণৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি, আমি আমাৰ সিদ্ধান্ত উপস্থাপন কৰিবলৈ আগবাঢ়িছো:

৫৯.১ *সন্তোষ দেৱী*[১০]ৰ দুজনীয়া বিচাৰপীঠে বিষয়টো এটা বৃহৎ বিচাৰপীঠৰ ওচৰলৈ পঠিয়াবলৈ ভালদৰে পৰামৰ্শ দিয়া উচিত আছিল কিয়নো ই এক সমন্বয় বিচাৰপীঠে দিয়া *সৰলা বাৰ্মা*[৪] ৰায়ত কোৱাতকৈ পৃথক দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰিছিল। কাৰণ, একে ক্ষমতাৰ সমন্বয় বিচাৰপীঠে আন এক সমন্বয় বিচাৰপীঠে লোৱা সিদ্ধান্তৰ বিপৰীত দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে।

৫৯.২ যিহেতু *ৰাজেশ*[২]ত *ৰেশমা কুমাৰী*[১]ৰ ক্ষেত্ৰত লোৱা সিদ্ধান্তৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া নাই, যিটো পূৰ্বে প্ৰদান কৰা হৈছিল, সেয়েহে *ৰাজেশ*[২]ত লোৱা সিদ্ধান্ত এক বাধ্যতামূলক দৃষ্টান্ত নহয়।

৫৯.৩ আয় নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ সময়ত, ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনাৰ বাবে মৃতকৰ আয়ৰ সৈতে প্ৰকৃত দৰমহাৰ ৫০শতাংশ সংযোজন কৰিব লাগে, য'ত মৃতক স্থায়ী চাকৰিয়াল আৰু বয়স ৪০বছৰৰ তলৰ আছিল। যদি মৃতকৰ বয়স ৪০ৰ পৰা ৫০ বছৰৰ ভিতৰত

হয়, তেন্তে এই সংযোজন ৩০ শতাংশ হ'ব লাগে। যদি মৃতকজনৰ বয়স ৫০ৰ পৰা ৬০ বছৰৰ ভিতৰত হয়, তেন্তে সংযোজন ১৫ শতাংশ হ'ব লাগিব। প্ৰকৃত দৰমহাটো কৰ কৰ্ত্তন কৰাৰ পিছত প্ৰকৃত দৰমহা হিচাপে পঢ়িব লাগে।

৫৯.৪ যদি মৃতকজন স্বনিযুক্ত বা নিৰ্দিষ্ট দৰমহাপ্ৰাপ্ত আছিল, তেন্তে মৃতকজনৰ ৪০ বছৰৰ তলৰ বয়সৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰতিষ্ঠিত আয়ৰ ৪০শতাংশৰ সংযোজন নিশ্চিত হ'ব লাগিব। ২৫শতাংশৰ সংযোজন য'ত মৃতকৰ বয়স ৪০ৰ পৰা ৫০বছৰৰ ভিতৰত আৰু ১০ শতাংশ য'ত মৃতকৰ বয়স ৫০ৰ পৰা ৬০ বছৰৰ ভিতৰত আছিল, যি পদ্ধতি গণনাক্ষেত্ৰত প্ৰয়োজনীয় হিচাপে গণ্য কৰা উচিত। প্ৰতিষ্ঠিত আয়ৰ অৰ্থ হৈছে– কৰৰ উপাদান বাদ দি গণনা কৰা আয়।

৫৯.৫ গুণ্য নিৰ্ধাৰণৰ বাবে ব্যক্তিগত জীৱন ধাৰণৰ ব্যয়ৰ বাবে কৰ্তন, ন্যায়াধিকৰণ আৰু আদালতসমূহ *সৰলা বাৰ্মা*ৰ ৩০ৰ পৰা ৩২ নং দফাৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশিত হ'ব, যি আমি ইয়াত পূৰ্বেই পুনৰুত্থাপন কৰিছো।

৫৯.৬ গুণক নিৰ্বাচন *সৰলা বাৰ্মা*ৰ সূচীত উল্লেখ অনুসৰি সেই ৰায়দানৰ ৪২নং দফাৰ সৈতে সূচিত হ'ব লাগিব।

৫৯.৭ গুণক প্ৰয়োগৰ বাবে মৃতকৰ বয়স আধাৰ হ'ব লাগিব।

৫৯.৮ পৰম্পৰাগত শীৰ্ষকৰ ওপৰত উচিত পৰিসংখ্যা, অৰ্থাৎ সম্পত্তিৰ ক্ষতি, সাহচৰ্য্যৰ ক্ষতি আৰু অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ ব্যয় ক্ৰমে ১৫,০০০/– টকা, ৪০,০০০/– টকা

আৰু ১৫,০০০/- টকা হ'ব লাগিব। উপৰোক্ত পৰিমাণসমূহ প্ৰতি তিনি বছৰৰ মূৰে মূৰে ১০ শতাংশ হাৰত বৃদ্ধি কৰিব লাগে।

৬০. প্ৰসংগটো তদনুৰূপ উত্তৰ দিয়া হৈছে। বিষয়বোৰ উপযুক্ত বিচাৰপীঠত উত্থাপন কৰিব লাগে।

---

† ২০১১ চনৰ এফ.এ.ও. নং ৫০১১-ত বিচাৰাধীন ৰায় আৰু আদেশৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে (পঞ্জাৱ আৰু হাৰিয়ানা উচ্চ ন্যায়ালয়, চণ্ডিগড় বিচাৰপীঠ, তাং ৩০-০৫-২০১৩)

১ ৰেশমা কুমাৰী বনাম মদন মোহন, (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৬৫: (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱা.) ১৯১: (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজ.) ৮২৬

২ ৰাজেশ বনাম ৰাজবীৰ সিং, (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৫৪: (২০১৩) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱা.) ১৭৯: (২০১৩) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজ.) ৮১৭ (২০১৪) ১ এচ.চি.চি. (এল&এছ.) ১৪৯

৩ নেচনেল ইঞ্চিউৰেন্স কোং লিমিটেড বনাম পুষ্পা, (২০১৫) ৯ এচ.চি.চি. ১৬৬ (২০১৫) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱা.) ৩৩৫: (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজ.) ৭৪৪

৪ সৰলা বাৰ্মা বনাম ডিটিচি, (২০০৯) ৬ এচ.চি.চি. ১২১: (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (দেৱা.) ৭৭০ (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজ.) ১০০২

৫ ৰেশমা কুমাৰী বনাম মদন মোহন, (২০০৯) ১৩ এচ.চি.চি. ৪২২: (২০০৯) ৫ এচ.চি.চি. (দেৱা.) ১৪৩ (২০১০) ১ এচ.চি.চি. (ফৌজ.) ১০৪৪

৬ সৰলা দীক্ষিত বনাম বলৱন্ত যাদৱ, (১৯৯৬) ৩ এচ.চি.চি. ১৭৯

৭ অবাতি বেজবৰুৱা বনাম ভাৰতীয় ভূতাত্ত্বিক জৰীপ, (২০০৩) ৩ এচ.চি.চি. ১৪৮: ২০০৩ এচ.চি.চি. (ফৌজ.) ৭৪৬

৮ মেলেট বনাম মেকমোনাগল, ১৯৭০ এ.চি. ১৬৬: (১৯৬৯) ২ ডব্লিউ.এল.আৰ. ৭৬৭ (এইচ.এল.)

৯ ৱেলচ্ বনাম ৱেলচ, (১৯৯৯) ১ এ.চি. ৩৪৫: (১৯৯৮) ৩ ডব্লিউ.এল.আৰ. ৩২৯ (এইচ.এল.)

১০ অৰিয়েন্টেল ইঞ্চিউৰেন্স কোং লিমিটেড বনাম জাশুবেন, (২০০৮) ৪ এচ.চি.চি. ১৬২: (২০০৮) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ৭৫২

১১ ইউ পি এছ আৰ টি চি বনাম ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ, (১৯৯৬) ৪ এচ.চি.চি. ৩৬২

১২ কেৰালা এছ আৰ টি চি বনাম চুচাম্মা থমাছ, (১৯৯৪) ২ এচ.চি.চি. ১৭৬: ১৯৯৪ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ৩৩৫

সম্পা. ৰেশমা কুমাৰী (২০১৩) ৯ এচ.চি.চি. ৬৫ গোচৰত দুটা সূচ্যাংকৰ মাজৰ বিষয়টোত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে

১৩ ইউ পি এছ আৰ টি চি বনাম ত্ৰিলোক চন্দ্ৰ, ১৯৯৩ এচ.চি.চি. অনলাইন এএলএল ৮৩: এ.আই.আৰ. ১৯৯৩ এ.এল.এল. ৩৩০

১৪ ডেভিচ বনাম পাৱেল ডাফ্ৰিন এছচিয়েটেড কলিয়াৰিজ লিমিটেড, ১৯৪২ এ.চি. ৬০১ (১৯৪২) ১ এ.এল.এল.ই.আৰ. ৬৫৭ (এইচ. এল.)

১৫ চুপে দেই বনাম নেচনেল ইঞ্চিউৰেন্স কোম্পানী লিমিটেড, (২০০৯) ৪ এচ.চি.চি. ৫১৩: (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (দেৱা) ২৪৪: (২০০৯) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ৫২৮

১৬ ইউনাইটেড ইণ্ডিয়া ইঞ্চিউৰেন্স কোং লিমিটেড বনাম পেট্ৰিচিয়া জিন মহাজন, (২০০২) ৬ এচ.চি.চি. ২৮১ ২০০২ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ১২৯৪

১৭ দীপাল গিৰিশভল চোনি বনাম ইউনাইটেড ইণ্ডিয়া ইঞ্চিউৰেন্স কোং লিমিটেড, (২০০৪) ৫ এচ.চি.চি. ৩৮৫ ২০০৪ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ১৬২৩

১৮ নিউ ইণ্ডিয়া এছ্যুৰেন্স কোং লিমিটেড বনাম চার্লি, (২০০৫) ১০ এচ.চি.চি. ৭২০ ২০০৫ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ১৬৫৭

১৯ টাফ ভেল ৰেলৱে কোং বনাম জেনকিন্স, ১৯১৩ এ.চি. ১ (১৯১১-১৩) এ.এল.এল. ই.আৰ. ৰিপোর্ট ১৬০ (এইচ.এল.)

২০ সন্তোষ দেৱী বনাম ৰাষ্ট্ৰীয় বীমা কোম্পানী লিমিটেড, (২০১২) ৬ এচ.চি.চি. ৪২১ (২০১২) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱা) ৭২৬ (২০১২) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ১৬০ (২০১২) ২ এচ.চি.চি. (এল&এছ) ৫৭৫

২১ বিহাৰ ৰাজ্য বনাম কালিকা কুয়েৰ, (২০০৩) ৫ এচ.চি.চি. ৪৪৮

২২ জি.এল. বাত্ৰা বনাম হাৰিয়ানা ৰাজ্য, (২০১৪) ১৩ এচ.চি.চি. ৭৫৯ (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (এল&এছ) ৫৭৫

২৩ ইউনিয়ন অফ ইণ্ডিয়া বনাম গডফ্ৰে ফিলিপচ ইণ্ডিয়া লিমিটেড, (১৯৮৫) ৪ এচ.চি.চি. ৩৬৯: ১৯৮৬ এচ.চি.চি. (কৰ) ১১

২৪ সুন্দৰজাচ কন্যালাল ভাটিজা বনাম কালেক্টৰ, থানে, (১৯৮৯) ৩ এচ.চি.চি. ৩৯৬

২৫ ত্ৰিবোভান্দাছ পুৰোত্তমদাস ঠাক্কৰ বনাম ৰতিলাল মতিলাল পেটেল, এ.আই.আৰ. ১৯৬৮ এচ.চি. ৩৭২

২৬ মাদ্ৰাজ বাৰ এছচিয়েচন বনাম ইউনিয়ন অফ ইণ্ডিয়া, (২০১৫) ৪ এচ.চি.চি. ৫৮৩

২৭ ইউনিয়ন অফ ইণ্ডিয়া বনাম মাদ্ৰাজ বাৰ এছচিয়েচন, (২০১০) ১১ এচ.চি.চি. ১

২৮ জয়চি চাহু বনাম ৰাজদেৱান দুবে, এ.আই.আৰ. ১৯৬২ এচচি ৮৩

২৯ দশৰথ সিং বনাম ডামৰি সিং, ১৯২৫ এচ.চি.চি. অনলাইন পাটনা ২৪২ এ.আই.আৰ. ১৯২৭ পাটনা ২১৯

৩০ ৰাম আশ্ৰে সিং বনাম অম্বিকা লাল, এ.আই.আৰ. ১৯২৯ পাটনা ২১৬

৩১ গুণ্ডাভাৰুপু চেশম্মা বনাম কৰ্ণেপতি ভেঙ্কটা নৰসিংহৰাও, ১৯৩৯ এচ.চি.চি. অনলাইন মাদ্ৰাজ ৩৬৭ আই.এল.আৰ. ১৯৪০ মাদ্ৰাজ ৪৫৪

৩২ কাট্ৰাগাড্ডা বিৰায় বনাম কাত্ৰাগাড্ডা ভেঙ্কট সুব্বায়া, ১৯৫৫ এচ.চি.চি. অনলাইন এ.পি. ৩৪ এ.আই.আৰ. ১৯৫৫ এ.পি. ২১৫

৩৩ ডি.ডি. বিলিমৰিয়া বনাম চেণ্ট্ৰেল বেংক অফ ইণ্ডিয়া, ১৯৪৩ এচ.চি.চি. অনলাইন এম.পি. ৯৭ এআইআৰ ১৯৪৩ নাগপুৰ ৩৪০

৩৪ প্ৰদীপ চন্দ্ৰ পাঞ্জা বনাম প্ৰমোদ চন্দ্ৰ পাটনায়ক, (২০০২) ১ এচ.চি.চি. ১

৩৫ প্ৰদীপ চন্দ্ৰ পৰিজা বনাম প্ৰমোদ চন্দ্ৰ পাটনায়ক, ১৯৯৩ চনৰ দেৱানী আপীল নং ৭৯১, ২৪-১০-১৯৯৬ (এচ চি) তাৰিখৰ আদেশ

৩৬ নিত্যানন্দ কৰ বনাম উৰিষ্যা ৰাজ্য, ১৯৯১ এচ.ইউ.পি.পি. (২) এচ.চি.চি. ৫১৬: ১৯৯২ এচ.চি.চি. (এল&এছ) ১৭৭

৩৭ চন্দ্ৰপ্ৰকাশ বনাম উত্তৰপ্ৰদেশ ৰাজ্য, (২০০২) ৪ এচ.চি.চি. ২৩৪ ২০০২ এচ.চি.চি. (এল.&এছ.)৪৯৬

৩৮ ইউনিয়ন অফ ইণ্ডিয়া বনাম ৰঘুবীৰ সিং, (১৯৮৯) ২ এচ.চি.চি. ৭৫৪
৩৯ সন্ধ্যা শিক্ষা সমিতি বনাম ইউনিয়ন অফ ইণ্ডিয়া, (২০১৪) ৭ এচ.চি.চি. ৭০১
৪০ ৰত্তিৰাম বনাম মধ্যপ্ৰদেশ ৰাজ্য, (২০১২) ৪ এচ.চি.চি. ৫১৬: (২০১২) ২ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ৪৮১
৪১ ইণ্ডিয়ান অইল কৰ্পৰেচন লিমিটেড বনাম মিউনিচিপাল কৰ্পৰেচন, (১৯৯৫) ৪ এচ.চি.চি. ৯৬
৪২ মিউনিচিপাল কৰ্পৰেচন ইন্দোৰ বনাম ৰত্নপ্ৰভা ধাণ্ডা, ১৯৮৮ এচ.চি.চি. অনলাইন এম.পি. ১১৬ ১৯৮৯ এম.পি. এল.জে. ২০
৪৩ মিউনিচিপাল কৰ্পৰেচন, ইন্দোৰ বনাম ৰত্নাপ্ৰভা, (১৯৭৬) ৪ এচ.চি.চি. ৬২২
৪৪ মুন্না লাল জৈন বনাম বিপিন কুমাৰ শৰ্মা, (২০১৫) ৬ এচ.চি.চি. ৩৪৭ (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (দেৱা.) ৩১৫ (২০১৫) ৪ এচ.চি.চি. (ফৌজ) ১৯৫
৪৫ সুনদীপ কুমাৰ বাফনা বনাম মহাৰাষ্ট্ৰ ৰাজ্য, (২০১৪) ১৬ এচ.চি.চি. ৬২৩ (২০১৫) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজ.) ৫৫৮
৪৬ নেল্স বনাম ব্ৰিটিছ কলম্বিয়া ইলেক্ট্ৰিক ৰেলৱে কোম্পানী লিমিটেড, ১৯৫১ এচি ৬০১ (১৯৫১) ২ অল.ই.আৰ. ৪৪৮ (পি.চি.)
৪৭ নিৰুমালান ভি. কানাপতি পিল্লাই বনাম টিও এং চুয়ান, (২০০৩) ৩ এচ.এল.আৰ. (আৰ.) ৬০১
৪৮ পুট্টাম্মা বনাম কে.এল. নাৰায়ণ ৰেড্ডী, (২০১৩) ১৫ এচ.চি.চি. ৪৫: (২০১৪) ৪ এচ.চি.চি. (দেৱা.) ৩৮৪ (২০১৪) ৩ এচ.চি.চি. (ফৌজ.) ৫৭৪

অনুবাদ: ড. অৰ্চনা দেৱী, কনিষ্ঠ বৰ্গ অনুবাদক

ভাস্বতী গোস্বামী, কনিষ্ঠ বৰ্গ অনুবাদক

অনুবাদ শাখা, গৌহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়

DISCLAIMER

The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

"স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ'ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্য্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বুলি বিবেচিত হ'ব।"